

P 400(2)

Törhépfés

A könyvtáros

1963. ÉVI JÚNIUS HÓ / TIZENHARMADIK ÉVFOLYAM

OSZK
KÖNYVTARTÓKÖZMŰVELÉS
SZAKKÖZVETÉSI KÖZPONT

6

T A R T A L O M

DOBOS PIROSKA: A felnőttoktatás új útjai — és a könyvtárak	313
GERGELY ISTVÁN: Egy vidéki üzem könyvtári munkája	315
TÓTH ÁRPÁD: Egyszerűsítsük a könyvtári ügyvitelt!	317
EGRESI ISTVÁN: Cigányolvasók	321
Halottaink	324
GALGÓCZY JENŐ: Műszaki könyvbeszerzés egy megyei szakszervezeti hálózatban	326
ARÁTÓ ANTAL: A pultról az állványig	327
Könyvtárosok a József Attila mozgalomról (H. Takács Éva, Bársonyi Györgyi)	330
TÓTH GYULA: Az alapfokú tanfolyamok rendezésének módszerbeli kérdései	331
FÁRKAS JÓZSEF: A gyermekkönyvtár hatóköre Mátészalkán	333
JÓZSA DÉNES PIROSKA: A könyvbarát-mozgalom Baranyában	334
Magyar könyvtárosok és bibliográfusok: Fitz József (Soltész Zoltánné)	335
Kérdezz — felelek	337
SZITA FERENC: Könyvtár és könyvterjesztés	338
KISS GYÖRGYÉNÉ: Az elektromos agy és egyéb propaganda eszközök	339
MÓNUS IMRE: A szakszervezeti könyvtárosok továbbképzése Győr megyében	340
PETHES IVÁN: Szabadpolcos folyóirattartó	344
Miniszeri utasítás a könyvtárközi kölcsönzésről	346

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

BOZÓKY ÉVA: Műveltség nélkül nincs igazi demokratizmus. Könyvtárosok beszélgetése Simon Istvánnal	348
Vlagyimir Majakovszkij 1893—1930 (-y-r)	352
Az új József Attila-díjasok könyvei	354
Eseménynaptár	356
POMOGÁTS BÉLA: Újabb verseskötetek	357
A fiatal írók könyvsorozata (L. K.)	360

Könyvismertetések

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ összegyűjtött versei I—II. (-y)	364
TÓTH BÉLA: Atya, fiú, szentlélek (u-y)	364
SÓLYOM JÓZSEF: Hűség (Rózsa József)	365
A tűz virágai (Nagy István)	365
SZIMONOV: Híd a víz alatt (Szalay Károly)	366
W. STEINBERG: A fény szerelmese (Csányi László)	366
KÁNTOR ZSUZSA: Csalánba nem üt a mennykő (Fonay Tibor)	367
DALA LÁSZLÓ—KOC SIS FERENC: Az élet útja a földön (Zolnay Vilmos)	367
DR. HENCZ AURÉL: A művelődési intézmények és a művelődésigazgatás fejlődése 1945—1961 (Dr. Ibos Ferenc)	368
LUKIN LÁSZLÓ—MERÉNYI ZSUZSA: Művészetre nevelés a családban (-nd-)	369
NAGY ERNŐ: Az ürrepülés jövője (Batári Gyula)	369
A nagyüzemi zöldégetermesztés szervezése (Bakonyi Andrea)	370
VARGHA KÁLMAN: Móricz Zsigmond és az irodalom (-cs-)	370
ÚJFALUSSY JÓZSEF: A valóság zenei képe (Feuer Mária)	371
IRVING STONE: Van Gogh élete (-o-)	371
BÉKÉS ISTVÁN: Új magyar anekdotakincs (Pomogáts Béla)	372
G. H. R. VON KOENIGSWALD: Találkozás az őseemberrel (-r-)	372
MAXIMILIAN SCHEER: Utazás arab földön (Szij Rezső)	373
HELMUT LINDNER: Az atom- és magfizika alapjai (B. Gy.)	373
Kurrens periodikák jegyzékei (Tuszkau Antónia)	374
PÁLFFY ILONA—PÁLFFY MIKLÓS: Bibliographia Bolyaiana 1831—1960. (V. M.)	374
Hírek	375

Címlapképünk: A körmendi Felsőfokú Mezőgazdasági Gépészeti Technikum kollégiumának könyvtárában
(MTI fotó — Fényes Tamás)

A könyvtáros

XIII. ÉVFOLYAM

6. SZÁM

1963. JÚNIUS

A Művelődésügyi Minisztérium lapja. Szerkesztő bizottság: Barabási Rezső, Csőke Anna, Ebergényi Tibor, Gönczi Imre, Katona Jenő (főszerkesztő), Kellner Béla, Kiss István, Kiss Jenő, Kondor Istvánné, Kóhalmi Béla, Páldy Róbert (szerkesztő), Sallai István, Szekeres Pál, Tóth Ferenc, V. Dr. Waldapfel Eszter. — Kiadja a Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Sala Sándor. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9/11. Telefon: 221-293. Terjeszti a MAGYAR POSTA

A FELNŐTTOKTATÁS ÚJ ÚTJAI - ÉS A KÖNYVTÁRAK

A felnőttek tanulása kezd népmozgalommá válni hazánkban. E tény a könyvtár és az egész népművelés számára új feladatokat jelent. A felnőttoktatás kérdéséről az elmúlt években már vita folyt e lap hasábjain, s alig van olyan közművelődési könyvtár, ahol ne kísérelnék meg a segítségnyújtást. Az egész felnőttoktatás azonban — s ez különös erővel éppen az oktatási reform kapcsán vált nyilvánvalóvá — mind tantervi, mind didaktikai szempontból sok gonddal küszködik. Ezért a könyvtárnak és a népművelés egyéb ágainak sajátos problémáiktól függetlenül is nehéz megtalálni a segítőket.

A legfontosabb feladat — természetesen tisztázott felnőttoktatási program alapján — a munka összehangolása. Nem elegendő, ha a könyvtárosok elhatározzák, hogy a hozzájuk fordulóknak biztosítják a kötelező irodalmat, s az sem, ha az ismeretterjesztésben egy-egy előadással gondolnak a felnőttoktatásban résztvevőkre. Ha egymástól elszigetelten, a felnőttoktatás gondjait nem ismerve törekszünk segíteni, nem érhetünk el eredményt.

A felnőttoktatás nagy tömegeknek ad hiányzó általános vagy középiskolai, illetve egyetemi végzettséget, nyújt szakmai ismereteket. Az 1961—62-es tanévben csupán Budapesten 17 876-an jártak a dolgozók általános iskolájába, s ennél többen a középiskolák esti és levelező tagozatára. Az esti és levelező tanulók száma meghaladja a nappali tagozatokon tanulók számát. Igen nagy erőfeszítésekre vállalkoznak azok a felnőttek, akik munkájuk mellett képzést, érettségi bizonyítványt, vagy éppen diplomát kívánnak szerezni. Az a tapasztalat, hogy a vállalkozóknak egy része nem is képes ezekre az áldozatokra. Az 1961/62-es tanév első felében például a Kertész utcai dolgozók iskolájában a beiratkozottak 27,8%-a lemorzsolódott. (*Jakab Miklós: Egy dolgozók általános iskolája tanulmányi körülményeinek vizsgálata*, Magyar Filozófiai Szemle, 1963. 1. sz. 105—132. old.) A középiskolákban még ennél is nagyobb mértékben hagyják abba a tanulást. Egyik oldalon tehát ott a társadalmi igény a magasabban képzett dolgozók tömegeire, s az egyéni törekvés a képzettség megszerzésére, a másik oldalon viszont a nagyarányú lemorzsolódás fékezti az előrehaladást. Különösen aggasztó, hogy az általános iskolát végzettek száma sem alakul kielégítően. A 15—30 év közöttiek közül, tehát azok közül, akik már a felszabadulás után voltak iskolakötelesek, sokan nem végezték el a nyolc osztályt sem, a már idézett tanulmány szerint pedig a dolgozók iskolájából kimaradtak között a 15—20 évesek vannak a legtöbben.

A könyvtár, a népművelés és a felnőttoktatás dolgozói kölcsönösen szemrehányást tehetnének egymásnak amiatt, hogy mennyire nem támaszkodnak egymás munkájára, nem kérnek s nem is adnak szervezett segítséget egymásnak. Mindennek kárát a felnőttoktatásban résztvevők látják. A könyvtárosok nem tudnak valóban hatásosan közreműködni, ha az iskolák, az ismeretterjesztő apparátus nem tekinti a könyvtárat bázisnak, amelyre építeni lehet. S mi könyvtárosok nem is válhatunk tevékeny résztvevőivé ennek a munkának, ha nem teremtjük meg az oktatás és népművelés munkásaival a kívánt gyümölcsöző együttműködést.

A felnőttoktatásról az utóbbi időben több cikk és tanulmány jelent meg a különböző folyóiratokban. (*Magyar Filozófiai Szemle, Népművelési Értesítő* stb.) Ezek szerint nem lehet az iskolai oktatás anyagát és módszereit a felnőttoktatás számára lemásolni, s az esetleges kudarcok oka leggyakrabban itt keresendő. *A Népszabadság* 1961. október 3-án közölte dr. Réti Endre cikkét a kötetlenebb tanulási lehetőségekről. Az országban két helyen is megindult egy-egy kísérleti tanfolyam az általános iskolai ismeretek új módszerrel történő megszerzésére.

Könnyű megérteni, hogy a 10—18 évesek és a 20—50 évesek tanulási módszerei, ismeretszerzési forrásai nem lehetnek és nem is azonosak. A készülő felnőttoktatási reformban ezt nyilvánvalóan figyelembe is veszik. „Nem várhatjuk, hogy a felnőttkorúak általában saját maguk gondoskodjanak arról, hogy megfelelően tartósítsák az oktatás során elért eredményeket” — írja Sosnicki A *tanulás elmélete és a felnőttek tanulása* c. tanulmányában, s a korreláció alapelvének különböző helyzetekben való alkalmazását javasolja. „Az ismétlés nem az egyedüli módja a tartósításnak, ugyan-csak fontos szerepet töltenek be ilyen vonatkozásban a különböző gyakorlatok, kiegészítő olvasmányok, a tudomány alkalmazása a mindennapi életben, a munkában, a szórakozásban, az ismeretek hasznosítása a baráti beszélgetések során” — folytatja. Hangsúlyozza: gondoskodni kell arról, hogy a tanuló gondolatvilága elég gyakran el legyen foglalva az oktatás tartalmával és annak különböző célokra való felhasználásával. Valamennyi tanulót serkenteni kell, hogy aktívan vegyen részt a vitában, hogy

közelebb kerüljön tanuló társához és az előadóhoz, hogy szabadnak érezze magát. Végül állást foglalt emellett: „a kollektív tanulás egyre inkább átalakul önálló, klub-szerű foglalkozássá, amelynek kulturális — oktatási — művelődési jellege lesz”. (*Népművelési Értesítő*, 1962. 1/2. sz. 72—74. old.) Ezt a perspektívát vázolja *Németh László* is, amikor a tanulás és szórakozás merev szétválasztása helyett nagyfokú azonosságról ír: „Igazi szórakozás és igazi tanulás között nem érzek éles határvonalat” olvashatjuk a „Ha most lennék fiatal” c. tanulmányában. (*Sajkódi esték* 63. old.) *Radnai Béla* pszichológus a *Valóság* 1961. 5. számában „a felnőtt nem gyermek” gondolatot elemzi, s fejtegetéseiben könyvtárosok számára különösen érdekes a művelődési vágy rugóinak, serkentő momentumainak felsorolása.

A szórakozás és tanulás különösen jó lehetőségét nyújtja a könyvtár, ha munkájában kapcsolódik a népművelés, a felnőttoktatás feladataihoz. Azon a vitán, ahol ezt a kérdést a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársai megtárgyalták, a Művelődési Minisztérium közművelődési főosztálya és felnőttoktatási csoportja, valamint az Országos Pedagógiai Intézet képviseltette magát. A XX. kerületi Tanács oktatási osztályának vezetője és az e kerületben működő dolgozók gimnáziumának igazgatója is részt vett a vitában. Valamennyien kiemelték a könyvtár igénybresztő szerepét, azt, hogy a rendszeresen olvasó emberben az igény könnyen felébreszthető és ébren tartható a rendszerezett tudásra, az ismeretek szervezett keretben történő növelésére. A lemorzsolódás megakadályozására kétoldalú tevékenység szükséges: az iskolai rendszerű oktatás követelményeinek helyes ismertetése és a folyamatos segítségnyújtás a tanuláshoz. A könyvtáraknak két tájékoztatót kellene olvasóikhoz eljuttatniuk. Egyikben a dolgozók iskolája ismertetné a követelményeket, egy másikban pedig a könyvtár közölné a segítség módját. Az iskolai tájékoztatóval befolyásolnánk az olvasó döntését, a könyvtári tájékoztatóval pedig az iskola ösztönözné a már tanulókat a segítség igénybevételére.

Különösen fontos könyvtári feladat a lemorzsolódott tanulók megnyerése olvasónak. Hiszen ők tanulni akartak, ezért iratkoztak be az iskolába, s ha abbahagyták, annak nagyon sok oka lehet, de az ismeretek megszerzésének elutasítása egészen bizonyosan nem szerepel az okok között. A könyvtár és az egész népművelési munka egyik igen fontos feladata számukra kötetlenebb tanulási lehetőséget biztosítani. Szükség volna egy harmadik kísérleti tanfolyamra is, amelyen elsősorban a lemorzsolódott általános iskolai vagy gimnáziumi tanulóknak nyújtanánk a szükséges ismereteket, mégpedig széles körű szemléltető apparátussal, az ismeretterjesztés és a könyvtár közös munkájával, s így készítenénk elő őket az esetleges vizsgára.

Ehhez össze kellene fognia egy kerületben az oktatási és népművelési osztálynak, a dolgozók iskolájának, a művelődési otthonnak és a könyvtárnak. Az Országos Pedagógiai Intézet tantervi javaslata alapján a TIT előadásprogramot, a Szabó Ervin Könyvtár szakonkénti olvasótervet adhatna ki. Elsősorban az ügy jelentőségét felismerő és sikeréért sikraszálló munkatársakon múlik, nézetem szerint, hogy ez a kísérleti tanfolyam népműveléstörténeti unikum, vagy a felnőttoktatás egyik formája lesz-e.

A társadalmi igényeknek és az olvasók érdeklődésének megfelelő olvasótervek ajánlásával az iskolarendszerű oktatásban részt nem vevő olvasóknak is segítséget lehetne nyújtani az ismeretek tervszerű gazdagításához. A 37. sz. kerületi könyvtárban több olvasó kérésére különböző témájú olvasóterveket állítottak össze, és a központilag összeállított természettudományos olvasóterv is sok olvasó tetszését megnyerte. Ha van még gond a terv szerint olvasók nyilvántartásával, ha nem találtuk meg a kedvébresztés legjobb formáit, mindez csak arra ösztönözhet, hogy tovább kísérletezzünk, örüljünk a részleges eredményeknek és a kudarc se riasszon bennünket vissza. A Szabó Ervin hálózat sok könyvtárában felkutatják a felnőttoktatásban résztvevő olvasókat, hogy rendszeres segítséget adjanak nekik. Kutatják azokat is, akik az iskola terheit nem vállalják ugyan, de tudatos művelődési szándékkal látogatják a könyvtárat. A továbblépéshez arra van szükség, hogy e törekvés jobban kapcsolódjék a kerületben folyó oktatási, ismeretterjesztési munkához és a könyvtár többet tegyen az igények, a tanulási kedv felébresztése érdekében.

A felnőttoktatás egész kérdéséről, a könyvtár és a felnőttoktatás kapcsolatáról, a felnőttoktatás, a közművelődési könyvtár és a népművelés sokoldalú összefüggéséről még sokat fogunk írásban és szóban vitázni. Jó lenne, ha a felnőttoktatás támogatásának kísérleteiről, módszereiről minél sűrűbben beszámolnának az oktatás, a népművelés és a könyvtárak munkatársai.

Dobos Piroska

Egy vidéki üzem könyvtári munkája

A Szombathelyi Mezőgazdasági Gépgyár termékei országszerte ismertek. Évente több mint kilencszázmillió forint értékű gépet gyárt a mezőgazdaság részére. Termékei között nagyjából a mezőgazdaság hagyományos munkagépeit találjuk: vetőgépek, szecs kavágók, tárcsák, boronák, ekék stb. Az idén azonban megkezdik a gyümölcskezelés és borászat korszerű géptípusainak sorozatgyártását is. De a Mezőgazdasági Gépgyár arról is nevezetes, hogy élénk kulturális tevékenység folyik az üzemen. Munkásakadémiákon, ismeretterjesztő előadásokon gyarapítják ismereteiket a gyár dolgozói. A kulturális nevelőmunka középpontjában mégis az üzemi könyvtár áll. Igen megszerették az olvasást, az üzem dolgozóinak több mint fele rendszeresen látó-

gatja a könyvtárat. 1962-ben az üzem 705 dolgozójából 364-en voltak a könyvtár beiratkozott olvasói. Az egész évi kötetforgalom meghaladta a 13 ezret. Egy-egy kölcsönzési napon, 40—60 ember fordul meg szűkös helyiségében. A könyvek egy része arról tanúskodik, hogy már sok kézben volt.

Az, hogy a könyvtár ma az üzem életéhez szorosan hozzátartozik és a dolgozók mindennapi munkájuk, kultúrálódásuk szerves kiegészítőjét látják benne, hosszú, áldozatos munka eredménye. Ezt bizonyítják azok a számok is, amelyek a könyvtár útját jelzik. Az üzemi szakszervezeti könyvtár 1949. júliusában létesült 262 kötettel. Az első évben kb. 20—30 olvasója volt. Az alábbi táblázat jól tükrözi a könyvtár munkájának fejlődését.

Év	Könyvvállomány	Beiratkozott olvasó	Kölcsönzött kötet	Állományfejlesztésre fordított Ft	A dolgozók létszáma
1954	1135	136	860	3600	510
1958	2037	213	3631	3600	451
1960	2222	340	9320	8010	629
1962	3069	364	13882	8400	705

Különösen az utóbbi három év mutat kimagasló eredményeket. Vajon mi kellett ahhoz, hogy az üzem dolgozóinak fele beiratkozzon, és azóta is rendszeresen olvasson? Néhány tényezőt megemlítünk, amelyek véleményünk szerint feltételei voltak az eredmények ugrásszerű növekedésének.

A *könyvvállomány nagyobb ütemű növekedése*, az új könyvek, a nagyobb választék jobban vonzotta a dolgozókat, gyakrabban látogatták a könyvtárat, és ez megkönnyítette új olvasók toborzását is, annak alapját képezte. 1960-tól kezdve a korábbi évekhez képest több mint kétszeresére emelkedett a könyvtár beszerzési kerete, ami azt mutatja, hogy az üzem vezetői is mind nagyobb figyelmet fordítanak a könyvtárra. (De nem hallgathatjuk el azt sem, hogy 1959 óta — mióta a kulturális alapot az SZMT osztja el az üzemek kulturális munkájának támogatására — a Mezőgazdasági Gépgyár tekintélyes anyagi támogatást kap az SZMT-től.) Ezenkívül lényegesen javította az állományt az, hogy az SZMT könyvtár megalakulása után az elsők között a Mezőgazdasági Gépgyár szakszervezeti könyvtárát segítette letéti állománnyal.

Azóta is — a könyvtár önállóságának meghagyásával — évente mintegy 800—1000 kötetet kap az üzem a rendszeres csere keretében. Az állomány-helyzet lényeges javulása tehát véleményünk szerint egyik döntő feltétele volt annak, hogy számottevően emelkedett a könyvtár látogatottsága, nőtt a forgalom, és a nagyobb választék megkönnyítette a szervező-propaganda munkát is.

A másik tényező, amely hozzájárult a jó eredmények eléréséhez, a *könyvtár és az üzemen folyó egyéb népművelési tevékenység között egyre szorosabbá váló kapcsolat*. A munkásakadémiák, ismeretterjesztő előadások hallgatóiból és a szocialista brigádok tagjaiból gyarapodott a könyvtár olvasóinak tábora, mert a könyvtár új olvasók toborzására használta ki az általuk kínált lehetőségeket. Itt azonban egy másik sajátosságra is rá kell mutatni, amely a hasonló olvasó-toborzásokkal együtt szokott járni. Ez pedig az, hogy a szocialista brigádok megalakulása után a brigádtagok — felajánlásuknak megfelelően — beiratkoztak a könyvtárba, el is olvastak néhány könyvet, de nem váltak rendszeres olvasókká, egy részük a következő évben már elmaradt. Ezzel

magyarázható az is — az üzem dolgozóinak létszámcsökkenése mellett —, hogy 1962-ben csökkent a beiratkozott olvasók száma 1961-hez képest.

Az üzemi szakszervezeti bizottság segítségét sem nélküli a könyvtár. Évenként rendszeresen megtárgyalja a bizottság a könyvtár munkáját, meghatározza a feladatokat és mozgósítja a bizalmasokat is az olvasómozgalom érdekében. 1960. májusában pl. a szakszervezeti bizottság megállapította, hogy az április 30-i adatok és a korábbi évek tapasztalatai szerint erősíteni kell a könyvtárpropagandát a TMK üzemszervezésben és az ipari tanulók körében, mert míg az összesített adatok szerint a 308 beiratkozott olvasó közül 202 munkás — az összes fizikai dolgozók 50%-a —, addig a TMK 50—60 dolgozója közül mindössze 3 tagja van a könyvtárnak. Ugyanígy az 58 ipari tanuló között is csak 8 beiratkozott olvasó található. A szakszervezeti bizottság javaslata szerint ezeken a területeken elsősorban a bizalmasi segítségével, azok példamutatótásával kell az olvasómozgalom fellendíteni. Az alapos elemzés és a fenti javaslat eredményeként különösen az ipari tanulók közül iratkozott be sok új olvasó, létszámuk 1962-ben 150 fölé emelkedett. Az ipari tanulók közül 108-an váltak a könyvtár rendszeres olvasóivá. A szakszervezeti bizottság figyelmét az sem kerülte el — a fiatalok olvasottságát vizsgálva —, hogy az üzemi fiatalok létszámához viszonyítva kevés az ifjúsági irodalom, és a könyvtár feladatává tette az ifjúsági művek számának növelését.

Ha a szakszervezeti bizottságok minden üzemben így törődnének és ilyen elemzően foglalkoznának a könyvtár munkájával, az eredmények sem maradnának el. Általában megállapítható, hogy ahol a munkáját szerető könyvtáros lelkesedése párosul a szakszervezeti bizottság támogatásával, ott jó a könyvtári munka.

„A könyvtáros az ügy lelke” — ezt jogosan mondhatjuk el György Róbertől, a Szombathelyi Mezőgazdasági Gépgyár könyvtárosáról. A fenti körülmények segítették lelkiismeretes munkáját, de hogy az üzem dolgozóinak több mint fele megszerette a könyveket és rendszeresen látogatja a könyvtárat, az nagyrészt a könyvtáros odaadó munkájának eredménye. Maga is a gyár dolgozója, 1950 óta könyvtáros, csaknem mindenkit személyesen ismer. 1952-ben alapfokú tanfolyamot végzett, de úgy látta, hogy az ott szerzett ismeretek már nem elégségesek a megnövekedett feladatok ellátására, ezért 1961-ben beiratkozott a középfokú könyvtárosképző tanfolyamra.

Minden alkalmat megragad arra, hogy munkatársai köréből új olvasókat szerezzen. Plakátokon, kiállításokon népszerűsíti a könyvtárat, az újonnan érkezett, vagy egy témával foglalkozó könyveket, de tapasztalata szerint leghatékonyabbnak a szóbeli propaganda, az egyéni beszélgetés bizonyult. Elsősorban ő maga keresi meg azokat az embereket, akik még nem tagjai a könyvtárnak, és miután tájékoztatja a megtalálható könyvekről, az új olvasónak érdeklődési körének megfelelő irodalmat ajánl, ügyelve arra, hogy az első könyv felkeltse érdeklődését. A legjobb olvasókat is megkérte, hogy munkatársaikat, akik még nem tagjai a könyvtárnak, hozzák el magukkal. Serkentőleg hatott az is, hogy 1961-ben a könyvtár jutalmat tűzött ki a 350. olvasó részére, majd amikor azt is túlhaladták, újabb könyvjutalom várta a 400. olvasót.

Így lelkes csoport alakult ki a legjobb olvasókból, akik eddig főleg az új olvasók szervezésében, könyvtári rendezvények lebonyolításában segítettek. (1962-ben Tatay Sándor és Botond Bolics György találkozott az üzem könyvbarátaival.) 1960-ban az egyik társadalmi segítőtárs bevonásával a központtól távol levő telephelyen fiókkönyvtárat szerveztek, amelyet azóta is rendszeresen 45—50 olvasó látogat. Ez az ott dolgozók 60—70%-át teszi ki. De az olvasók egyéb segítséget is szeretnének adni a könyvtárnak. Aggódva látják, hogy a könyvek közül a legkedveltebbek igen megrongálódtak és sajnálnák, ha tönkremennének. Az a tervük, hogy ezeket a könyveket megmentik a pusztulástól, megjavítják és bekötik. Ezt a gondolatot Báredics István segédmunkás vetette fel, aki csak 1961 óta dolgozik az üzemben, de azóta a könyvtár legjobb olvasói közé tartozik. Csak azt panasolja, hogy a könyvtár jelenlegi zsúfolt, szűkös elhelyezése miatt az olvasók nehezen válogathatják ki olvasmányaikát, és akadályozza azt is, hogy a könyvtár önkéntes segítői ráérő idejükben megfelelően segíthessenek a könyvtár rendezésében, csinosításában.

Valóban, a könyvtárnak egyedüli szépséghibája az elhelyezés. Az üzemi könyvtárral együtt van elhelyezve a műszaki könyvtár is, és 1962 óta mindkettőt György Róbert kezeli. Ez a megoldás igen hasznosnak, célszerűnek bizonyult. De a barátságtalan környezet miatt olvasókat veszíthet el a könyvtár, megnehezíti, forgalmasabb kölcsönzési napokon pedig szinte lehetetlenné teszi az olvasókkal való foglalkozást, amit a könyvtáros munkája legfontosabb részének tart. Reméljük, hogy a létesítendő klubhelyiségben méltóbb otthont talál ez a jó könyvtár is.

Vessünk egy pillantást a könyvtár 1962. évi eredményeire:

A dolgozók megoszlása foglalkozás szerint	Fő	Ebből a könyvtár olvasója		Az összes beirat- kozott olvasók %-ában
		számokban	%	
Szakmunkás és betanított munkás	340	177	52	48,7
Segéd munkás	60	29	48	8
Műszaki	66	21	32	5,8
Adminisztratív	51	17	33	4,6
Ipari tanuló	155	108	69	29,7
Egyéb	33	12	36	3,2
Összesen :	705	364	51,6	100

Az 1962-ben kikölcsönzött 13 882 kötet könyv így oszlik meg:

Társadalomtudományi	153
Természettudományos	369
Műszaki	91
Egyéb ismeretterjesztő	1025
Ismeretterjesztő irodalom összesen	1638
Szépirodalom	8607
Ifjúsági irodalom	3637
Összesen:	13 882

A könyvtár tervei között első helyen az a törekvés áll, hogy minél több idő

jusson az olvasókkal való foglalkozásra, a könyvvajánló munkára, az ismeretterjesztő irodalom hatékonyabb propagálására. Ehhez az is szükséges, hogy teljessé lehessen tenni a szabadpolcos kölcsönzési rendszer kialakítását. A továbbiakban a könyvtár munkáját segítő társadalmi munkatársak rendszeres foglalkoztatását kívánja megszervezni a könyvtáros, és még szorosabb kapcsolatot akar teremteni az üzemben folyó egyéb népművelési tevékenységgel. Később pedig a Mezőgazdasági Gépgyár könyvtára megnyitja kapuit a terület lakossága számára is.

Gergely István

EGYSZERŰSÍTSÜK A KÖNYVTÁRI ÜGYVITELT!

A társadalmi, gazdasági, kulturális fejlődés mind nagyobb követelményeket állít a könyvtárak elé. A növekvő igények sürgetik, hogy a könyvtárak szolgáltatásait egyre szélesebb körben és magasabb színvonalon végezzék.

A könyvtárak olvasóinak száma — különösen a közművelődési könyvtárakban — évről évre emelkedik. Nő az érdeklődés a dokumentáció, a tájékoztatás, a könyvtári szakszolgáltatások iránt is. Ezek, a könyvtárak túlnyomó többségében szembe-tűnő jelenségek, mindenekelőtt a könyvtárak olvasószolgálati munkájának fejlesztését teszik szükségessé.

Az olvasószolgálat fejlesztése érdekében a könyvtárak fenntartó szervüknél egyre nagyobb anyagi és létszámigénnyel lépnek fel. A létszám- és költségkeretek növelése azonban korlátozott és jóval az igények alatt marad. Ezért számításba kell venni mindazokat az egyéb eszközöket is, amelyek az olvasószolgálat fejlődését eredményezik. Ilyenek mindenekelőtt a jobb munkaszervezet, a munkaerők és az anyagi keretek átcsoportosítása, az ügyviteli jellegű munkák legnagyobb mérvű csökkentése. E kérdések igen élesen foglalkoztatják a legtöbb ország könyvtárosait az utóbbi években.

I. Frumin, az SZKP Központi Bizottságának „Az ország könyvtárügyének helyzetéről és megjavításának módjáról” című határozatból kiindulva megállapítja:

„Ma az a legfontosabb, hogy mind nagyobb mértékben mentesítsük a könyvtárost a technikai folyamatoktól, hogy mind több ideje maradjon az olvasókkal való közvetlen foglalkozásra.” (Könyvtári Figyelő, 1961. 3. szám, 162—167. old.)

Cikkében több olyan javaslatot tesz, melyek elősegítik a probléma megoldását. Javaslatait elsősorban arra építi, hogy a szocialista társadalomban nincs szükség szigorú rendszabályokra az állományvédelem érdekében és ennek következtében az adminisztrációs munka lényegesen csökkenthető. A Szovjetunió fejlődése elfogadhatóvá teszi ezeket a javaslatokat, számunkra pedig a jövő fejlődésének útjára mutatnak rá.

A Szovjetunióval egy időben a nyugati országok könyvtárosait is hasonló problémák foglalkoztatják. Möhlenbrock svéd könyvtáros (UNESCO Bulletin for Librarians, 1962. 1. sz.) megállapítja, hogy a közművelődési könyvtárak a második világháború után olyan rendkívüli fejlődést értek el, „amilyent a könyvtárosok azelőtt csak álmodni mertek”. Majd rámutat a fejlődésből adódó feladatokra, problémákra és keresi ezek megoldásának lehetőségeit.

„Olyan helyzetet próbáltam elemezni, amely véleményem szerint a világ minden közművelődési könyvtárában közös: egyfelől a társadalom igénye lényegesen megnövekedett a közművelődési könyvtárakkal szemben, másfelől a költségek kötöttek... Ez a könyvtárosokat tervszerűbb könyvtári gazdálkodásra kényszeríti. A társadalomnak nyújtott könyvtári szolgáltatások színvonalát nem szabad leszállítani, így tehát a költségeket kell csökkenteni.”

Majd rámutat arra, hogy:

„Az egyszerűsítési folyamatok általában a következőkből állanak: a szükségtelen rutinmunka kiiktatása, a munka egyszerűsítése és a dolgozók felelőssége a munkafolyamatokban. Az egész eljárás azt célozza, hogy a munka minél „áramvonalasabb” legyen és az egymás után következő részletes lépések úgy legyenek megtervezve, hogy a szükséges dolgok a minimális eljárásokkal, nyilvántartásokkal, mozgatással és anyagmozgatással legyenek elintézhetőek... A legfőbb érdeklődést a személyi költségekre kell irányítani, melyek néha az összköltség 60%-át érik el.”

Hasonlóan nyilatkoznak más nyugati könyvtárosok is, például Scanlan:

„Nem vizsgálják eléggé, hogy a könyvtári munkánk gazdaságos-e. Minden könyvtári munkafolyamatban sok a lényegtelen, elavult elem. Ezért minden munkafolyamatot évente szét kell szedni részleteire, és elemezni legfontosabb pontjait. Mivel mindent nem lehet egyszerre vizsgálni, az ilyen elemzéseket folyamatosan, egész éven át kell végezni. 90—95%-ban megvan az ok, hogy mit miért teszünk, de 5—10%-ban csak megvolt az ok egyszer régen, de ma már felesleges. Ez az utóbbi százalék az, amivel foglalkozni kell és megtakarításhoz vezet.” (Special Libraries, 1960. 5. 236—240. old.)

A Neglected Sources c. cikkből pedig a következőket idézzük:

„Kevés könyvtár végez beható vizsgálatokat, hogy mennyibe kerül egy-egy könyv feldolgozása, vagy mi az olcsóbb, törölni egy-egy elveszett könyvet, vagy pótolni.” (Libr. J. 1961. 13. 2434. old.)

Hazánkban is — különösen a legutóbbi másfél évben — egyre többet foglalkoznak a könyvtárosok a fenti kérdésekkel. A könyvtáros számos olyan cikket közöl, melyek a jobb szervezést, az ügyviteli munkák csökkentését sürgetik és segítik. Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács könyvtárigazgatási szakbizottsága előterjesztést készített és vitatott meg a könyvtárak munkájának gazdaságosságáról. Ügyszólván valamennyi megyei könyvtár munkatervében találunk feladatokat, melyekkel az adminisztráció csökkentését a jobb munkaszervezést kívánják elősegíteni. E kérdésekkel a legtöbb könyvtárban — kisebb nagyobb mértékben — foglalkoznak. Nemegyszer hangzanak el a könyvtárügy fejlődésével ellentétes javaslatok is, ezért szükséges, hogy a könyvtárak helyzetét e téren megvizsgáljuk, és a legfontosabb tennivalókat megvitassuk.

Hazánkban a közművelődési könyvtárak nagyobb része a felszabadulás után jött létre. Míg a bolgár, cseh, német stb. könyvtárak gyakran 50—100 éves múltra tekinthetnek vissza, a mi könyvtáraink többsége alig több mint 10 éves. Viszont ez a körülmény lehetővé tette, hogy más országok — mindenekelőtt a Szovjetunió — gazdag tapasztalatait felhasználjuk, s így sok olyan intézkedésre kerülhetett sor, mely a gazdaságos szervezés lehetőségét biztosította, az adminisztrációs munka csökkentését segítette elő. Ilyennek tekinthető mindenekelőtt a hálózati rendszer kialakítása, a feladatok tervszerű megosztása, azután a központi céduelaállítás, a Magyar Nemzeti Bibliográfia megjelenésének gyorsítása, újabban pedig a Külföldi Könyvek Gyarapodási Jegyzékének kiadása stb. Mindezek ellenére szinte általános a panasz, hogy a könyvtárak feszített munkája miatt alig marad idő az olvasókkal való foglalkozásra, az új olvasószolgálati módszerek bevezetésére — különösen a tanácsi közművelődési könyvtárakban. Sajnos, a különböző helyszíni vizsgálatok a panaszokat részben alátámasztják. A Budapesten végzett felmérések kimutatták, hogy több Szabó Ervin könyvtárban egy-egy olvasó kiszolgálására — beleértve a kölcsönzési adminisztrációt is — egy, másfél perc jut. Hasonló a helyzet a városi könyvtárakban és számos megyei könyvtárban is.

Az a tény azonban, hogy az olvasószolgálat, az olvasókkal való foglalkozás nem fejlődik kielégítően, nemcsak létszámihiányra, hanem helytelen szervezésre, a munka egyenlőtlen elosztására, az aránytalan fejlesztésre és — ami kétségtelen tény — a könyvtári munka bizonyos mértékű elbürokratizálódására vezethető vissza.

A helytelen szervezés következménye, hogy több megyei könyvtárban a feldolgozó csoport létszáma még ma is meghaladja az olvasószolgálatban foglalkoztatottak számát, és emellett a legjobb munkaeőreket a feldolgozásban foglalkoztatják. Az aránytalan fejlesztés következménye a városi könyvtárak zsúfoltsága is. A városi könyvtárak részére — évek óta — alig tudunk új létszámfejlesztést elérni, holott e téren a létszámnövelés alapfeltétele a fejlesztésnek.

E tények szükségessé teszik, hogy a könyvtárak munkáját alaposan, részletesen felülvizsgáljuk, a nem feltétlenül szükséges munkafolyamatokat elhagyjuk, a belső munkákat a lehető legegyszerűbben szervezzük meg. Egyetlen felesleges mozdulatot, kis munkafázist se végezzünk, melyre nincs feltétlenül szükség, mert éppen e jelentéktelenné látszó, gyakran apró mozdulatok összessége okozza a túlterhelést. Ugyanakkor minden felszabaduló munkaidőt az olvasószolgálat fejlesztésére kell fordítanunk.

Ezekután nézzünk meg néhány lehetőséget a fenti feladatok végrehajtására:

1. A legnagyobb időmegtakarítás a *tervszerű munkaszervezéssel* érhető el:

a) Az elmúlt évben például hat megye adott ki szinte teljesen azonos tartalmú, csak más-más című antiklerikális *ajánló bibliográfiát*.

Bács megye a baromfitenyésztésről jelentetett meg bibliográfiát, pedig a baromfitenyésztésnek nincsenek külön Bács megyei sajátosságai, és az ilyen bibliográfia kiadása az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ feladata. A párhuzamos munkák kiküszöbölésére meg kell tehát szervezni az ajánló bibliográfiák tervszerű kiadását.

Figyelembe kell venni azonban, hogy a megyei sajátosságokra épülő bibliográfiákra, amilyen például a Pécsi Megyei Könyvtár mezőgazdasági ajánló bibliográfiája — továbbra is szükség van. A bibliográfiák kiadásának egyeztetése azért is szükséges, mert számukat növelni kell a jövőben az olvasószolgálat fejlesztése érdekében.

b) A közművelődési könyvtárak újonnan beszerzett könyvvállományának kb. 20%-át nem az ÁKV Könyvtárellátó Osztálytól vásárolják és így lemondanak a központi feldolgozás előnyéről. A könyvtárakba évente kb. 6 millió Ft értékű könyv kerül ilyen módon — a földművelésügyi minisztériumtól kapott könyveken felül —, s ennek feldolgozása tekintélyes terhet ró a könyvtárakra.

c) A jó munkaszervezéssel, a munkamegosztással szorosan összefügg a helyes tervezés. Sajnos, a tervezés ma még igen gyakran gépiesen történik. Míg egyes könyvtárak túlterheltek, másokban nagyobb kihasználatlan kapacitások maradnak. Annak a lehetőségét, hogy az adott keretek között a forgalom hol növelhető, megyénként és könyvtáranként kell elbírálni. Az azonban országosan is látható, hogy — kevés kivételtől eltekintve — a főhivatású könyvtárossal dolgozó községi könyvtárak forgalma és olvasószolgálatának színvonala még jócskán emelhető. A tervezésnél arra kell vigyázni, hogy a követelményeket elsősorban azokban a könyvtárakban növeljük, ahol a feltételeket is biztosítottuk.

d) A tapasztalatok azt mutatják, hogy a szabadpolcos kölcsönzés bevezetésével szintén emelhető az olvasószolgálat színvonala. A szabadpolcos kölcsönzés bevezetésétől mégis több helyen húzódoznak arra való hivatkozással, hogy nincsenek meg annak feltételei. Például a szabadpolc bevezetését új könyvtáráépülettől teszik függővé. Az elmúlt év őszén a Szovjetunióban azt tapasztalhattuk, hogy ott szerény körülmények között is bevezetik a szabadpolcot, nem tartanak attól, hogy könyvtárukat esetleg „szabadraktárnak” nevezik, ugyanis tudják, hogy még kedvezőtlenebb körülmények között is jobb olvasószolgálati munka érhető el a szabadpolcos könyvtár segítségével, mint a zártpolcos könyvtárral.

e) A könyvtárak munkájának minden területén, például a kiszállások tervszerűbb tételével, a feldolgozás folyamatos megszervezésével stb. sok munkaidő takarítható meg, illetve fordítható az olvasókkal való foglalkozásra.

2. Felül kell vizsgálni valamennyi *könyvtári nyomtatványunkat, a könyvtári szabványokat*. Ezek között is több olyan van, mely elavult, felesleges rovatokat tartalmaz, melyek vezetése szükségtelen és munkaidőt vesz el a könyvtárosoktól.

3. A megyei könyvtári *könyvkötészetek* most kezdenek kis műhelyekből üzemmé fejlődni. Ennek ellenére a könyvkötészetek munka- és anyagnyilvántartásának módszerei nincsenek kidolgozva. A legtöbb megyében egyéni, nemegyszer rendkívüli bürokratikus nyilvántartásokat vezetnek be. Az eddig alkalmazott módszerek tanulmányozásával, a legegyszerűbb módszerek alkalmazásával az ügyvitel, a különböző nyilvántartások nagymértékben csökkenthetők.

4. Külön kell foglalkoznunk a *statisztikával*. A könyvtárosok többségének véleménye szerint a statisztikai követelmények túlzottak és nagyon sok időt vonnak el a könyvtárosok munkaidejéből. Kétségtelen, hogy a jelenlegi statisztikai rendszernek számos hibája van. Elsősorban az, hogy majdnem évenként változik. Azonban azt is kell látni, hogy statisztika nélkül nem tudjuk munkánkat elemezni, s ezen keresztül magasabb színvonalra emelni. A naponkénti adatfelvétel, vagyis a munkanapló jelenleg érvényben levő rovatainak vezetése nem nélkülözhető, sőt a vizsgálatok szerint nem is csökkenthető. Kérdés azonban az, hogy szükséges-e ezeket az adatokat negyedévenként összesíteni, vagy elég csak évenként? Felül kell vizsgálni azt is, hogy mely adatokat szükséges minden megyében és minden évben részletesen kimutatni, s mely adatok pótolhatók esetleg reprezentatív felvétellel.

Érdekes, hogy míg a minisztérium — éppen a túlterhelés csökkentése érdekében — az előző évektől eltérően, 1961-től kezdve nem kéri az éves statisztikai jelentés mellett a részletes szöveges beszámolót, a megyék egy része járási könyvtáraitól továbbra is megköveteli azt, mégpedig negyedévenként (pl. Pest megye).

5. Felül kell vizsgálni az érvényben levő *rendeleteket, utasításokat*. Ezek közül több olyan van, mely módosításra szorul.

6. Meg kell vizsgálni a *letéti rendszer problémáit* és ezzel szoros összefüggésben azt a kérdést, hogy szükséges-e a községi könyvtárak állományát a járási könyvtárakban nyilvántartani, illetve azt, hogy e nyilvántartásokat a községi könyvtárak milyen fejlődési szakaszában lehet megszüntetni.

7. Talán korainak tűnik — mivel ma még a megyei könyvtárak többsége még egy számológéppel sem rendelkezik — a *könyvtárak gépesítéséről* beszélni. E kérdéssel azonban mégis foglalkoznunk kell. Jelenleg is — de a következő 5 éves tervben még inkább — sok könyvtár kap új épületet. Ezekben a könyv- és anyagmozgatást gépesíteni kell. Ugyanakkor gépeket kell alkalmazni minden olyan munkaterületen, ahol segítségükkel a szolgáltatások színvonala javítható, és munkaidő takarítható meg.

Már az eddigi felsoroltak is vázolják, hogy a jobb szervezés, az ügyviteli munkák csökkentése, s ezzel szoros összefüggésben az olvasószolgálat színvonalának emelése érdekében milyen sokoldalú munkát kell végezni. Éppen a feladatok sokoldalúsága teszi szükségessé, hogy munkánkat a *legnagyobb tervszerűséggel* végezzük. A magyar közművelődési könyvtárak munkájának egyik *erőssége a hálózati rendszer* és annak belső rendje, melyet meggondolatlan kísérletekkel, intézkedésekkel nem szabad veszélyeztetnünk. Nyilvánvaló, hogy a jó katalógus nélkül nincs jó könyvtár, jó olvasószolgálat. Vagyis amikor egy-egy szervezeti változtatásra, az adminisztrációs munkák csökkentésére teszünk javaslatot, azt sokoldalúan meg kell vitatni.

Arra is figyelemmel kell lenni, hogy az új, *egyszerűbb módszereket valóban be is vezessék*, ezek az oktatás, a továbbképzés anyagában helyet kapjanak, s nekik a kézikönyvek ne mondjanak ellent.

Az egyszerűsítések bizonyos hányada az egyes megyéken belül is megvalósítható. Náluk elsősorban a más megyékben, más könyvtárakban bevált jó módszerek átvételét kell szorgalmazni. Ennek érdekében több tapasztalatcsere, több tájértekezletre, valamint arra van szükség, hogy a megyék bátrabban kezdeményezzenek, mint eddig. Ebben nagy feladat vár a *megyei módszertani tanácsokra* is. A megyei módszertani tanácsok vegyék fel a munkatervükbe a különböző munkafolyamatok vizsgálatát, vitassák meg az egyszerűsítési javaslatokat. Észrevételeiket, javaslataikat, ha országos jellegűek, juttassák el a KMK-hoz.

A *Könyvtártudományi és Módszertani Központra* különösen nagy feladat vár. Itt kell megvalósítani az ajánló bibliográfiák kiadásának összehangolását, a könyvtári nyomtatványok, szabványok, kézikönyvek átvizsgálását is. Ki kell dolgozni a statisztika, a letéti rendszer egyszerűbb módszereit is.

Az OKDT könyvtárigazgatási szakbizottsága pedig a rendeletek átnézésével, új javaslatok kidolgozásával nyújthat fontos segítséget a könyvtárügynek.

A *könyvtáros* c. folyóirat továbbra is közöljön a fenti kérdésekkel foglalkozó cikkeket.

Az *OKDT olvasószolgálati szakbizottsága* pedig rendszeresen vitassa meg az e téren történt intézkedéseket, és tegyen javaslatot a következő időszak főbb tennivalóira.*

Tóth Árpád

* A fenti témát az OKDT olvasószolgálati szakbizottsága március hónapban megvitatta. Tekintettel azonban arra, hogy az itt felvetett kérdéseket a szakbizottság csupán kiindulópontnak, vitaanyagként tekintti, kéri a könyvtárosokat, hogy további észrevételeiket, javaslataikat juttassák el a szakbizottság titkárnak (Országos Pedagógiai Könyvtár Bp. V., Honvéd u. 19.) vagy a *Könyvtáros* szerkesztőségének.

Cigányolvasók

— EGY ÜZEMI KÖNYVTÁROS NAPLÓJÁBÓL —

Nálunk mostanában egyre gyakrabban kerülnek szóba — könyvtáros kollégák között olykor tréfás formában is —, egy új olvasócsoporthoz, a cigányolvasóknak olvasási problémái. Arról beszélgetünk, hogyan és miképpen irányítsuk és elégtűsük ki cigányolvasóink könyvigényeit?

A mi gyárunk, a Ganz-MÁVAG gyár fiókkönyvtáraiban az elmúlt két év során mintegy 60 főre szaporodott a cigányolvasók száma. Olvasótáborunkhoz viszonyítva kis szám ez, mégis külön gondot, különös figyelmet igényel a cigányolvasókkal való foglalkozás.

A cigánylakosság soraiból mind többen ismerik fel a civilizált, kultúrát élethez való jogukat, melyet társadalmunk számukra is biztosít, ugyanúgy, mint a többi állampolgárnak. Többségük valóban él e joggal és a lehetőségekkel: mind többen vállalnak az iparban munkát. Szorgalmasan dolgoznak, jobban élnek, s ezzel együtt növekednek kulturális igényeik. Várható, hogy üzemünkben is emelkedni fog a cigány munkavállalók, s ezzel együtt a cigányolvasók száma. Kötelességünknek tartjuk, hogy velük megfelelő módon, fokozott figyelemmel foglalkozzunk, mivel szokásaikban, érzelmi világukban csak úgy mehet végbe kedvező változás, ha megértéssel, szeretettel egyengetjük társadalmi és műveltségbeli felemelkedésük útját.

Az alábbiakban néhány példával szeretném illusztrálni, hogy cigányolvasóink milyen szokatlan, új igényeket támasztanak velünk, könyvtárosokkal szemben...

K. Károly 33 éves targoncavezető két évvel ezelőtt így állított be hozzám a könyvtárba:

— Aggyisten, főnök úr! — hangzott a fülemnek szokatlan köszöntés és megszólítás. — Hát, eljöttem. Hozzá foghatunk-e?

— Mihez, szakikám? — kérdeztem hasonló stílusban.

— Hát, ... az írás-olvasáshoz... — mondta Károly, az előbbinél sokkal kevesebb határozottsággal. Bátorításomra visszanyerte önbizalmát, és őszintén elmondta kívánságát, hogy szeretne megtanulni írni-olvasni. Tanítsam meg őt...

Elmondta, hogy falujukban, Tura községben — ahonnan naponta bejárnak dolgozni a Ganz-MÁVAG gyárba — híre ment, hogy a gyárban megtanítják az embereket írni-olvasni. Könyveket is adnak kölcsön, amikből esténként és vasárnaponként egyszer az egyik, máskor a má-

sik szomszédnál olvashatnak fel érdekes történeteket, meséket.

— Nem régen ránk került a sor, nálunk kellett volna felolvasást tartani, de nem lehetett, mert sem én, sem pedig a feleségem nem tudunk olvasni. A kislányom még csak másodikos, most ismerkedik az olvasással. Szégyenben maradtunk. Ezért jöttem én magához, segítsen...

Megbeszéltük a dolgot. Beírtam a gyári általános iskola harmadik osztályába, két osztályt ugyanis már járt gyermekkorában. K. Károly most ötödikes. Gyakran meglátogat, örömmel újságolja iskolai eredményeit. Különös, hogy csak a nyomtatott betűket ismeri, nevét is így írja, nyomtatott betűkkel. Szorgalmas olvasóim közé tartozik. Igaz, hogy csak meséket olvas, de már válogat közöttük. Egy idő óta nem kedveli az 1—3 oldalas meséket, csak a 15—20 oldalasak érdeklik. Vajon eljut-e majd a több száz oldalas regényekig? Remélem, igen!

Fő vágya azonban teljesült: náluk is tartanak már hangos felolvasást.

A turai cigányok szorgalmas olvasók. Ők tanácsolták K. Károlynak is, hogy ha írni-olvasni akar tanulni, jelentkezzen a könyvtárban. Harmincan járnak be Turáról, mindannyian tagjai könyvtárunknak. Tápiószelére 8-an, Péteribe pedig 5-en hordják haza az olvasnivalót, sőt Pilis, Isaszeg és Űri községekbe is többen visznek könyvet. Többségük csak meséskönyvet kölcsönöz. Ronggyá olvasták már a következő köteteket: Bosinsky: Az elvarázsolt erdő (Húsz szlovák népmese), Bechstein: Legszebb mesék, Pesti Gábor: Az aranytojás és más mesék, Méhes: Világhíres Miklós, Hárs László: Az egyetlen tündér stb.

Hogy további igényeiket kielégíthessük, új meséskönyveket vásároltunk. Lelkendezve ajánlottam nekik a szép, új könyveket. Nagy volt azonban a csalódásom, mert figyelemre sem méltatták azokat. Elmondtam nekik egy-egy könyv tartalmát, részleteket olvastam fel — semmi! Hallgatták illedelmesen, de hozzáfűzni valójuk nem volt. Nem kellett nekik az új könyv. Inkább mégegyszer elvitték a már rongyos, hiányos régi könyveket.

Jönnek a pilisiek:

— Főnök úr, van-e bent valami jó mese?

— De van ám... — s eljűk rakom az új könyveket. Válogatnak, nézegetik, nem kell nekik.

— Miért nem kell nektek új könyv, Sanyi? — kérdezem B. Sándor 28 éves segéd munkást. Sanyi nem válaszol, huncutul rám mosolyog, a meséskönyvek polcáról kapásból leemeli Tolsztojt: A kérkedő nyúl c. könyvét meg a Mesemondó-t, s elrikantja magát:

— Ezek a jó könyvek!

— Hát, valóban jó könyvek. Csak az a baj, hogy piszkosak, rongyosak. Ebből meg már néhány lap is hiányzik! — mondom bosszúsan.

Nagyon haragszom, ha hiányos, piszkos könyv kerül a kezembe.

— Az nem baj, ez a jó! — kiált fel lelkesen.

Elementek, viszik a régi könyveket. Töröm a fejemet: miért jó nekik az, ami nekem nem tetszik? Egyszerűen nem tudom rábeszélni őket az új könyvekre. Mi lehet ennek az oka? Mint a hoppon maradt vásári kereskedő a kellelten portékát, nézegetem, rakosgatom az új könyveket, gondolkodom. Egyiket is, másikat is kézbeveszem, elolvasom: érdekes, tanulmányos mesék.

— Ni csak, Kálmán? Hát, hol jártál, barátom, fél éve nem láttalak!

L. Kálmán visszajött. Ő is turai.

— Nem tudok én már meglenni könyvek nélkül, főnök úr. Ne haragudjék rám, adjon valamilyen könyvet, ha lehet.

Nem haragszom én Kálmánra, inkább örülök, hogy fél év elteltével mégiscsak bátorságot vett magának, hogy könyvért jöjjön. Na, most kiugratom a nyulat a bokorból! Kálmán új könyvet fog hazavinni, az egyszer bizonyos! — határozom el magamban, és már nyújtom is feléje Krúdy Gyula: Ki jár az erdőn és Ács Kató: Szervusztok hajnalok című meséskönyvét.

Nézegeti, lapozgatja. Látom az arcán, hogy nem érdekli a két könyv, a polcok felé tekintget.

— Mást nem adok, csak ezt a kettőt! — mondom határozottan.

— Hát akkor én nem viszek semmit — mondja vigyorogva.

— Hát, ha nem, akkor nem! — sziszegem dühösen. Rámnéz, meghökken dühömön, de azért tovább vigyorgó. Majd hirtelen előkelő fejbiccentéssel elköszön. Hát ez így nem megy, intem le magam. Hátgot változtatok:

— Kálmán, egy pillanatra! Ülünk le egy kicsit — mondom barátságosan. Leülünk. Kínálom, szabadkozok: ő csak Kossuthot szív. Füstölünk, beszélgetünk. Újra kínálom, vissza kínál. Elfogadom. Nem szeretem a Kossuthot, mert erős, de azért szívom. Kérdezem, válaszol. No,

egészen jól elbeszélgettünk. Búcsúzunk, hóna alatt két új könyv. Győztem? Lehet... Majd meglátjuk!

Mi történt Kálmánnal?

Jól emlékszem még arra, amikor először settenkedett be a könyvtárba: munkaidőben állított be, olajosan, kormosan. Bevallom, bizalmatlanul fogadtam. Olvasni akart. Ő volt az első cigányolvasóm. Mit adjak neki? Tessék — Jókat. Nem kell. Móricz, Mikszáth, Olcsó könyvtár... Nem, egyik sem kell.

— Valami... mesét... tessék adni...

— Mesét?... Szívesen!

Szép, új könyv a Mesemondó. Elvitte. Három hét múlva hozta vissza.

— Nem, ez nem a mi könyvünk! Hozza vissza a mienket...

Aztán jobban megnézem: rajta a pecsét, leltári szám, de van azon egyéb is. Csupa mocskok, piszok az egész könyv. A lapokon firkálás, szakadások stb. Mivé lett a szép tiszta, új könyv? Nagyon leszidom Kálmánt.

— Nem adok több könyvet! — mondom szigorúan.

All és vár. Megszólal, könyörögve kér:

— No, ne tessék már haragudni. Kifizetem az árát, van pénzem. De tessék most másikat adni, megígértem a gyerekeknek, az asszonyoknak, hogy estére új meséket olvasunk.

Adtam másikat. Visszahozta épen, tisztán, papírba csomagolva. Megdicsértem. Másodszor és még többször ugyanígy. Egyszer azonban mást küldött maga helyett:

— Kálmán beteg, rám bízta, hogy hozzam vissza. — És Sanyi előrángatott a pufajkája alól egy rettenetesen koszos, rongyos könyvet. A lapok szana-széjjel, több hiányzott is. Nem vettem vissza a könyvet. Írtam néhány sort: „Gyógyulást kívánok, és a könyv árát kérem megküldeni.” A pénzt megküldte, de fél évig felém sem nézett. Az előbb, hogy itt volt, jól elbeszélgettünk. Végül két új könyvet vitt el.

A beszélgetés során érdekes dolgokat mondott el arról, hogy miért nem kellett neki az új könyv: kiderült, hogy hetekig csúfolták a turai cigányok: „Kálmán meggazdagodott, egy könyvvel gyarapodott.” A gyerekek meg emígy: „Mese, mese, meskete, Kálmán bácsi megvegye.” Egy szóval Sanyi jóvoltából az egész cigánysor tudott Kálmán „könyvvásárlásáról”.

Beszélgetésünk végén így szólt:

— Adnék én, főnök úr, magának egy jó tanácsot, de nehogy összeszidjon. Mondhatom?

— Ki vele! — bátorítom.

— Pizskítsa be azokat az új könyveket, és fogadom, hogy valamennyit elviszik a cigányok.

Megrökönyödve nézek rá...

— Sose sajnálja, még mindig jobban jár így, mintha évekig ott porosodnak a polcon.

Megértettem, hogy mi van a dolog mögött, miről beszél Kálmán. Tehát az ő esetén okulva, nem mernek új könyvet kiadni a cigányok, nehogy velük is megfizettessem a könyv árát. Az gondolják, hogy biztos ami biztos: egy piszkos könyvnek már mindegy, nem számít, ha piszkosabb lesz. Az új könyv tisztaságát meg nehéz megőrizni és még nehezebb az árát kifizetni.

Kálmán okfejtésében lehet valami igazság, amit saját magára vonatkoztat. De a könyvek szándékos bepiszkítására, meg rongálására nem vagyok kapható, legfeljebb... No, de mit gondolnak a könyvtáros kollégák: miért idegenkednek cigányolvasóim az új könyvektől, és hogyan segíthetnék a dolgon? Szeretném hallani véleményüket...

Épp a végszóra beállított hozzánk Szénási Kálmán barátom.

— Soha jobbkor — mondom. — Itt van ez az írás, olvasd el. Mi a véleményed róla.

Amíg olvas, hadd mutassam be Szénási Kálmánt: turai cigány ő is. Három évvel ezelőtt került a gyárba, ahol targoncavezető. Az öntöde KISZ-titkára. Ez év február 24-én nagy megtiszteltetés érte: községi tanácsagnak választották. Igen értelmes, széles látókörű fiatalember. Régi olvasóm. Mesékkal kezdte ő is, azóta Vernétől kezdve Jókain keresztül eljutott Dreiserig. Mostanában főként a társadalom- és természettudományos könyvek érdeklik. Gyakran felkeres: politizálunk, vitatkozunk. Kedvenc témánk között szerepel a cigány-probléma is. Mondhatom, hogy jó baráti, elvtársi kapcsolat alakult ki közöttünk.

Amikor befejezi az olvasást, harsogó nevetésbe tör ki és így fordul felém:

— Na, szép kis tanácsadóiid vannak — mondja kedélyesen.

Ő sem tud választ adni a feltett kérdésre. Végül azt mondja:

— Hamarosan tavasz lesz. Meghívlak, gyere el hozzánk Turára a közeljövőben. Nézzél szét nálunk. Ismerd meg otthonukban is a cigányokat, talán így majd választ kapsz kérdésemre.

— Köszönöm a meghívásod, Kálmán, élni fogok vele.

— Mindenesetre nagyon kíváncsi vagyok, hogy könyvtáros kollégáid mit válaszolnak majd kérdésemre — mondja még elmenőben Kálmán.

1963. március.

Egresi István

A KÖNYVTÁRI KATALÓGUSOK története alkalmasint épp olyan messzi múltba nyúlik vissza, mint maguké a könyvtáraké, és ebben nincsen semmi csodálatos. Meglepőbb, hogy olyan modernnek vélt ötlet, mint a központi katalógusé, mely egy területi egység valamennyi könyvtárának összesített címjegyzékét nyújtja, korántsem újkeletű. A központi katalógus szükségét már a XIV. század végén felismerték Angliában, s el is készítették Registrum librorum Angliae, „az Angliában található könyvek jegyzéke” címmel. Ez a katalógus máig fennmaradt, az oxfordi híres Bodleiana könyvtárban található. Száznyolcvanhat angliai szerzeteskolostor könyvvállományának címlistáját tartalmazza, s azt is feltünteti, melyik könyv hol volt található abban az időben. (L.)

HALOTTAINK

BECKSI ANDORNÉ

1903—1963

Becski Andorné, Vajda Edit, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 8. sz. kerületi könyvtárának vezetője, az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács tagja életének 60. évében súlyos szenvedés után elhunyt 1963. április 25-én.

Halála nagy veszteség nemcsak családi, baráti körének, hanem a könyvtárosok széles táborának is. A könyvtári munkát a legfontosabb népnevelő tevékenységnek tartotta. Dudorászva, friss léptekkel érkezett a munkába és mint egy karmester, gondosan áttekintett minden részletet, várta azt, akiért minden történik, az olvasót, az embert. „Minden jó könyvtárosban egy nyugtalan ördögnek kell lennie, hogy ez további tudás megszerzésére ösztökélje, hajtsa” — szokta mondogatni munkatársainak, s szenvedélyesen tanult, olvasott, képezte magát. A könyvek kézbeadása, találgatása az olvasóval volt az a tevékenység, amely megújuló gyönyörűséget szerzett neki. A gazdag, aranylő életet jelentette számára, szerette az embereket a maguk őszinteségében, jó és rossz tulajdonságaikkal együtt. A munka befejeztével mosolygva mesélte az aznapi érdekes élményeket. Mi hatotta őt meg? A szép emberi tulajdonságok, a haladó eszme megnyilvánulásai és mindenekelőtt a tehetséges fiatalok. Nagyon szerette a fiatal olvasókat, különös

gonddal foglalkozott velük. Minden munkásolvasójában a munkásosztály képviselőjét látta, ezért segített mindegyiknek tanulásában, önképzésében és tartotta számon gondosan, hányból lett mérnök, jogász, orvos az alatt a tíz év alatt, amíg hétről hétre gyűjtötte számukra a kötelező irodalmat, vagy a disszertációhoz a forrásmunkákat. Az óbudai könyvtár az ő vezetésével több lett, mint széles olvasórétegek igényeinek kielégítője. A kutatók és pedagógusok is bizalommal fordulhattak hozzá, mert ha szükséges volt, Budapest minden könyvtárából és saját könyvei közül is mindent rendelkezésükre bocsátott.

Fiatalos lelkesedéssel, hévvel politizált. Huszonöt éves párttagsági és több évtizedes munkásmozgalmi tapasztalata megtanította, hogy minden sikernek harc az ára. Amikor egészen fiatalon Kolozsvárott a szocia-

lista kultúrát igyekezett megszerettetni a munkás-színjászókkal, hogy azután megismertesse őket a marxizmus tanításaival, akkor vált ő maga is kommunisztává. Résztvett a Munkássegélyző, az Internazionale Arbeiterhilfe munkájában, segített rölapok fogalmazásában. Majd férjével együtt Berlinben is a párt irányítása alatt dolgozott, s amikor ott a fasizmus lett urrá, Budapesten keresték és találták meg feladatukat. Résztvett Hont Ferencék Független Színpadának szervezésében, s a Vörös Segély munkájában. A felszabadulás után a kultúra sok fontos területén dolgozott, majd 1952-ben a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kötelékébe került. Itt vált kitűnő szakemberré, s vívott ki tekintélyt, megbecsülést, szeretetet. A kommunista Becski Andorné jó könyvtárosi munkájával az egész ország könyvtárügyét és kultúráját szolgálta. Ezt ismerte el a kormány 1962. november 7-én, a már betegágán átnyújtott kitüntetéssel.

Halálával a könyvtárügy olyan munkatársat veszített el, aki hivatását megtisztelő feladatnak tekintette és éppen ezért kiváló eredményeket ért el. Élete munkája maradandóvá vált a „kimművelt emberfők” sokaságában, akiknek száma az ő tapintatos, szeretetteljes munkája révén is növekedett.

— D —

ZOLTÁN JÓZSEF

1904–1963

A magyar könyvtáros társadalom nagy tehetségű és fáradhatatlan munkását vesztítette el Zoltán József személyében. 1939-től haláláig volt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozója, 1941–1949 közt az egyik fiókkönyvtár vezetője, előtte és utána pedig a központban tevékenykedett. 1955 óta a Budapesti Gyűjtemény osztályvezetője. Különböző ajánló bibliográfiák elkészítése volt egyik fő munkaterülete, s ennek során kezdte meg azt a nagyszabású gyűjtőmunkát, amely valóban életműve lett volna. A Budapest történetére vonatkozó szakirodalom bibliográfiájára gondolunk. Az adatgyűjtés legapróbb részleteinek a kidolgozásában éppen úgy az ő alkotása marad majd ez a bibliográfia, mint besorolásának igényes és nagyvonalú kimunkálásában.

Budapest története volt egyik szívügye. Nemcsak mások alkotásainak szorgos összegyűjtése és a kutatók számára való minél használhatóbbá tétele érdekelte és foglalkoztatta, hanem maga is kutatott. Három nagy munkáját a Fővárosi Tanács néprajzi pályázatán nagydíjjal jutalmazták. „Adatok a budai és pesti szőlő- és bórtermelés történetéhez” c. tanulmánya volt az első ezen a téren, majd „A barokk Pest-Buda élete” következett, s végül ennek szervez folytatásaként a „Népi szórakozások a reformkori Pest-Budán” c. tanulmánya. Kisebbség lélegzetű munkái ebből a tárgykörből a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyvében jelentek meg. A helytörténeti kutatás bibliográfiai elősegítése, az ezzel kapcsolatos elvi és szer-

vezeti kérdések ugyancsak több alkalommal foglalkoztatták, elsősorban budapesti vonatkozásban.

A szűkebb közösség érdekét szolgálta társadalmi munkájával, éveken át volt a szakszervezeti bizottság elnöke. Munkája nem maradt elismerés nélkül. A pályajutalmak mellett 1949-ben „Kiváló munkáért”, 1953-ban „Szocialista kultúráért” kitüntetést kapott. Az igazi elismerés mégis nagy munkáinak nyomtatásban való megjelenése lett volna. Csakhogy „A barokk Pest-Buda élete” tördelt nyomdai példánya már csak halálos ágyára jutott el.

Mert még betegen is dolgozott, tele volt további tervekkel, a nagy bibliográfia munkálatai kötötték le az érdeklődését. Nem közhely vele kapcsolatban, hogy munka közben érte utol a halál.

Filozófiával is foglalkozott, szerette a bölcsélet tudományát, ezen a területen is dolgozott. Lefordította Boetius „De consolatione philosophiae” c. munkáját,

talán a maga vizsgáztatására is. Közvetlen munkatársai, és mindazok, akik ismerték szeretetreméltó egyéniségét, talán így őrzik meg leghívebben az emléket, ha a tudóst látják benne, aki a tudomány örök bölcsességével néz túl az élet esendőségein.

Niederhäuser Emil

IRODALMI MŰKÖDÉSE

Mit olvassunk hazánk történetéről. Vál. művek bibliográfiája. FSZEK 1952. 288. old.

Budapest története bibliográfiájának tervezete. A FSZEK évkönyve 1949/54. 108–113. old.

Buda visszavívása évfordulójának megünneplése. FSZEK évkönyve 1955. 91–93. old.

A 250 éves Martinelli tér. A FSZEK évkönyve 1956/57. 107–119. old.

Különgyűjteményeink időszerű és távlati feladatai. A FSZEK évkönyve 1958/59. 108–112. old.

Budapest a Tanácsköztársaság idején a korabeli sajtó tükrében. Bibliográfia. FSZEK 1959. 456 old. (Soksz.)

Schwartner Márton. A könyvtáros 1959. 6. sz. 428–430. old.

A „Sächsische Landesbibliothek” Drezdában. — A könyvtáros 1959. 9. sz. 659–661. old.

Budapest munkásmozgalma 1919–1945. Bibliogr. 1–3. köt. FSZEK 1959. (Soksz.)

Budapest szocialista fejlődése 1945–1959. Bibliogr. 1–3. köt. FSZEK 1960. (Soksz.)

Legnagyobb helyismereti gyűjteményünkről. — A könyvtáros, 1960. 1. sz. 16–17. old.

Budapest története bibliográfiájának tematikája. FSZEK évkönyve 1961. 185–206. old.

A barokk Pest-Buda élete. FSZEK 1963. 363. old.

Budapest története bibliogr. 1–6. köt. (Sajtó alatt.)

(A fentiekben kívül számos ajánló bibliográfiát szerkesztett, könyveket, tanulmányokat, cikkeket fordított.)

SZABÓ MARGIT

1921–1963

Súlyos veszteség érte a Szegedi József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtárát s a magyar tudományos könyvtári életet: dr. Szabó Margit egyetemi könyvtári h. osztályvezető tragikus hirtelenséggel elhunyt. Szabó Margit a felszabadulás óta dolgozott az Egyetemi Könyvtárban, s 1957. óta részt vett az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács szakköztségi munkálataiban is. Hazai és külföldi szaklapokban több cikke

jelent meg. Rendkívül nagy odaadással, rátermettséggel, szívvel-lélekkel dolgozott könyvtáráért, a könyvtári nemzetközi kapcsolatok kiépítéséért; az egész magyar könyvtárügy hűséges munkása volt.

A Szegedi Egyetemi Könyvtár külön — a külföldi cserepartnerek számára latin nyelven készült — gyászjelentésben is leróta kegyeletét egyetemszerete megbecsült, szeretett könyvtárosa iránt.

Műszaki könyvbeszerzés EGY MEGYEI SZAKSZERVEZETI HÁLÓZATBAN

A békéscsabai SZMT könyvtár állományában alig 4,4% műszaki irodalom van, és a gyarapodás sem tartott lépést az igényekkel. A szakszervezeti könyvtárosok lelkiismeretüket azzal nyugtatták meg, hogy a vállalati szakkönyvtárak feladata a műszaki szakirodalmi ellátás. Mindez azonban önámítás volt, mert a békéscsabai vállalati szakkönyvtáraknak sem az állománygyarapítása, sem tartalmi munkája nem kielégítő. A szakmaközi könyvtár ezért elhatározta, hogy megkezdi a műszaki irodalom nagyobb arányú beszerzését, és fokozza népszerűsítését, s általában az egész hálózatban eléri, hogy a szakkönyvtárral rendelkező vállalatok nagyobb gondot fordítsanak a szakirodalmi ellátásra.

A szakmaközi könyvtár első lépése az volt, hogy 50 különböző vállalathoz és üzemhez könyvjegyzéket küldött ki. A jegyzék a közelmúltban megjelent mintegy 400 műszaki könyv szerzőjét, címét és árát tartalmazta. Ennek alapján kérte a vállalatok szakembereit, hogy jelöljék meg a jegyzéken azokat a könyveket, amelyekre véleményük szerint szükség van. A megkérdezett 50 vállalat közül alig 2–3 hivatkozott arra, hogy a szükséges szakkönyvekkel rendelkezik; 5–6 nem válaszolt a kérdésre, a többiek viszont meglepő érdeklődést tanúsítottak, s a következő szakcsoportok könyveit jelölték meg:

Általános műszaki könyvek — segédkönyvek (40 kötet)

Finommechanika — Automatika — Műszertechnika (21 kötet)

Műszaki Értelmező Szótár sorozat (16 kötet)

Kohászat — Vas- és Fémipar — Gépgyártás (34 kötet)

Fényképezés (23 kötet)

Elektrotechnika (27 kötet)

Rádió — Híradástechnika (10 kötet)

Vegyipar (22 kötet)

Élelmiszeripar (17 kötet)

Textilipar (20 kötet)

Nyomda- és Papíripar (4 kötet)

Fa- és Bútoripar (6 kötet)

Építészeti — Építőipar (47 kötet)

Közlekedés (26 kötet)

Orvostudomány (26 kötet)

Az igénylők között különböző profilú üzemek és vállalatok szerepeltek. Az igénykutatás szerint tehát a műszaki könyvek iránt nagy a kereslet, de a hiányok is kiáltoan nagyok. A szakmaközi könyvtár ezért úgy döntött, hogy a kért könyvek egy részét — amelyekből többen is igényeltek — megvásárolja (kb. 250–280 kötetet). 40–50 kötetet a szakmai körzeti könyvtárak vesznek meg, a többit pedig könyvtárközi kölcsönzés útján szerzik be.

Galgóczy Jenő

A pulttól az állványig...

EGY KÖLCSÖNZŐ KÖNYVTÁROS NAPLÓJÁBÓL

Tavaly nyáron nyílt meg Pesterzsébeten, a Pacsirta-telepen a 27. sz. Szabó Ervin kerületi könyvtár fiókja. Amikor a megnyitó utáni napon helyet foglaltam az új asztal mögött és körüljártam tekintetem az új polcokon, a tiszta falon, nagyon furcsán éreztem magam. Egyedül voltam. Valahogy hiányzott a zsongás, a beszéd, a könyvkiadás és visszavétel állandó, szinte gépies ritmusa. Rájöttem, hogy itt másképpen kell ellátni munkámat, mint amikor előző munkahelyemen belecsöppentem kétezer olvasó közé. Ott a könyvtáros többed magával, megosztva végezte a munkát. Ebben az új könyvtárfiókban azonban mindent egy ember végez. Így szinte válogathat a maguktól adódó különböző lehetőségek között, hogyan alakítson ki az olvasókkal minél közvetlenebb viszonyt. Feladata itt a kisebb létszámú olvasótábor következtében könyvnyebbnék tűnik, de mégsem olyan egyszerű. Itt, a Pacsirta-telepen saját kertés házukban élnek az emberek. Sajátosan hivatalnok- és munkáslakta környék ez. Amilyen erővel és önbizalommal építettek fel házukat itt az emberek, olyan kétség nélkül és határozottan utasítanak el maguktól egy-egy új könyvet. A beiratkozók legnagyobb része kezdő olvasó, akit még nehezebb megközelíteni. Az ifjúsági kalandos történetek és történelmi regények nemigen adnak módot erre.

AZ ELSŐ ISMERKEDÉS AZ OLVASÓKKAL

Az első lépések megtételében előző munkahelyemen, a szabadpolcos nagy, kerületi könyvtárban szerzett tapasztalatok segítettek. Mit sugalltak e tapasztalatok? Ahol eddig dolgoztam, a kölcsönzés betanított munkája mellett először az elégedetlenebb, idős olvasókkal kezdtem az ismerkedést. Könnyű volt velük beszélgetni, könyvet ajánlani, s közben végighallgatni, hogyan dicsérik Cronint s még néhány hozzá hasonló írórt. Mindenestre az idősebbek egy könyvet feltétlenül elvisznek abból a rengetegből, amit leemelek nekik a polcra. Közben mások is odafigyelnek, elkéri valamilyen könyvet, amit az elsőnek ajánlok. Egyikük elárulja, hogy Gárdonyit keres. Végignézem vele a „G” betűt — már ő is megnézte — persze nem találunk semmit. Erre megnézem a raktárat, ott sincs Gárdonyi. Visszajövök és sajnálkozva mondom, hogy nincs semmi, erre ő kijelenti, hogy nem olvas mást csak Gárdonyit, Mikszáthot,

Jókait, Móriczot. Pár próbát teszek, s kiderül, hogy valóban mindent elolvasott. Hátramegyek és Mikszáth összes művei között egybekötött kisregényeket keresek. Akad, amire nem emlékszik, s elviszi.

Legközelebb jön vissza a Cronin olvasó. Üdvözl. Kicsit félek tőle, Dr. ... né. Kérdésemre az a válasz, hogy az *Üvöltő szellek*-et félretolja: „Ezt olvastam” — jelenti ki becsmérlőn. Nem húzom el a szám, hanem mosolygok és kijelentem, hogy örülök neki. Új könyveket hozok, miközben valaki megérinti a vállam. A néni, akivel a múltkor Gárdonyit kerestük. Nevetve mondja, hogy azt is olvasta már, amit akkor kiválasztottunk. Elmondom neki, hogy én is így jártam a múltkor. Erre mindketten elmosolyodunk, és ajánlom, hogy nézzük át ismét Gárdonyit. Megtálaljuk az „Amit az útleíró elhallgat”-ot. Valahol olvastam, hogy törökországi tapasztalatait felhasználta az *Egri csillagok* megírásához. Elmesélem neki. Elfogadja a könyvet, sőt azt is elárulja, hogy szereti az útleírásokat. Keresünk kettőt, és javasolom neki, hogy próbáljon meg egy új magyar művet, még lehet. Bennem pillanatnyi zavar, előbb a nőirókra gondolok, végül felcsillanó szemmel és határozott biztonsággal leemelem Mesterházi *Négy lábú kutya*-ját. Beszélék róla, azt hiszem érdekesen, egyik részletet felelevenítve. Elviszi. Közben többen megszólítanak, egy bizonyos könyvet keresnek, javasolom előjegyzését, majd megnézem hátul, és újabakat ajánlok. Ekkor jön a Cronin rajongó. Világfájdalmas arccal kér, hogy adjak neki valami „jó” könyvet. Kacsint, hogy értem meg végre: az ismeretlen kiváltságosak részére eldugott könyvekre gondol. Sorra emelem le a könyveket. Meglepődve látom, hogy milyen sokat olvasott. Ajánlok neki modern irodalmat. „Van egy érdekes könyv...” kezdem és látom, hogy figyel. Közben arra gondolok, hogy a nagyszerű humor elsikkad a szavaimon. (Tempesti: *Asszonyunk, szép Heléna.*) A *Bábu*-val együtt mégis elviszi.

A *Bábu* tetszett „úgy — ahogy!” Legközelebb a férje is eljött, és leült újságot olvasni. Miután hosszas válogatása eredménytelen maradt, a *Kakuk Marci*-t kezdem mesélni neki. Odaviszi a férjéhez. Hallom: „Hogyne kérlek, ez egy fogalom”. Nem is visz mást. Már két nap múlva visszahozza, és feltörő nevetéssel mondja, hogy „nem ez az esetem”. Nevetek én is, és bizonygatom, hogy nekem nagyon tetszett. Nem megfelelő könyvet vitt ki, ba-

rátságunk mégis erősödött. Lassan megtanulom, milyen könyveket kedvel. Ajánlok neki, de mindig rábízom a döntést. Inkább csak ismertetem a könyvet, nem próbálok rábeszélni...

Körülbelül így indult el pályafutásom a kerületi könyvtárban. Lassan mindenkit megismertem, és mélyebb, tartalmasabb viszonyt alakítottam ki egyes olvasókkal. Hiszen olvasó vagyok én is: legnagyobb örömöm, hogy megoszthatom élményeimet, előre megfogalmazott véleményemet a többi, „nem hivatásos” olvasóval.

EGYEDÜL AZ ÚJ FIÓKKÖNYVTÁRBAN

A fent ismertetett előnyök tudatában nagy önbizalommal fogtam hozzá, hogy az előző munkahelyemen kialakított hangulathoz hasonlóan teremtek új munkahelyem is, ahol egyedül vagyok. Remélem, hogy eleinte, ha másról nem is, a könyvekről emlékezni fogok az olvasókra. Beiratkozásnál csak kilépek a pult mögül, megállok az olvasó mellett és elmondom a könyvtári rendet. Miután elmagyarázok mindent az új beiratkozónak, felajánlom neki segítségemet, majd a „tessék körülnézni” felszólítás után hagyom, hogy válasszon. Választása közben természetesen tovább figyelem, és amikor a terem közepén másodszor is egyhelyben kezd forogni, mosolyogva érdeklődöm, hogy sikerült-e találnia valamit. Elmondom neki, mennyi könyv van kinn az olvasóknál, mekkora az állomány, megkérdezem, milyen könyveket szeret és próbálok valamit ajánlani. Természetesen akad a beiratkozók között olyan is, aki határozott kívánságokkal jön. Esetleg idősebb nénik fordulnak hozzám, akik otthonhagyták szemüvegüket stb. Utóbbiak rendszerint az első könyvvel megelégednek, amit a kezükbe adok. Nem hagyom ennyiben a dolgot. Több könyvet ajánlok nekik úgy, hogy a végén már nevetve legyintenek rá, de mégis ők döntenek a választásban, és azt a két könyvet viszik el, ami kívánságuknak megfelel.

Kölcsönzés közben vigyázni kell arra, hogy ne ismétlegessük magunkat. Nagyon figyelem magam, hogy még kérdéseim se legyenek egyformák, nem hogy az ismeretések.

Érdekes, hogy mennyit számít a borítólap. Míg én nagy hévvel ajánlgatok egy könyvet, addig az olvasó kihúzza a tarkafedelű *Cárné apródját*, megnézi, és rögtön a karjára teszi. Kérdés, hogy az általam ajánlott *Skarlát betű* helyett nem tudott volna kedvére valóbbat, esetleg értékesebbet találni, hisz én nem is ismerem őt. Azt hiszem, hogy az új beiratkozónál kell legkevesébbé kezdeményezni a

szabadpalc előtt. Hagyni kell, hogy válasszanak, csak amikor már letették az asztalra a könyveket, akkor kell érdeklődni, hogy meg vannak-e elégedve, esetleg megint felhívni a figyelmüket az ismeretterjesztő könyvekre.

A beszélgetések oroszlánrészét a könyvek visszavételénél indítom el. Tekintettel a kis állományra, a könyvek nagy részét sikerült megismernem, legalábbis az írójukról tudok valamit. Így bátran érdeklődöm, hogy milyenek, s ha nem olvastam, azt is elárulom. Külön jelentősége van ennek, ha több olvasó is áll a pult körül, mert felfigyelnek rá, hozzászólnak, kérdegetnek. Az olvasók számának növekedésével már akadnak olyanok is, akiken látszik, hogy egyenesen készülnek e beszélgetésre, és nemcsak néhány rövid jelzőre szorítkoznak. Ezzel együtt a kölcsönzők száma is megnő, és lassan elérem azt, hogy a kölcsönzés folyamatosan történik. Közben állandóan beszélek, vagy hallgatom az olvasót. Ha mégis magamra maradok a pult mögött, miközben többen választanak a polcokról, akkor a raktárkezelővel beszélgetek, vagy a könyveket rakom el. Körülbelül így sikerül aztán állandósítani azt a hangulatot, amit a keresetlen szíves beszéd, kölcsönzés megkíván.

Így egészíti ki magát a bevezetőben elmondott többféle mód. Ha például a visszavételnél nem indul el a beszélgetés, akkor az olvasó kezdeményezésére még kialakulhat. És mindig egyetlen embernél, nálam. Így nem vesztet el a múltkori beszélgetés élménye, és azt folytatva egész bizonyos, hogy nevelő, újat mondó és megismerő hatása sem. Így gyűjtöttem össze az olvasókat, akik immár nemcsak passzív olvasók, hanem saját véleményüknek is bátran hangot adnak.

EREDMÉNYEINK

A felnőtt beiratkozók aránya így alakult 1962-ben

munkás	150
pedagógus	6
egyéb értelmiségi	18
tisztviselő	17
alkalmazott	23
háztartásbeli	48
nyugdíjas	65
középiskolás	38
főiskolás	5
ipari tanuló	23
egyéb	3
összesen	396

Az olvasótáborban kiemelkedő a munkásolvasók száma. A könyvajánlások során mégis a legbiztosabb a nyugdíjasoknál és a háztartásbelieknél voltam. A bizonyos mértékig kispolgári ízlés felé mutató hajlandóságot (a Jókai könyvek hiánya miatt is) könnyen sikerült a Sásdi könyvek iránnyitani. Idővel aztán én is kifogytam a hasonló irodalomból, és kénytelen voltam másfajta könyveket ajánlani, kockáztatva azt a feltétlen bizalmat, amit eddig talán kaptam. Ilyenkor még több könyvet ismertettem, de figyelmeztettem az olvasót, hogy ezek talán nem lesznek olyanok, mint amilyeneket eddig olvasott. Nem egyszer kellemes meglepetéseket hoznak ezek az íróváltások. (De pl. még nem tetszett senkinek Laxness *Független emberek* c. regénye. Bizonyára komor és kísérteties hangulata miatt.)

A könyvtári olvasószolgálat legfontosabb célja természetesen a munkás- és elsősorban a fiatal — olvasókkal való jó kapcsolat kiépítése, hisz ők formálják igazában egész jelenünket és jövőnket. A könyvtár feladata megismertetni őket a teljes valósággal, ezáltal pártosan befolyásolni őket tetteikben, munkájukban.

Hogy ez nem sikerült olyan tökéletesen, az talán azért van, mert például egy idős néni gátlástalanul elmondja egy könyv nagy jeleneteit, mire én kiegészítem, megpróbálom elmondani egy-két szóval a regény eszmei mondanivalóját, amit talán észre sem vett; viszont egy középkorú munkás olvasó (kezdő olvasó), ha megkérdezem, nem nagyon mond mást, mint hogy „jók voltak”. Mondanám én is a magamét, de nem mindig sikerül érdekesen, csattanósan. Ennek következtében az olvasó lábujjhegyen áll, hallgatja a kéretlen beszédet, lehet hogy örül is neki, de nem nagyon tud folytatódni az ilyen beszélgetés.

Sokkal biztatóbbak az eredmények a fiatal olvasóknál. Eddig elvem volt, hogy nem teszek könyvet félre senkinek sem. Ezt aztán más könyvtáros tanácsára megváltoztattam. Olyan regényeket félretettem, amelyekről már beszéltem más könyvek kapcsán, s amelyekről saját magam példája alapján tudtam, hogy milyen nagy hatással vannak. A tegeződésen át eljutottunk odáig, hogy akad ugyan bőven különbség a véleményünk között, de hogy jobban megalapozhassuk és kifejt-hessük, még többet olvasunk.

A könyvtáros természetesen sohasem lehet megelégedett: új olvasmányai, az élet állandó vizsgálata újabb és újabb kérdésekkel állítja szembe, amiknek megoldását tovább kell adnia, meg kell keresnie az olvasóval együtt. Beszéde sohasem lehet unalmas, legfeljebb némelyek számára közömbös, érdektelen. Azért vizsgálja ő is az olvasókat, hogy megis-

merje életüket, gondolataikat, azt, ami leginkább sajátjuk, és abban segítsen nekik a polcokról felszabadított igaz szenvedéllyel, hittel.

Hogy milyen mértékben sikerült foglalkoznom az olvasókkal, azt a statisztika mutatja. Ennek megértéséhez elmondom, hogy kettőskereszttel jelöltem meg azoknak az olvasóknak a tasakját (személyi lapját), akik csak az általam ajánlott könyveket vitték ki, egyszerű kereszttel, akiknek kerestem, ajánlottam és legalább egyet ki is vittek az ajánlottak közül, végül pedig ponttal azokét, akikkel könyvekről beszélgettem.

Egy hónap statisztikája így fest:

Az olvasók száma	++	+	●
48	15	3	12
35	12	10	9
5	3	—	2
45	12	12	5
30	6	7	5
26	5	8	6
9	5	1	1
38	8	10	4
44	9	15	6
22	5	6	2
10	4	4	1
7	—	4	1
18	7	2	4
37	8	6	4
48	18	9	9
13	4	4	1
435	121	101	72
100%	27%	23%	16%

Az olvasókkal való egyéni foglalkozás egyik állandó célja volt az ismeretterjesztő irodalom népszerűsítése. Ez sikerrel járt az útleírások terén. Azonban hiába próbálkoztam mással — például a természettudományos könyvek ajánlásával — legtöbbször mosolyogva vagy komor fejbólintások közepette utasítottak vissza. A rendezőpolcon mindig ki van állítva valamelyik szakcsoport, de hatása alig van. 1962-ben a felnőtt olvasók összesen 5971 könyvet kölcsönöztek, amiből 1529 ismeretterjesztő mű volt (25,7%). Ebből csak 254 politikai és 204 természettudományos. Azonban az olvasók nagy része idegenkedik a nem szépirodalmi művektől, és egyelőre nem sikerült javítani az arányokat. Viszont február hónapban például a kölcsönzött szépirodalmi könyvek 12,5 százaléka szovjet mű volt. Ez talán valamit bizonyít is az olvasókkal való foglalkozás eredményességéről.

Arató Antal

Könyvtárosok a József Attila mozgalomról

A jelenlegi, újjászervezett József Attila-olvasómozgalom — amelyet valószínű alapos meggondolás után — az előzővel szemben könnyebbé, minden érdeklődő fiatal számára hozzáférhetőbbé akartak tenni, véleményem szerint túlságosan leegyszerűsödött. Nem helyeselhető, hogy jóformán minden követelmény nélkül, csak bizonyos számú könyv kölcsönzésével megszerezhető az olvasómozgalmi jelvény. A beszámoltatás mellőzése könnyűvé, de tartalmatlanná is teszi ezt a nagyon fontos mozgalmat, amely pedig helyes irányítással, megfelelő követelményekkel nagy lehetőséget nyújthatna a kultúrát, művelt fiatal nemzedék neveléséhez.

Helyesnek tartanám, hogy az olvasómozgalom megfelelőbb formájának kialakítása érdekében több könyvtáros véleményét kérdeznék meg az illetékesek, mert a mozgalom csak akkor lesz jó, ha a kitűzött cél érdekében egyetlen lehetőséget sem hagyunk figyelmen kívül.

H. Takács Éva

Az olvasómozgalom feladata, véleményem szerint az lenne, hogy megkedveltesse a könyvet, hogy közvéleményt teremtsen az olvasásnak, ilyenformán fejlessze az emberek esztétikai és etikai ítéletét, végül hozzásegítse őket önálló gondolkozásuk, világnézetük kialakításához.

Bizonyos, hogy a József Attila-olvasómozgalom eddig nem tudta betölteni ezt a hivatást, elsősorban „röghöz kötött”, „középiszkolás” módszerei miatt, amelyek éppen a költő szellemével állnak ellentétben. Az elmúlt ősszel azonban eltörölték az összes addigi követelményeket, s ez is túlzás. Az olvasmányjegyzék eddig is minden elfenyező elv nélkül való volt, most pedig határtalan lett. Pótlólag ugyan megjelent egy jegyzék azokról a művekről, amelyeket mégis figyelmébe ajánlhatunk az olvasómozgalom résztvevőinek, ha tanácsunkat kérik, de ha nem, akkor akár ponyvaregények kölcsönzése után is elnyerheti az illető a jelvényt, hiszen az olvasójegy felmutatása lett az egyetlen követelmény.

A KISZ valószínűleg arra számított, hogy miután a kötelezettségektől megszabadította az olvasómozgalmat, sokkal többen fognak részt venni benne, mint eddig. Az eredményt olvasómozgalmi bélyegekkel kellett volna mérni: csak hogy — legalábbis nálunk, a 28-as Szabó Ervin könyvtárban — nem volt mit mérni. A beiratkozásnál minden fiataltól megkérdezzük, hogy részt vesz-e a mozgalomban, azért iratkozott-e be, sőt egyik kollégánk valósággal rábeszélte a fiatalokat, hogy vegyenek részt benne, de ilyenformán is csak néhány tasakra sikerült ráragasztania a bélyeget. Bár úgy tudom, más könyvtárakban sincs jobb eredmény, tehát valószínűnek látszik, hogy a követelmények lazítása, illetve eltörlése nem tette népszerűbbé az olvasómozgalmat. Az ellenőrzés lehetősége minimális lett, hiszen egyetlen könyvtáros, vagy KISZ-funkcionárius sem ismerhet minden könyvet. A mozgalomban való részvétel formális, hiszen megszűnt az a szellemi próbatétel, amelynek az utóbbi években már kialakultak kedves, játékos formái: az ilyenek rendezését feleslegessé tették és megnehezítették azzal, hogy bármiféle könyvet olvashatnak a résztvevők, minőség nem számít, csak a mennyiség. Márpedig irodalmi beszélgetést, vitát, vetélkedőt nem lehet csak úgy általánosságban tartani, hanem csupán olyan művekről, amelyeket ha nem is mindenki, de a benevezők többsége ismer.

Mit kellene tenni, hogy ez az elformátlanodott mozgalom „középiszkolás” kötöttségei nélkül konkrét alakot öltjön, és betölthesse hivatását? Véleményem szerint, valamiféle gondolati mag köré kellene csoportosítani benne a könyveket, olyanféléképpen, mint az egyetemi speciálkollégiumok teszik. Ilyenformán lehetne esztétikai, etikai, dramaturgiai témákkal foglalkozó olvasóköröket létrehozni, aszerint, hogy résztvevőink mihez lenne kedvük. Az esztétikai olvasókörökben a mai magyar, vagy a mai világirodalom egy-egy fontosnak tartott irányzatáról beszélgetnének a fiatalok az elolvasott művek alapján, az etikai körben erkölcsi fogalom-szűkítés lehetne, megfelelő szépirodalmi és filozófiai művek alapján stb. (Az új ember erkölcsi arculatának kialakítása érdekében különösen ennek az utóbbinak lenne nagy jelentősége. Ilyesféle munkával mi a 28-as könyvtárban tavaly nyáron meg is próbálkoztunk egy gyári olvasókörben.)

De elképzelhető olyan foglalkozás is, amely az ún. művelődési körben folyik, amelyben a színházi, a filmélmények megbeszélése éppúgy helyet kap, mint az épülő atomreaktor megtekintése, vagy egy várostörténeti kirándulás stb. Könyvtárhálózatunkban ilyen művelődési körre is akad példa szép számmal (a fővárosban talán

legjobban a 10-es könyvtár művelődési köre működik), miért ne lehetne ilyesmit az üzemekben, vagy a községi olvasókörökben is szervezni? Az olvasó- és művelődési körök vezetői lehetnének fiatal írók, könyvtárosok, pedagógusok, egyetemi hallgatók: mindazok, akiknél felkészültség dolgában nincsen hiba, és kedvet éreznek magukban ehhez a szép munkához. Továbbképzésükről gondoskodni kellene, egy-egy kérdéstről pedig egyetemi tanárokkal is konzultálhatnának.

A művelődés minőségéért folyó harc néhány év óta előtérbe került, s ezen belül hallatlanul megnövekedtek az olvasómozgalom feladatai. Az ismeretterjesztő munka szétszórtságát is azzal lehetne megszüntetni, egységbe igazítani, ha gyáron, vagy közösen belül összefognánk, ami összetartozik. Olyan előadást, vagy előadássorozatot kellene rendezni, amely kapcsolódna az olvasóköri foglalkozásokhoz, a tavaszi kulturális seregszemlét pedig szellemi vetélkedő formájában kellene megoldani, amelyen a legjobb olvasóköri résztvevők vetélkednének egymással — itt csupa olyan kérdés szerepelne, amelyről vagy a körben, vagy a gyári (községi) ismeretterjesztő előadáson hallhatott bárki —, s közbeiktatva jöhetnének a műsorszámok, ahogy már ilyen alkalmakkor szokás.

Bársonyi Györgyi

AZ ALAPFOKÚ TANFOLYAMOK RENDEZÉSÉNEK MÓDSZERBELI KÉRDÉSEI

Vas megyében az elmúlt év nyarán összegeztük az akkori alapfokú tanfolyamok tapasztalatait. Megállapítottuk, hogy a tanfolyam mindenképpen hasznos, nagy gondot kell fordítani rá, hatása érezhető a munkában is, de csak azok esetében, akik különben is szívügyüknek tekintették a könyvtárosi munkát. Ez viszont azt is jelenti, hogy a tanfolyam nemcsak ismeretközli szerepet tölthet be, hanem nagy gondot kell fordítani a *könyvtáros hivatás, a „szakma” szeretetének felébresztésére is.*

Az ismeretek és készségek színvonalának jelentősebb emeléséhez kevés a hat nap, tehát minden percet a lehető legjobban ki kell használni, hogy a könyvtárosok az *alapfokú vizsga anyagát még a tanfolyamon szinte teljesen elsajátítsák.* Állandó „tantestületet” kell kialakítani a megye alkalmas könyvtárosaiból, hiszen a falusi könyvtárosok képzése és továbbképzése megyei feladat. Még a tanfolyam rövid ideje alatt választ kell adni minden felmerülő problémára. Röviden: új, jobb módszereket kell keresni, hogy minél jobban felkészült könyvtárosok végezzék a munkát falvainkban.

Az 1962. évi tanfolyamokon kipróbáltunk néhány olyan módszert, amelyeknek tapasztalatai talán hasznosíthatók a többi megye gyakorlatában is. Ezeket a tanfolyamokat július második felében szándékoztunk megrendezni. Ezt a számításonkat ugyan a kissé későn érkezett minisztériumi rendelkezés keresztülhúzta, mégis sikerült megvalósítani azt a terünket, hogy a *jegyzeteket előre kiküldjük a résztvevőknek.* A tanfolyam kez-

dete előtt 10 nappal kézhez kapta minden könyvtáros a rendelkezésre álló jegyzeteket, azzal a kéréssel, hogy előre tanulmányozza át (főleg a könyvtártechnikai részeket), mert az előadások a jegyzetek anyagára épülnek. Így az előadóknak nem kellett törekedniük az „előadás”-jellegre, arra, hogy aprólékosan elmondják a téma anyagát, hanem a *magyarázó* jelleg domborodhatott ki. A cél az egyes fogalmak, összefüggések, módszerek megmagyarázása volt, kiegészítve a gyakorlati bemutatással. Az előadást, helyesebben a magyarázatot pedig követte a *konzultáció*, amit a tantervbe is felvettünk, hogy a hallgatók megkérdézhessék és feleletet kapjanak azokra a problémákra, amelyek a jegyzetből vagy az elmondottakból még nem világosak számukra. Ezt a lehetőséget a tanfolyam résztvevői fel is használták. Amikor pedig az utolsó napon értékeltük a tanfolyam tapasztalatait, maguk a hallgatók helyeselték ezt a módszert. A tanfolyam vezetősége is úgy látta, hogy így könyvtárosaink sokkal jobban megértették, sőt nagyrészt meg is tanulták az anyagot, s lehetőség nyílt olyan gyakorlati kérdések tisztázására, amelyek különben elsikkadtak volna.

A másik próbálkozásunk, az *egyéni tanulás*, sajnos nem vált be. Mindennap ebéd után egy-egy órát biztosítottunk a jegyzetek újbóli tanulmányozására és az előadáson jegyzetel anyag átnézésére. Ezzel az volt a célunk, hogy a délutáni gyakorlaton az anyag átismétlésére ne kelljen időt fordítani és minél többet gyakoroltathassunk. Az egyéni tanulás beiktatása nem sikerült, tapasztalataink

szerint azért, mert a délelőtti előadások kifárasztották könyvtárosainkat és a tanulásra fenntartott időt pihenésre használták fel. Viszont több idő biztosítására nem nyílt lehetőség. (Ezt a módszert csak azért említettem meg, hogy a szert jobban kidolgozva, másutt esetleg sikerrel alkalmazhatják.)

A cikk elején jelzett szempontok alapján ezeken a tanfolyamokon valamennyi előadást *helyi előadóval*, helyesebben helyi könyvtárossal tartattunk meg, így bizonyos fókig kialakult az egyes könyvtári szakismeretek felosztása, s minden területnek megvan a „szaktanára”. Az előadók a megyei és járási könyvtárak vezető munkatársai voltak, akik felsőfokú könyvtáros szakképesítéssel rendelkeznek. Felvetődhet az az ellenvetés, hogy a könyvismereti előadásokra helyesebb lett volna szakembereket felkérni. Amikor ezt elvetettük, abból indultunk ki, hogy a mezőgazdasági stb. szakember járatos lehet az ismeretágban, de nem bizonyos, hogy járatos a kérdés alapfokú irodalmában, s még inkább nem ismerheti ezeknek a műveknek az olvasószolgálati problémáit. Hiszen — megítélésünk szerint — a 2 órás könyvismereti előadás nem helyettesítheti a könyvek ismeretét, feladata inkább az, hogy egyes könyvekre felhívja a figyelmet, és segítséget nyújtson ajánlásuk olvasószolgálati módszereihez. (Csak zárójelben említtem meg, hogy ez a megoldás arra is jó volt, hogy járási könyvtárvezetőink maguk is alaposabban átnézzék az egyes kérdések legfrissebb irodalmát, növeljék könyvismeretüket.) A helyi példák ismerete pedig — amellett, hogy élénkítette az előadást — emelte az elmondottak hitelét is.

A könyvtártechnikai ismeretek oktatása, azok gyakorlati bemutatása felveti a *szemléltetés* kérdését is. Az előadó nagyon sok időt veszít azzal, ha előadás közben rajzol, vagy ír a táblára, viszont gyakorlati bemutatásra már az előadás közben is feltétlenül szükség van, hiszen anélkül nehezen értenék meg a hallgatók. Éppen ezért már az elmúlt évben elhatároztuk, hogy diapozitív segítségével rögzítjük a községi könyvtári munka azon munkafázisait, amelyek fényképezés segítségével ábrázolhatók.

Az elmúlt év őszén Körmenten hozzá is kezdtünk a járási könyvtár segítségével a színes diapozitív sorozat elkészítéséhez. Azért választottuk ezt a megoldást, mert viszonylag olcsó, könnyen kezelhető, bármikor felhasználható, új kockák állíthatók a sorozatba, az elavultak pedig kiemelhetők. Az eredetileg 100 kockára tervezett sorozat a közbejött akadályok miatt még nem készült el teljes egészében. Felvetődhet az ellenvetés, hogy

1954-ben kiadták a *Könyvtári munka albumá-t*, miért kell mást csinálni. Ez igaz, de ez egyrészt elavult néhány kérdésben, másrészt — és főleg — ezt csak kézbeadással lehet használni, továbbá kevés példányban van meg. Azt a néhány diapozitív kockát, amely már készen volt a tanfolyam idejére, kipróbáltuk az egyik előadáson, s azt tapasztaltuk, hogy nagyon jól beválik, mert amellett, hogy szemléletesen mutatja be az egyes munkafolyamatokat, vagy módszereket, élénkíti is az előadást, csökkenti a fáradékonyságot. Most úgy tervezzük, hogy a következő tanfolyamig teljessé tesszük a sorozatot, amelyhez — ígéret szerint — a KMK Oktatási Osztálya is segítséget nyújt. A teljessé tételhez hozzátartozik az is, hogy részletes magyarázatot írunk az egyes kockákhoz és felvesszük magnetofon szalagra, így mindenkorra biztosítjuk a szakszerű és szabatosan megfogalmazott magyarázatot is.

Csak megemlítettem, hogy a szemléltetéshez hozzászámítottuk és mindig alkalmaztuk is azt az elvet, hogy könyvismereti előadást sem lehet tartani a könyvek bemutatása, kézbeadása nélkül.

Másik próbálkozásunk volt az ún. *forgószínpadszerű gyakorlat*. Az egyik délután 3 csoportra osztottuk a hallgatókat és az egyik csoport a kölcsönzést és adminisztrációját, a másik a plakátkészítést, a harmadik pedig a könyvkiállítás készítését gyakorolta. Ez a kísérlet is bevált. Mégpedig azért, mert így a helyiségeket a gyakorlathoz jobban előkészíthettük, s az egyes gyakorlatokat azok vezették, akik erre a legalkalmasabbak, legjobban ismerik a témát.

Általában arra törekedtünk, hogy „könyvtári hangulatot” teremtsünk a tanfolyam minden percében: levetítettük a *Lenin Könyvtár*ról szóló kisfilmet, plakátkiállítást rendeztünk, könyvtári rejtvényt, TOTO-t és kérdezz-felelek versenyt tartottunk. Bemutattuk a celldömölki járás falusi könyvtáraitól készült kiállítás javarészt is. Minden pillanatnak hangsúlyoznia kellett a könyvtári munka szépségeit, sokrétűségét és fontosságát. Így és ehhez hasonló módszerekkel értük el azt, hogy a tanfolyam résztvevői szinte kivétel nélkül úgy nyilatkoztak, hogy a zsúfolt program, a sok és új tanulnivaló ellenére is jól érezték magukat, és a következő években is szívesen jönnek könyvtáros tanfolyamra.

Most azt tervezzük, hogy az elmúlt évhez hasonlóan, minden járási könyvtár egy-két napos vizsgaelőkészítő konzultációt is tart, hogy minél jobban felkészült könyvtárosok munkálkodjanak községeinkben.

Tóth Gyula

A gyermekkönyvtár hatóköre MÁTÉSZALKÁN

Az elmúlt esztendőben elhatároztuk, hogy Mátészalkán szétválasztjuk a felnőtt köleszöntől a gyermekrészleget és ezt egyelőre — míg más jobb megoldást nem tudunk találni — a járási könyvtár épületén belül külön helyiségben rendezzük be.

Elhatározásunkban szerepet játszott néhány figyelmeztető statisztikai adat is: kiderült ugyanis, hogy az olvasótáborban a 14 éven aluli gyermekek számaránya nem mutat lényeges fejlődést, mivel a felnöttek között nem tudunk megfelelően foglalkozni velük. Három év átlagát tekintve szembetűnő az egyhelyben topogás, mert a járási könyvtár helyi kölcsönzőjében az olvasók száma így alakult:

Év	olvasók száma	ebből 14 éven aluli	%
1960	1 347	475	35,2
1961	1 451	543	37,4
1962	1 500	561	37,4

A könyvvállomány ezekben az években gyors ütemben fejlődött:

Év	kötetszám	ebből ifjúsági	%
1960	9 425	1 460	15,4
1961	11 924	2 947	24,7
1962	17 251	4 427	25,6

Mátészalka lakossága 11 226 fő és ebből a 6—14 évesek száma 2325 fő. Tehát az iskolás korú gyermekek alig 20 százaléka könyvtári olvasó. Majdnem olyan az arány, mint a felnötteknél. Mondanom sem kell, hogy ebbe nem lehet belenyugodni, hisz a külföldi példák sokkal jobb arányt mutatnak: a Szovjetunióban Voronyezs megyében a gyermekek 75%-a, Leningrádban 80%-a, Tambovban 78%-a könyvtári tag. (Ld. *Külföldi tanulmányutak, 1960. 189. old.*) Arra gondoltunk, hogy nálunk is el kellene érni — egyelőre — a gyermeklétszám 30—35 százalékát. A mi esetünkben ez azt jelentené, hogy kb. 800 gyermekolvasóra számíthatnánk.

Az elgondolást tett is követte, és ez év február 25-én sikerült megnyitni gyermekkönyvtárunkat. Ehhez igen sok segít-

ségre volt szükség. A Nyiregyházi Megyei Könyvtár harmincezer forintot adott gyermekkönyvek vásárlására. Megfelelő polcokat készítettünk, kényelmes kis asztalokat, székeket szereztünk be. A szép nagy rádió és lemezjátszó, diavetítő és diafilmek, valamennyi beszerezhető meselemez és verslemez, mind mind azt a célt szolgálja, hogy gyermekeink méginkább otthonuknak érezzék a gyermekkönyvtárat.

Alig egy hónap után, már az I. negyedévi adatok összesítése azt mutatja, hogy érdemes volt küzdeni a külön gyermekrészlegért, mert egyhónapos működés után máris 438 beiratkozott gyermekolvasónk van, az olvasótábor 44,1%-a. A jövő méginkább biztató. Az iskolák úttörőcsapatai védnökséget vállaltak a gyermekkönyvtár felett. A kölcsönző könyvtárosnak napról napra úttörők segítenek az olvasószolgálat ellátásában. A gyermekek versengenek azért, hogy ki legyen „egy-egy alkalommal az „úttörő könyvtáros”. Csak azok teljesíthetnek szolgálatot, akik tanulmányi eredményükkel rászolgálnak, és magatartásuk is kifogástalan. A nevelők többsége is segíti törekvéseinket, és ma már világos mindenki előtt, hogy értelme volt a gyermekkönyvtár létesítésének.

Mivel az általános iskolai könyvtári hátlózat még gyerekcipőben jár — sokszor a megfelelő leltárak, de a könyvek is hiányzanak — a közművelődési könyvtáraknak kell nagy példányszámban beszerezniük a kötelező olvasmányokat is.

Az iskolai könyvtár és a járási könyvtár hatókörének megvizsgálása céljából kérdőívek segítségével felmérést végeztünk a helybeli gimnázium négy különböző osztályában és az egyik általános iskola négy osztályában. A gimnázium megkérdezett 134 tanulójaól az iskolai könyvtárból időszakosan olvas 92 (a megkérdezettek 67,1%-a), rendszeresen olvas 14 (a megkérdezettek 10,3%-a). A járási könyvtárból 70 (a megkérdezettek 52,2 százaléka), a községi könyvtárakból 68 (a megkérdezettek 51%-a). Természetesen igen sok az olyan, aki a járási és a községi könyvtárból egyszerre olvas, mivel bejáró tanuló. Az általános iskola megkérdezett 126 tanulójaól időszakosan olvas az iskolai könyvtárból 70 (a megkérdezettek 55,5%-a), a járási könyvtárból 56 (a megkérdezettek 44,4%-a). Mindkét esetben megállapíthatjuk, hogy az időszakosan olvasók a legjobb esetben csak a kötelező olvasmányokat olvassák el, s kiderül, hogy a gimnáziumi tanulók 22,6 százaléka még a kötelező olvasmányokat

sem olvassa el. Rendszeres olvasónak csupán a megkérdezettek felét, kb. 50—52%-át lehet tekinteni. Az általános iskolai tanulók csupán 55,5%-a olvassa el a kötelező irodalmat, és rendszeres olvasónak csupán 40—44%-ukat lehet tekinteni, ha

együtt számítjuk az iskolai és a tanácsi közművelődési könyvtári tagokat. A fentiekből tehát kitűnik, hogy van mit tenni mindkét könyvtári típusnak a maga külön-külön területén, de egymást segítve is.
Farkas József

A könyvbarát-mozgalom Baranyában

A könyvbarát-mozgalom Baranyában csak 1962. elején indult meg. A késedelem oka, hogy a mozgalmat kezdeményező tömegszervezetek nem ismerték eléggé a könyvtárak belső életét, fejlesztésének irányvonalát, évek óta felgyülemlett problémáit. A falusi tömegszervezeteknek ez a tájékozatlansága abból eredt, hogy nem tisztázódott előttük korábban a könyvtárak jelentősége és szerepe a szocializmus építésében. A falusi vezetők nagyrésze maga sem volt tagja a könyvtárnak.

A falusi könyvtárak tanácsi kezelésbe adásával ez a helyzet némiképpen megváltozott. A tanácsok — minthogy a könyvtárak gazdái lettek — kénytelenek voltak a könyvtárakkal foglalkozni. Ez valamit javított a helyzeten, amely azonban még mindig nem volt kielégítő.

A könyvbarát-mozgalomra tehát igen nagy feladatok vártak Baranyában is. A mozgalom kibontakozása során a könyvtárosok kezdeményezésére született meg „A könyvbarát-mozgalom legjobb Baranya megyei járása” címért indított verseny. S hogy ez a verseny nem volt hiábavaló, azt az első évben elért eredmények is bizonyítják.

A verseny legnagyobb eredményének azt látjuk, hogy nyomában a tömegszervezetek szemlélete megváltozott, s olyan nézet kezd kialakulni, amely szerint a könyvtárnak mindenütt kulturális központtá kell válnia.

A megváltozott szemlélet tükröződik a könyvtárak anyagi és erkölcsi támogatásában, kulturáltabb elhelyezésében is, s ezek meghirdetett versenyünknek kézzelfogható eredményei. Például a megye 320 könyvtárából az első évben sikerült 68 könyvtárnak megfelelőbb helyiséget szerezni, s 48 könyvtár kapott korszerűbb, jobb berendezést. Ez a tény már magában véve is számottevő eredmény.

De szép siker született az elmúlt évben az olvasók számának növelésében s a kölcsönzési forgalom emelésében is. A felnőtt olvasók száma 79%-kal nőtt. Szépen gyarapodott az ismeretterjesztő művek kölcsönzési aránya is, mégpedig az előző évihez viszonyítva 51%-kal. Végül lényegesen javult, többirányú és színvonalasabb lett a propagandamunka, amely

nélkül az eredmények minden bizonnyal szerényebbek lettek volna.

Hogy fogalmat alkothassunk a díjak odaítélésének szempontjairól, vázlatosan ismertetjük az első helyezést elért pécsi járás eredményeit.

A járásban a könyvtárak 76%-a, 46 könyvtár nevezett be a versenybe. Közülük 16 könyvtár kapott jobb elhelyezést, 20 pedig 23 000 Ft értékű berendezéskiegészítést.

Költségvetésen felül lakosonként 1,20 Ft-ot tudtak juttatni a könyvtáraknak. A felnőtt olvasók száma 12,3%-kal emelkedett, s ma a járás összes lakóinak 17,3%-a könyvtári olvasó.

De a pécsi járás első helyét főleg a megyében legjobban és legeredményesebben végzett propagandamunkának köszönheti. Igen jó az együttműködés ebben a munkában a Hazafias Népfront járási bizottságának elnökével, aki a pécsi járás felelőseivel együtt ötletekben kifogyhatatlan volt, s azok megvalósításáért is fáradhatatlanul tevékenykedett. Az év folyamán a járás területén 73 rendezvényre került sor, közülük 54-et (író—olvasó találkozó, könyvbált, szavalóverseny stb.) központilag szervezett meg a járási akcióbizottság, ezeken a rendezvényeken tagjai felváltva vettek részt.

Ilyen és hasonló eredmények születtek a többi, helyezést elért járásban is.

A verseny az öt éves terv időszakára készült, tehát az idei évben is folytatódik. Az első év tapasztalatai alapján most már egységesebben, több jó kezdeményezés felhasználásával s az akcióbizottságok egymást segítő tevékenységével, nagyobb összefogásával indult meg a munka.

Könyvbarát-ünnepségünket használta fel a MESZÖV vezetősége arra, hogy a megye 3 legjobb pedagógus könyvterjesztőjét megjutalmazza, ezzel is hangsúlyozva, hogy a könyvterjesztés szerves része közös programunknak.

Az első év tapasztalatai azt bizonyítják, hogy érdemes volt a könyvtárosoknak kezdeményező szerepet vállalniuk a versenyben.

Józsa Dénes Piroška

Magyar könyvtárosok és bibliográfusok

FITZ JÓZSEF

Az egyetemről kikerülő fiatal könyvtárosok Fitz József nevével kapcsolatban rendszerint rögtön műveit említik. Ön-kéntelenül elárulják ezzel, hogy kötetekből, tanulmányaiból maradandó ismereteket szereztek. A könyvtárosok ún. közép-gárdája a két világháború közötti könyvtárügy és a magyar könyvtörténetírás egyik külföldön is legelismerőbb szaktekintélyét ismerte meg benne. Azok pedig, akik könyvtárvezetői működése alatt munkatársai voltak, az általa bevezetett könyvtári reformok, a kezdeményezésére megjavult alkotói és publikációs lehetőségek mellett segíteni kész, megértő emberi magatartására is emlékeznek. Pályafutása alatt több magyar könyvtárban működött. Személyes irányításával, előadásával, tudományos munkáival könyvtáros-generációkat nevelt. Élete elválaszthatatlanul összeforrott a könyvek világával.

1888. március 21-én Oravicabányán született. Tanulmányait a fehértemplomi és a temesvári gimnáziumban, a budapesti bölcsészegyetemen, majd a müncheni, párizsi és a lausanne-i egyetemen végezte. Párizsban később az újságíróakadémiát (École de Journalisme) látogatta, majd Budapesten jogot hallgatott.

Kétszer volt tanulmányúton Olaszországban, járt Tuniszban, Görögországban, a 20-as években pedig a berlini Collegium Hungaricum és a bécsi Történelmi Intézet keretében folytatott külföldi kutatásokat.

Kitünő nyelvtudású, sokoldalúan képzett szakemberként 1914-ben a budapesti Egyetemi Könyvtárban kezdte könyvtárosi működését. Minden munkakörben dolgozott, a könyvtárosi mesterség valamennyi területét meg akarta ismerni. Könyv- és nyomdatörténelmi érdeklődése e könyvtárban, a kéziratár és a muzeális gyűjtemények élén tudatosodott benne. 1930-ban vette át a pécsi Egyetemi Könyvtár vezetését, s négy év alatt az elhanyagolt vidéki intézményt a korabeli legjobb magyar könyvtárak sorába emelte. A raktárban a numerus currens bevezetésével, az olvasószolgálatban a szabadpolcos kézikönyvtárral, a feldolgozó munkában a kézírásról a cédulasokszorosításra való áttéréssel és hét katalógus felállításával teremtette meg a könyvtári rend és a korszerű munka feltételeit. Tudományos munkára ösztönző képességének eredményeit a „Közlemények a pécsi Erzsébet Tudományegyetem Könyvtárából” című sorozat füzetei őrzik.

Pécsi eredményei alapján nevezték ki 1934-ben az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójává. 1945-ig volt ennek az intézménynek vezetője. Rövid idő alatt felismerte, hogy a nemzeti könyvtárban is a munka logikus megszervezésére, a korszerű módszerek bevezetésére van szükség, de a nagymúltú könyvtárban a reformokat csak fokozatosan, a hagyományos gyakorlattal összhangban lehetett érvénybe léptetni. A leglényegesebb könyvtári funkciók — a szerzeményezés, a feldolgozás és az olvasószolgálat — átgondolt elvi alapokon történő átszervezésével kezdte meg reformjait. A szerzői betűrendes katalógus mellett decimális szak-katalógust és sorozati katalógust indított, a raktárakban a numerus currens, a feldolgozó munkában a cédulasokszorosítás alkalmazására tért át. A nemzeti könyvtár feladatának tekintette a nemzeti bibliográfia folyamatos közreadatását és az értékes anyagot feltáró könyvtárosok tudományos munkásságának támogatását is. Mint a Magyar Könyvszemle és az Országos Széchényi Könyvtár kiadványainak szerkesztője, publikációs lehetőséget igyekezett biztosítani nemcsak a Széchényi Könyvtár dolgozóira, hanem minden, e kiadványok keretébe beilleszthető munka szerzőire is.

Sokoldalú alkotó tevékenységével magáért élt a magyar könyvtárügyi, könyv- és nyomdászattörténeti irodalom fejlesztésében. Szellemes és élvezetes stílusát bizonyára ifjúkori irodalmi vonzódásának köszönhette: első nyomtatásban megjelent munkáiban novellákkal és Brassai Sámuel erdélyi polihisztor életrajzával lépett a közönség elé. Korai könyvtári vonatkozású munkáit francia és német nyelven írta Magyarország könyvtáiról, a Royer nyomdászcsalád magyarországi működéséről és a hallei magyar könyvtár alapítójáról, Michaelis (Kassai) Györgyről. Bár több ízben foglalkozott kódexekkel, életművének gerincét könyv- és nyomdászattörténeti munkái alkotják. A könyvnyomtatás kezdeteinek és az ősnyomtatványkutatásnak Fitz az első, külföldön is elismert magyar szakértője, aki 1924—25-ben Berlinben a nemzetközi ősnyomtatványkutatási bizottság tagjaként dolgozott. 1938-ig e bizottság levelező tagja, magyar referense volt.

1930-ban megjelent *A könyv története* című munkájától kezdve 1959-ben kiadott *A magyar nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedeleme története* című kötetig számos tanulmányban ismertette a könyvnyomtatás feltalálásának technikai és művelődéstörténeti jelentőségét, az ősnyomdászok munkamódszereit és eszközeit, a korai nyomtatott könyvek sajátosságait, valamint a régi magyar nyomdászok hazai és külföldi tevékenységét. Ugyanolyan szakértelemmel elemezte a könyvek belső tartalmi értékeit, stílári jellemzőit, mint nyomdai előállításuk munkafázisait, vagy a felhasznált papiros gyártási és beszerzési körülményeit. Tudományos kutatói módszere talán legjobban az 1932-ben megjelent, Hess Andrásról szóló monográfiájával szemléltethető. A gyér adatok közötti összefüggéseket nagyszerű invencióval keresve a két budai kiadványból a nyomda egész működését, berendezését, személyzetét megrajzolta. S mikor már teljesen hitelesnek tűnt a felvázolt kép, összefoglalta megállapításait, s éles határt vont a tények illetve lehetőségek, az adatok és feltevések között.

Szakírói jellemzéséhez még egy munkáját kell kiemelni: a Hungária könyvek sorozatában 1940-ben megjelent Gutenberg-kötetét. Ebben a Hess-nyomda problematikájával merőben ellentétes feladat megoldására vállalkozott: 92 lap terjedelemben foglalta össze a könyvnyomtatás feltalálására és a Gutenberg személyére vonatkozó legfontosabb nemzetközi irodalmat, de úgy, hogy a nyomdászati technikai kérdéseiről, a Gutenberg-nyomtatványokról és a feltaláló korszakként változó megítéléséről is képet

adott. Ebben a kötetben nem a tudós kutató tárta fel apró adatokra épített megállapításait, hanem a nagy olvasottságú, európai színvonalon tájékozott szakember foglalta össze mindenki számára érthetően és szakszerűen egy kérdésre vonatkozó gazdag ismereteit.

De nemcsak a külföldi szakirodalmat tette hozzáférhetővé a magyar olvasók számára, hanem idegen nyelvű publikációival a külföldi szakembereket is tájékoztatta a magyar nyomdászat és könyvkiadás múltjáról, eredményeiről. Legtöbb idegen nyelvű tanulmánya a Gutenberg-Jahrbuchban jelent meg, amelynek 1927-től napjainkig munkatársa. Tudományos munkássága mellett több folyóirat és kiadvány szerkesztője volt; ösztönzéseivel, tanácsaival, személyes közreműködésével olyan nagyjelentőségű munkák láttak napvilágot, mint a Zolnai Klára összeállításában 1942-ben megjelent *Bibliographia Bibliothecae regis Mathiae Corvini*.

Fitz József írta Brassai Sámuelről szóló monográfiájában, hogy nem a nagy eredmények jellemzők az ember életében. „A nagy eredmények a csúcspontok; az embert az odavívó utak és körülmények, a mindennapi szokások jellemzik.” Fitz József életének csúcspontjain elsősorban vezetői képességei, szervezőkészsége, tudományos sikerei voltak magukra a figyelmet, holott legjellemzőbb emberi vonása hivatásszeretete. Az, hogy életének minden szakaszában, a nyugállományban is, egyforma lelkesedéssel szolgált a könyvek és a művelődés ügyét. Különböző intézményekben — köztük az Országos Könyvtári Központban szaktanácsadói minőségben — mindig tudásának, nagy könyvtári tapasztalatának legjavát adta. Lelkesezéssel tartotta egyetemi előadásait, s lankadatlan munkakedvvel írta az elmúlt években megjelent két nagyszabású, összefoglaló nyomdászati, illetőleg könyvtörténeti munkáját. Egyidejűleg folyamatosan jelentek meg tanulmányai, cikkei a *Gutenberg-Jahrbuchban*, a *Magyar Könyvszemlében* és *A könyvtárosban*.

A könyvtárakban, egyetemi előadásain és a különböző könyvtáros tanfolyamokon számos szakembert nevelt a magyar könyvtárügynek. Könyv- és nyomdászattörténeti munkásságával még szélesebb körben szerzett és szerz ma is megbecsülést, új híveket a könyvek, a művelődés és a tudomány szolgálatának.

Mindazok, akik ismerik, vagy tanultak tőle szeretettel és tisztelettel köszöntik Fitz Józsefet hetvenötödik születésnapja alkalmából.

Soltész Zoltánné

Brassai Sámuel. Budapest, 1911. Ua. 2. kiad. Budapest 1912. — Les Bibliothèques de la Hongrie. Paris 1925. (Klny. a Revue des Bibliothèques-ből.) — Georg Michaelis Cassai und seine Bibliothek. Berlin—Leipzig, 1927. (Klny. a Forschungsarbeiten der Mitglieder des Ungarischen Instituts und des Collegium Hungaricum in Berlin-ből.) — Die Buchdruckerfamilie Royer in Ungarn. Gutenberg—Jahrbuch 1927. 85—90. A bibliográfia. A magyar tudománypolitika alapvetése. Szerk.: Magyary Zoltán. Budapest 1927. 349—367. — A könyv története, Budapest, 1930. (A Magyar Szemle kincsestára 53.) — A pécsi püspöki könyvtár egy eltűnt kódexe. Menestarter Chronica Hungarorum [Pécs 1931.] (Közlemények a pécsi Erzsébet Tudományegyetem Könyvtárából 3.) — XVI. és XVII. századi röpiratok Pécsről. [Pécs 1931.] (Közl. a pécsi Erzsébet Tudományegyetem Könyvtárából 6—7.) — A Nyírkállói-kódex genetikus leírása. [Pécs 1931.] (Közlemények a pécsi Erzsébet Tudományegyetem Könyvtárából 6—7.) — Ungarische Buchdrucker des XV. Jahrhunderts im Auslande. Gutenberg—Jahrbuch 1931. 109—121. — Hess András, a budai ősnomdász. Budapest 1932. — Andreas Hess, der Erstdrucker Ofens. (Auszug.) Budapest. 1932. — Siralmas ének a török iga alatt nyögő Pécsről. [Pécs 1933.] (Közl. a pécsi Erzsébet Tudományegyetem Könyvtárából 20.) — Eingewanderte deutsche Buchdrucker in Ungarn im 18. Jahrhundert. Gutenberg—Jahrbuch 1934. 208—217. — A Magyar Nemzeti Múzeum Korvin-kódexei. Budapest, 1936. — A könyvtár

gyűjtőköre. Budapest [1937.] (Klny. a Magyar Könyvszemléből.) — Die Ausgaben der Thuroczy—Chronik aus dem Jahre 1488. Gutenberg—Jahrbuch 1937. 97—106. — König Mathias Corvinus und der Buchdruck. Gutenberg—Jahrbuch 1939. 128—137. — Gutenberg. Budapest 1940. (Hungária könyvek 7.) — Mátyás király a könyvbarát. Budapest [1940.] (Klny. a Mátyás Király Emlékkönyvből.) — A nyomdászat dicsérete. Budapest [1940.] — A régi nyomdák gazdálkodása. Budapest [1942.] (Klny. a Magyarságtudományból.) — A kezdet. [Budapest 1943.] (Klny. a Tíz írás a nyomdászatról c. könyvből.) — A vándornomdák. Magyarságtudomány 1943. 13—35. — A magyar nyomdászat 1848—1849. [Budapest 1948.] (Hungária könyvek 13.) — A nyomdászat történeti korszakai. Magyar Könyvszemle 1958. 1—9. — A magyar nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem története. 1. — A mohácsi vész előtt. Budapest 1959. — Fitz József—Kéki Béla: A magyar könyv története. 1. Fitz J.: A magyar könyv története 1711-ig. Budapest 1959. — Jacob Lucius der Aeltere in Siebenbürgen. Gutenberg—Jahrbuch 1959. 171—176. — Die Wanderdrucker Ungarns im XVI. Jahrhundert. Gutenberg—Jahrbuch 1961. 156—161. Wien als Druckort ungarländischer Schriften des 17. Jahrhunderts. Gutenberg—Jahrbuch 1962. 308—313. Továbbá számos folyóiratban közölt cikk, tudományos kiadványokhoz írt előszó, nyomtatásban vagy sokszorosításban közreadott előadás.

KÉRDEZZ — FELELEK

P. T. BUDAPESTI KÖNYVTÁROS KÉRDEZI:

A praktikuság és magyar nyelvérzékem egyaránt tiltakozik a feleslegesnek látszó, zavaró, hosszú címek ellen. Ilyen nehézségek ötlenek fel abban a könyvtári központban is, ahol dolgozom, amikor a megyei, járási könyvtárak megjelöléséről van szó. „A Fejér megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtára.” Kimondani is sok, hát még leírni, emblémába, körbélyegzőbe foglalni. A könyvtárügyet rendező 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendelet megyei könyvtár, járási könyvtár elnevezést használni ezeknek az intézményeknek megjelölésére. A gyakorlatban más művelődési intézményeknél, iskoláknál, múzeumoknál, színházaknál nem szoktuk feltüntetni az intézmény nevében külön a fenntartó szerv nevét is. Miért követik akkor ezt a gyakorlatot egyes megyei és járási könyvtárak? Melyik megjelölés a helyes? A másik kérdés ezzel kapcsolatban az, hogy a megye vagy a megyei székhely nevével kell-e közelebről meghatározni a könyvtárat, tehát az-e a helyes, ha azt írjuk: „Baranya megyei Könyvtár”, vagy „Pécsi Megyei Könyvtár”?

JOGI SZAKÉRTŐNK, DR. TAKÁCS JÓZSEF VÁLASZOLJA:

A fenntartó szerv nevének, illetőleg címének a könyvtár nevében való használatát jogszálló nem írja elő. A tanácsok üzemei, ritkábban intézményei (pl. kórházak) néhol azonban szokták használni, mégpedig azzal az egyébként nem nagyon szerencsés rövidítéssel, hogy a végrehajtó bizottság nem írják ki, hanem helyette VB rövidítést használnak. A fejlődés azonban — különösen kulturális téren — elérkezett már a nyelvi helyesség és könnyedség következetesebb alkalmazásához. Gyakorlatilag az a megoldás helyes lehet, ha a könyvtár nevének feltüntetésével a „Megyei Könyvtár” megjelölést használja és alatta — csillaggal elválasztva — jelzi a székhelyet. Ha a könyvtárnak külön neve is van, akkor természetesen ezt is használja, pl. „Bercsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely”. Egy másik felvetett példa szerint: „Megyei Könyvtár, Pécs.” A másik megoldás, hogy a névben „Baranya megyei Könyvtár” lenne, nem hangsúlyozná eléggé a megyei könyvtárnak, mint intézménynek fogalmát, mivel a helyesírási szempontok miatt a „megyei” kifejezést alá kell rendelni a megye nevének. Ugyanez vonatkozik a járási és községi könyvtárakra is.

KÖNYVTÁR ÉS KÖNYVTERJESZTÉS

Új kísérletként, feladatként jelentkezik, hogy a 10—13 éves falusi könyvtári munka segítse a még gyerekcipőben járó falusi könyvterjesztést, sőt nevelő munkával segítse a falusi olvasó emberek házi könyvtárának kiépítését is.

A *könyvtáros* áprilisi számában Tóth Árpád: „Házikönyvtár — közkönyvtár” című cikke elvileg tisztázta és összefoglalta az ezzel kapcsolatos kérdéseket és bizonyos útmutatást is adott a feladatok megoldására.

Somogyban másfél éve próbálkozunk 8—10 falusi könyvtárban a könyvterjesztéssel, úgy, hogy a tiszteletdíjas könyvtáros az FJK bizományosa is, aki a könyvtárban árusítja a könyveket. Az eddigi eredmények, tapasztalatok azonban nem kielégítőek, de alkalmasak arra, hogy jobb megoldásokat keressünk. Az már bebizonyosodott, hogy a könyvtár és a könyvterjesztés megfér egymás mellett, sőt kiegészíti egymást.

A könyvterjesztéssel megbízott falusi könyvtárosok szívesen vállalták ezt a munkát, bár legtöbbször már azelőtt is, mint pedagógus, az iskolában foglalkozott a könyvárusítással. Így tehát ebben az esetben csupán annyit történt, hogy az iskolából átkerült a könyvárusítás a könyvtárba. Ehhez kapott egy izléses szekrényt, ahol a könyveket tárolni tudja. Az árusítás továbbra is legnagyobb részét a gyermekeken keresztül bonyolódik le, elvéve akad egy-egy felnőtt olvasó, aki kölcsönzés közben vásárol magának könyvet. Ünnepek előtt (télapó, karácsony stb.) a felnőttek is vesznek könyvet, rendszerint mesés és ifjúsági könyvet ajándékként gyermekeik, unokáik részére. Szívesebben veszik a könyvtárostól, mint a földműveszövetkezet vegyes boltjában, mert a könyvtáros mégis csak ért hozzá, tudja, hogy milyen könyv kell a gyerekeknek. A sorozatokat a falusi értelmiségiek vásárolják, az előjegyeztetést, előfizetést, majd a könyv közvetítését is a könyvtáros-könyvárusok bonyolítják le. Különösebb propagandatevékenységet azonban nem fejtenek ki annak érdekében, hogy nagyobb mértékben vásároljanak könyvet. Ezt nem is tudja megtenni a könyvtáros, mert a 2—3 órás kölcsönzési időben a sok olvasó mellett nincs ideje, hogy megvételre is ajánljon könyvet. Külön időt pedig nem tud fordítani rá, mert ha lenne ideje, akkor a könyvtár is többet lenne nyitva, vagy többet foglalkozna könyvtár-propagandával is.

Az a falusi olvasó, aki nagyobb házi-könyvtárt kíván kialakítani, nem talál megfelelő választékot a 2—3000 Ft érték-

ket képviselő 100—150 kötetes könyvkészletből. Ezek az emberek inkább a járási vagy megyeszékhelyi könyvesboltban szerzik be a könyveket. A könyvtári könyvterjesztők mindegyike havonta átlag 2—500 Ft-nyi forgalmat bonyolít le. Az ezután járó jutalék nem is ösztönöz jobb munkára. A falusi olvasók nagy része még nem jutott el addig, hogy vásároljon könyvet. Kivétel az az egy-két község, ahol kiemelkedő gyümölcs- és szőlőtermesztés folyik, vagy belterjes állattenyésztés. Itt a gazdák inkább megvásárolják a szakkönyvet saját részükre, mint hogy kölcsönvegyék a könyvtárból. Ezt bizonyította az 1962. októberi könyvbarát-nap Kötcsén, ahol a meglátogatott, nem könyvtári olvasó tsz-gazdák lakásában mindenütt megvolt a 10—20 kötetes házi-zsakkönyvtár.

Balatonbogláron 10 éve együtt van a könyvtár és a könyvárusítás. Azóta ugyanaz a pedagógus foglalkozik mindegyikkel. A könyvtár kialakult törzsgárdájának tagjai könyvet is vesznek. Azonkívül nyáron az üdülők is sokat vásárolnak, így ez a könyvtár már inkább könyvesbolt lett, elvesztette — a törzsolvasók ellenére is — könyvtárjellegét. Közeli 100 000 Ft-os készlettel rendelkezik, és évi 200 000 Ft-os forgalmat bonyolít le.

E nagy balatoni fürdőhelyen már szükség lenne önálló könyvesboltra is. Vagy e példa nyomán olyan könyvtár-könyvesboltra lenne szükség, ahol megfelelő, kultúrált körülmények között egyetlen nagy, szabadpolcos tér egyik végén helyezkedne el a könyvtár, a másikon a könyvesbolt, középen pedig az olvasói tér lenne asztalokkal. Itt egy főhivatású könyvtáros-könyvterjesztő ellátna mindegyik munkát, és lenne ideje olvasónevelésre, könyvtári és könyvterjesztési propagandára egyaránt. Véleményünk szerint a Balaton parti nagyobb községekben, sőt a 3000 lakoson felüli községekben is lehetne ilyen „kombináttal” kísérletezni.

A házikönyvtárak helyes kiépítéséhez a könyvbarát-mozgalom is sok segítséget adhat. A családlátogatások ugyancsak hasznosabbak, ha már olvasó falusi embereket látogatunk meg és ismerősként beszélgetünk velük a könyvről és olvasásról. Az olvasónevelés könyvtári és könyvterjesztési szempontból is egyre lényegesebb, szükségesebb lesz. Az olvasók kezébe olyan jegyzékeket kell adni, amelyek a saját könyvtár könyvállományának összeállításához adnak útmutatást.

Szita Ferenc

Az elektromos agy és egyéb propaganda eszközök

A gyermekkönyvtár különösen fontos feladata az állomány minél jobb és sokoldalúbb feltárása. Ehhez azonban az ismert és bevezetett módszerek (a cédula-katalógus, képes-katalógus, annotált képes ajánló album, magnetofon szalagra vett könyvismertetés) már mindig elégségesek, mellettük valami újabbat is kell nyújtani. Mi a Veszprémi Megyei Könyvtár gyermekrészlegében így jutottunk arra a gondolatra, hogy tárgyköri és kor szerinti ajánló jegyzékeket és egyéb eszközöket is készítsünk.

A bibliográfiák anyagának összegyűjtése után nyolcadív nagyságú kartonlapokra másoltuk az egyes tárgykörökhöz tartozó könyvek címléírásait. A kartonlapokra képkivágatok segítségével színes szegélydíszítést ragasztottunk, majd az egészet bevontuk filmolux-szal. Ilyen módon házilag előállított, könnyen kezelhető, higiénikus és tartós állományfeltárási eszközökhöz jutottunk.

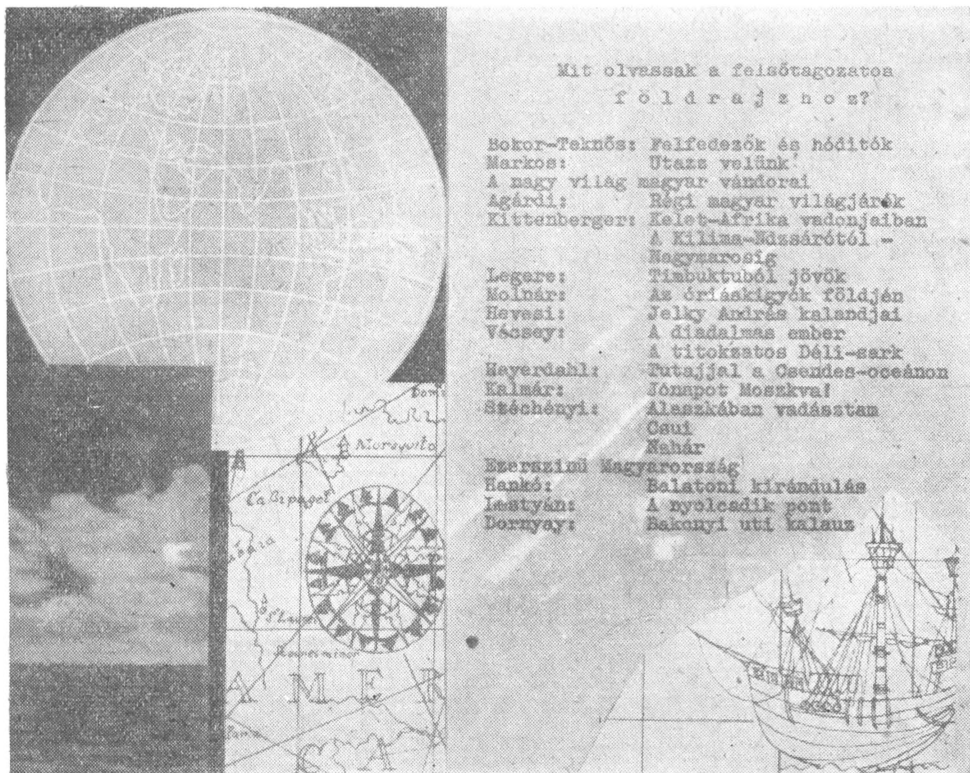
A jegyzékek természetesen csak a könyvtárunkban található műveket tartalmazzák. Eddig elkészült jegyzékeink: *Mit olvassak a VI., VII., VIII-os történe-*

lemhez? A VII., VIII-os fizikához? Kémiához? Matematikához? Mit olvassak a felső tagozatos földrajzhoz? Híres emberek életrajzai; Mit olvassak a növénytanhoz? A VII-es állattanhoz? Barkácsoljunk!

Bizonyos témakörök kiegészítésére hasznos ismeretterjesztő diafilmek ajánlását is tervezzük. Például a történelemhez a következőket: *Ósi kultúrák nyomában, Hogyan dolgozik a régész? Az ókor 7 csodája* stb.

A színes ajánló jegyzékeket a gyermekek szívesen forgatják és jól felhasználják a könyvkiválasztáshoz. Mivel a kísérlet bevált, a jegyzékek gépelt másolatát eljuttattuk az iskolák szaktanáraihoz. A nevelők szívesen fogadták a segítséget, mert látták, hogy a jegyzékekből egy-egy tanítási egységhez megfelelő irodalmat ajánlhatnak. Azt is észlelték, hogy a diákok az ajánlott könyvekből jól ki tudják egészíteni a tananyagot. Ezzel egy idő után elértük, hogy a tanárok ajánlása nyomán a tanulók már határozott kívánsággal érkeznek a könyvtárba.

A könyvtárak feladata, hogy az ifjúság

iskolán kívüli időtöltését gazdagítsák. A fenti eszköz különösen alkalmas arra, hogy az iskola és a könyvtár együttes munkával készítse elő a tanulót az önképzésre, és hogy együtt vezesse el a fiatalokat az ismeretszerzés leghasznosabb eszközéhez, a könyvhöz.

Az ismeretterjesztő könyvek népszerűsítése érdekében anketót is rendeztünk. Az életrajzi regényekből indultunk ki, mégpedig *Száva István*: A hiúz a napba néz c. művéből. Az anketavezető ismertette Galilei korát, életét és természettudományos kísérleteit. Az ankeéhoz kiállítást rendeztünk a *Bűvár* könyvekből, a könyvtár ifjú olvasói pedig bemutatták az ugyancsak kiállított szakkönyvek segítségével készített „műveket”. Több kis rádió, elektromos agy szerepelt a bemutatón. Minden ifjú „alkotó” elmondta gépének működési elvét.

A közösen elkészített „elektromos agy” kitűnő könyvtári segédeszköznek bizonyult. Mivel a „vezető szerelő” a nyolcadikos Acsay Jóska volt, ő ismertette a gépet. Elmondta, hogy az elektromos agy előállításához csupán 10–12 Ft szükséges. Kellékei: egy doboz, egy elem, egy zseblámpa kis foglalattal, két banándugó, némi drót és 20 irodaszeg. A „Ki írta” és a többi feliratok írógéppel készültek. Egyik oszlopba került a szerző neve, a másik oszlopba a könyvek címe. A szerelés „tervrajz” alapján történt. A feliratos lap hátoldalán összekötöttük a szerző

nevét a megfelelő regénycímmel, illetve a feliratot a réz szegfejjel, az elemet az égővel, az égőt a keresővel stb. A szerelés alig egy óráig tartott, s utána a helyes válasz alapján történő kapcsolásra mindig kigyulladt a kicsi égő.

Közben remekül elbeszélgettünk az elektromosságról, a drótok jó és rossz szigeteléséről, a kapcsolásról stb. Az ötletet a gyerekek tovább fejlesztették, otthon saját maguk is állítottak össze ilyen masinákat, sőt volt olyan olvasónk is, aki nem elemmel működött, hanem hálózatba kapcsolható komoly „elektromos agyat” készített.

Ezután olvasóink még jobban keresték a barkácsoló, kísérletező és elektromossággal foglalkozó könyveket. A másik pedagógiai haszna a kis gépezeteknek az volt, hogy a kicsik (alsó tagozatosok) játékos módon megtanulták a könyvek szerzőinek nevét. Itt derült ki, hogy aki olvasta ugyan például a *Pál utcai fiúk* c. könyvet, de nem tudta megjegyezni a szerző nevét, ezzel a módszerrel játszva emlékezetébe véste. A gépelt lapon 10 író és 10 könyvcím szerepelt, ez a feliratos lap cserélhető, s alkalmas újabb kérdések-feleletek gyakorlására is. Az „elektromos agy” jól bevált, és első lépésként lett annak az útnak, amelyen a kicsik eljutnak a katalógus rendszeres használatához.

Kiss Györgyné

A szakszervezeti könyvtárosok továbbképzése Győr megyében

A könyvtárosok alapfokú tanfolyamai számos, a könyvtári munkában nélkülözhetetlen ismerettel ruházzák fel a résztvevőket. Ez a képzési forma, úgy tudom, mindenütt bevált. A tanultakról lelkiismeretes felkészülés után elismerésre méltó eredménnyel számoltak be a mi hallgatóink is. Azonban ennek az oktatásnak alapozó szerepe van, tehát vele semmiképpen sem fejeződhet be a társadalmi munkás és tiszteletdíjas könyvtárosok képzése.

Többfelé, így nálunk is felmerült az igény a tanfolyamokat követő további képzésre, az állandó, rendszeres oktatásra. Így került sor 1963. februárjában a továbbképzés megindítására, amelynek tanterve a következő volt:

Február: A) *A mai magyar irodalom* (2 órás előadás, 1 órás vita)

Az előadó feladata nem irodalomtörténeti ismertetés volt, hanem napjaink irodalmi életének a bemutatása, az egyes alkotók életművének vázlatos ismertetése. Az előadó könyvtári jártassággal rendelkező tanár volt.

B) *A szakszervezeti könyvtárak működési szabályzatának ismertetése, a könyvtárak előtt álló feladatok a szabályzat alapján*

Tájékoztató jellegű munkaértekezlet, időszaki kérdések megbeszélése.

Március: *Író—könyvtáros találkozó*

A találkozóon Thurzó Gábor, József Attila-díjas író jelent meg. A baráti légkörben folytatott beszélgetés sok tanulsággal szolgált az állami és a szakszervezeti könyvtárosoknak ezen a közös rendezvényen.

Az alkalmat kihasználva Thurzó Gábor több író—olvasó találkozón is részt vett Győrött és Sopronban.

Szabó Józsefné, a Győri Textilipari Vállalat könyvtárosa az új könyvtári tablóval

Április: *Hogyan népszerűsítse a könyvtáros a nem-szépirodalmi műveket* (2 óras előadás, minta könyvkiállítással)

Május: A) *Az olvasás lélektana* (2 óras előadás.)

Ezen a délelőttön az olvasás lélektanával, az egyes olvasótípusokkal foglalkoztunk (nemek, kor, foglalkozás, képzettség stb. szempontjából.)

B) *Ajánló *könyvjegyzékek a szakszervezeti könyvtárban.* (2 óra.)

Az egyes olvasótípusokkal való foglalkozás fontos kelléke az ajánló bibliográfia. Meg kell ismertetni felhasználásukat, alkalmazási területüket.

Június: *Tanulmányi kirándulás Budapestre* (szombat—vasárnap.)

Egy üzemi és egy országos jelentőségű könyvtár megtekintése, opera és színházi előadáson való részvétel szerepel a programban.

Szeptember: *A szakszervezeti letéti könyvtárak törzsállománya.*

Az előadást kiállítással egybekötve tartjuk; az előadó a törzsállományt szemlésekről bemutatja, és ismerteti a törzsállomány fogalmát, kezelésének módját.

Október: *A szocialista brigádok és a szakszervezeti könyvtár* (Ankét.)

A foglalkozást a Győri Textilipari Vállalat könyvtárában tartjuk, mert ez a könyvtár igen szép eredményeket ért el a szocialista brigádokkal való foglalkozásban. Az ankét tehát tapasztalatcsere jellegű lesz a színhelyen, ahol meg lehet haligatni brigádotagokat, lehet tanulmányozni a brigádnaplókat stb.

November: *A mai szovjet irodalom* (2 óras előadás, 1 óras vita.)

A népi demokratikus országok irodalma (2 óras előadás.)

December: *A mai nyugati irodalom* (3 óras előadás, 1 óras vita.)

A novemberi és decemberi irodalmi előadásokat vita formájában kívánjuk megrendezni, amikor is két előadó beszélget-vitákozik egymással, de a hallgatók is bekapcsolódhatnak a vitába, tehetnek fel kérdéseket nekik.

Az anyag összeállításával, mint az a fentiekből kitűnik, mindenekelőtt az olvasószolgálati munkához kívánunk segítséget nyújtani. Ez a terület az, ahol tapasztalataink szerint a legtöbb a tenni-való, itt kell tehát a könyvtárosoknak a legtöbb segítség, útmutatás és tapasztalat.

Minden vagy majdnem minden előadást más elv szerint szervezünk. Nem akarjuk unalmassá, megszokottá tenni a továbbképzés foglalkozásait. Éppen ezért az egyes találkozásokat más-más helyen, más-más keretekben bonyolítjuk le, hiszen már ez is érdekesség, színesség teszi a képzést, amelyre a könyvtárosok szívesen járnak el.

Az előadásokat kétszer tartjuk meg. Először Győrött — erre hétfőn délelőtt kerül sor —, ahol a győrieken kívül megjelennek a mosonmagyaróvári könyvtárosok is. Egy-egy előadáson eddig 25—35 fő vett részt. A második foglalkozás Sopronban van, ahol — szerdán délelőtt — 8—15 könyvtáros jelenik meg.

Az eddigi három előadás alapján igen jó tapasztalataink vannak. A foglalkozásokon élénk vita alakul ki, nem egyszer munkaértekezletté „fajul” egy-egy délelőtt. A viták során a könyvtárosok az előadótól és egymástól, a szervező központi könyvtár pedig, a könyvtárosoktól számos figyelemreméltó dolgot tud meg. Igen fontos, hogy az előadásokat olyan emberek tartsák, akik a *gyakorlat alapján* tudnak beszélni, és rendelkeznek bizonyos helyismerettel és valamelyes könyvtári gyakorlattal (irodalmi, lélektani, előadások). Természetesen távol áll tőlem, és az egész továbbképzéstől az elméleti képzés lebecsülése, hiszen minden előadást megalapozott elméleti bevezető indít el.

Az ismertetett oktatási program naptári évre készült. Lehet, hogy jobb lett volna népművelési évre szabni, hiszen így is van benne két hónap nyári szünet. Úgy gondolom azonban, hogy a vállalkozás értékéből ez nem von le semmit, hiszen a következő évre ismét készül tervezet az idei tapasztalatok alapján, és ezzel folyamatossá válik az oktatás.

M ó n u s I m r e

Nagyon bántott, hogy rövid kis utcánkban minden házból van olvasó, de egy kis házból soha senki nem jön. Pedig az öregeken kívül szép fiatal pár is lakik abban. Az asszonyka több évig egy óvodában dolgozott, ez évben azonban elhagyta munkahelyét csupán azért, mert a hiányzó nyolcadik osztály elvégzését kérték felettse. Ezért inkább a mezőt választotta, pedig még negyven éven felüliek is sokan tanulnak az esti iskolán. De ő nem szeret tanulni, olvasni.

Férje is így gondolkodik. Egyik alkalomkor, mikor szódavizet cseréltem az italboltban, mellettem állodgált. Azt mondja:

— Erzsébet néni, maga csak megszedítette ezt a falut.

— Miért?

— Hát ez a sok buta nép viszi a könyveket. Mi abból a haszon?

— Nézd kedves, ha majd te is olvasó leszel, megtapasztalhatod, mi a haszon abból. Én téged is szívesen láttnálak.

— En? Erzsébet néném, ha maga nekem ezer forintot adna, akkor sem olvasnék el egy könyvet sem.

— De a sört, azt bezzeg szeretted, ugye?

Néhány nap múlva jön a felesége. Őt az újságból csak a lottószámok érdeklik. Nézzük, beszélgetünk, panaszkoljuk, hogy sok pénzt elmulasztott a férj. Óvatosan közelítem:

— Látod? Próbáld olvasásra szoktatni, hátha ott-honosabb lesz! Hidd el, soknál bevált.

— Nem is tud az olvasni — mondja.

Itt már döbbenten és szárazszóval eszméltem. Hát ezért nem olvasna el ezer forintért sem egy könyvet?

— Mindig kocsmázik — mondja a fiatalasszony — ezért én türelmetlen, ideges vagyok s nem szeretek hangosan olvasni sem.

Úgy érzem, hogy szorosan összetartozó fogalmak. Különösképpen a kis községekben, ahol nagyon gyakran ugyanabban a nagyobbacska szobában vannak: ez a szoba a klub, amely hetenként 1—2 alkalomra könyvtár, s számára egyik, vagy másik intézmény járát folyóiratokat is. Egyébként azonban a folyóiratokkal alig törődik valaki. Hol példás rendben sorakoznak a bezárt szekrény üvegajtaja mögött, hol meg úgy hevernek szétnyúve egymás hegyén-hátán, mint a fogorvosi várószobában. Ezekre a helyekre azért járnak a folyóiratok, mert így illik, de senki sem gondol a klubéletben betöltött fontos szerepükre, helyesebben lehetőségeikre. Például arra, hogy hányan járnának a klubba, ha ott a legfrissebb és izléselesen rendezett lapokat mindig megtalálnák. (Akkor is, amikor nincs könyvtári óra.) Hogy hányan maradnának ott a klub egyéb rendezvényein. (Akkor is, amikor már átnézték a lapokat.) És hogy hányan olvasnának egyebet is, mondjuk: könyvet. A könyvállomány fejlesztése manapság már nagy körültekintéssel folyik. Ideje lenne a folyóiratokra ugyanolyan gondot fordítani.

Nemrégiben vagy 16 klubot látogattam meg. Mindenütt érdeklődtem a könyvtár felől. Néhány megdöbbenő — legalábbis számomra megdöbbenő — adat: az országos napilapok közül egyet sem találtam meg bennük. Amikor az egyik falu könyvtárosától az okot tudakoltam, azzal védekezett, hogy úgysí mindenki járattja őket. Alaposabb utána számolással azonban kiderült, hogy a faluban is csupán kb. 70—80 példányban jár a *Népszabadság*, és ez a szám még a családok felét sem jelenti. Irodalmi lapot nem találtam egyetlen könyvtárban sem, bár az egyik könyvtáros enyhítésül hozzátette a felvilágosításhoz, hogy „az írók lapja jár az iskolának”. Egy közismerten élénk klubélettel dicsekedő falut azzal akart segíteni a járási tanács, hogy előfizetett számára jónéhány folyóiratra: az irodalmi lapokat azonban különös módon a *Világirodalmi Figyelő*, az oly népszerű sportlapokat pedig a *Sport és Tudomány* képviselte.

Azt viszont el kell ismernem, hogy mezőgazdasági folyóiratokat mindenütt találtam, bár olvasottságukról nem sikerült megbízható adatokat szereznem.

Jó lenne, ha a megyei és a járási könyvtárak módszertani munkájukban sort kerítenének a folyóiratokkal való foglalkozásra is. Bizonyára feltűnt, hogy az írásomban szereplő falvakat nem neveztem meg. Feleslegesnek tartottam, mert — sajnos — úgy tűnik, hogy a szóba hozott tények nem „helyi sajátosságok”.

Kisfaludi Sándor

Most itt állok két fiatal, egyébként jól dolgozó ember mellett, akiket szeretnék valahogy megközelíteni, megnyerni. Szeretnék valahogy segíteni rajtuk.

Tervet csináltam 1963-ra külön ennek az emberpárnak a meghódítására. Még nem fogtam hozzá. Tudom, nehezebb lesz, mint kilencvenkilenc más. De eltökél-

tem, hogy csak akkor hiszem majd el magamról, amit mások rámfogtak eddig, hogy jó könyvtáros vagyok, ha ez a tervem sikerül.

Most még megvan a fehér folt. Majd megírom öszintén, sikerült-e eltüntetnem vagy sem.

Babinecz Mihályné

KECSKEMÉTEN

tartották meg a megyei népművelési vezetők részére szervezett továbbképzés második elméleti konferenciáját. A konferencia témája: a magyar mezőgazdaság és a falu fejlődésének főbb irányai és föltételei, továbbá a KGST mezőgazdasági programja és feladatunk a magyar mezőgazdaságban.

Az első előadást és konzultációt Erdei Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára tartotta. Előadásában a világ mezőgazdaságában mutatkozó főbb tendenciákról szólt, majd a KGST mezőgazdasági programját ismertette, s végül a magyar mezőgazdaság és a falu fejlődésének legfontosabb irányait és megvalósításuk feltételeit vázolta fel.

Előadása során kimutatta, hogyan látta, illetve látta előre a világ mezőgazdaságának fejlődését Marx Károly A tőke harmadik kötetében, a múlt század második felében, megjósolva annak az iparosodás folytán bekövetkező átalakulását, illetve az átalakulás drámai lefolyását. Ennek az átalakulásnak motorja századunkban elsősorban a traktor lett, továbbá a kémiai (műtrágya, vegyszerek stb.), biológiai (hibridizálás, mesterséges megtermékenyítés) és ökonómiai (kalkulációs döntések) tényezők. A magyar mezőgazdasági lakosság számaránya 1949 és 1960 között 45%-ról 35%-ra csökkent. Ez különben egyetemes jelenség nyugaton is. Mindez megerősíti Marx egykori megállapításait.

Erdei hangsúlyozta, hogy túl a mezőgazdaság technikai fejlődésén, most az emberek tudatának, az egész paraszti életformának teljes átalakulásáról van szó.

Demeter Sándor, az MSZMP Központi Bizottsága tudományos és kulturális osztályának alosztályvezetője a falu művelődésére vonatkozó titkársági határozat végrehajtásának tapasztalatairól beszélt.

A továbbképzés résztvevői tanulmányi kiránduláson is voltak egy Kecskeméti környéki nagyüzemben és a kecskeméti mezőgazdasági kísérleti intézetben. A továbbképzési napokat a megyei konferenciák tapasztalatairól tartott ankét zárta be.

GYERMEKKÖNYVTÁRA
egyedül Szegednek nincsen az ország nagyobb városai közül. Szűk helyiségeik miatt sem a Somogyi Könyvtár, sem fiókjai nem alkalmasak gyermekkönyvtári funkciók korszerű ellátására. 1963. első negyedében Szegeden így csak 1305 gyermek iratkozott be a városi könyvtárba és fiókjába. Ez fele ekkora városban is kevés lenne. A gyermekkönyvtárak létesítését nem lehet tovább halogatni! Szeged óriási áldozatokat hoz a szabadtéri játékokért, me-

SZEGEDI SZÉLJEGYZETEK

lyek kétségtelenül fontos eseményei a magyar kulturális életnek. Ugyanakkor nem kezelheti rossz mostohaként saját gyermekeit!

*

ÜNNEPÉLYES JELVÉNYKIOSZTÁST láttunk a Somogyi Könyvtár Petőfi Sándor sugárúti fiókjában. A gonddal és szeretettel előkészített kis ünnepségen a

József Attila olvasómozgalom résztvevői kapták meg a jelvényt. A megjutalmazottak között nemcsak fiatalok, hanem felnőttek, idős emberek is voltak, akik megható örömmel vették át az olvasó emberek közé emelkedésük külső jelét. Az idegen látogatók számára megkapó volt az olvasók és a könyvtáros mély összeforrottsága. Az ünnepélyes alkalomból kedves és színvonalas műsort adott a Szegedi Kenderfonó irodalmi színpada. Lebonyolításában Szilárd Sándor, a Hazafias Népfront kerületi titkára mellett jónéhány társadalmi segítő is résztvett. Karszt Sándorné, a kis fiók könyvtárosa jó munkát végzett. Kár, hogy az annyi képes ges közreműködő mellett nem volt jelen a mozgalom gazdájának, a KISZ bizottságnak képviselője...

*

NEVELJE a család egyik tagja a másikat. A könyvbarát-mozgalom módszertani tájértkezetének egyik férfi résztvevője idézte a régi mondást:

— A házasságban a férfi a fej, de az asszony a nyak. A fej arra néz, amerre a nyak fordítja. — Az asszonyok vigyenek haza könyvet férjüknek is és ébresszék fel kedvüket az olvasásra!

— Ha a házasságban a nő a műveltebb, — válaszolta a következő felszólaló, — majdnem mindig elkövet mindent, hogy férje műveltségét emelje. Vajon fordított esetben megteszik-e ugyanezt a férjek is? Lehet-e kívánni a munkahelyéről fáradtan hazatérő és otthon második műszakját megkezdő asszonytól, hogy a háztartás, a gyermek ezernyi gondja mellett még a család házi könyvtárosa is legyen?

— gh —

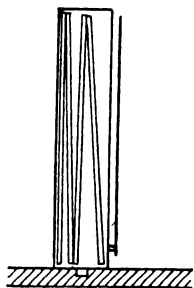
Szabadpolcos folyóirattartó

A folyóiratok és hírlapok szabadpolcos elhelyezése a könyvtárak olvasótermeiben általában tekintélyes

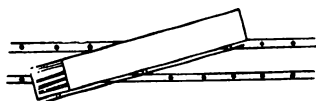
1. ábra

helyvesztéssel jár. Emiatt a könyvtárak többsége, ha kevés a rendelkezésre álló polc, a periodikákat válogatva teszi ki az olvasó elé

2. ábra

és ezzel — bármilyen gondos legyen is a válogatás — akarva-akaratlanul egy részüket elzárja az olvasók elől. Ez pedig azzal a veszéllyel jár — különösen a

3. ábra

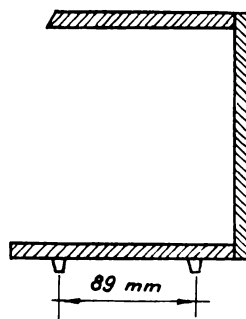
szakkönyvtárak esetében — hogy az olvasók, kutatók nem tudnak lépést tartani a legfrissebb irodalommal. Az alábbiakban olyan megoldást javasolunk, mely nem igényel különleges állványzatot, segítségével mégis az eddig ismert meg-

oldásokhoz képest mintegy 50—60 százalékkal több folyóiratot helyezhetünk el. (Az alapötletet a *Special Libraries* c. folyóirat 1963. évi 6. számából merítettük.)

Az 1. ábra előlnézetben, a 2. számú oldalnézetben, a 3. ábra pedig felülnézetben mutatja a folyóirattartót, melynek lényege, hogy az egyik oldalán nyitott doboz elejére átlátszó lemezt erősítünk. A kiállított folyóirat legfrissebb számát a lemez és a doboz közé csúsztathatjuk. (A doboz ferdén helyezkedik el a polcon.) Mikor az újabb szám beérkezik, az újat tesszük a helyére, az előzőt pedig az oldalán nyitott dobozba rakjuk. A tartót, melyet behelyezés után nem kell kiemelni, több megoldásban készíthetjük el: 1. Furnir, vagy kartonborítással ellátott fa léckeret (4. ábra); 2. Ugyanez de csak félkeret (5. ábra). (Ennél a megoldásnál munkát és anyagot takarítunk meg.) Mindkét kerettípusra azonos módon erősítjük rá csavarral, vagy enyvezéssel az oldallemeket (illetőleg az első változatnál a hátlemet is), majd három fa, vagy egyéb tiplivel hozzáerősítjük az átlátszó előtétlemez.

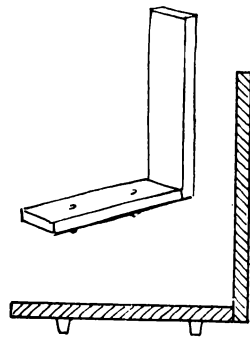
Ez utóbbi lehet plexi, vagy a kereskedelemben könnyebben kapható egyéb 1—2 mm vastagságú átlátszó műanyaglemez. (Budapesten a Vegyi-anyagkészletező Vállalatnál kapható.) Utána a keret aljára 2 darab puhafából készült, dugó alakú nyúlványt csavarozunk fel laposfejű facsavarral (6. ábra). Ezzel tulajdonképpen a tartórészt el is készítettük, majd az állványt készítjük elő. A kiemelt polcokat a 7. ábrának megfelelően két sorban felül 25 mm, alul 22 mm-es kónikus furatokkal látjuk el. A sorok egymásközti távolsága 40 mm, a fura-

toké 80 mm-nél több ne legyen. Ennek megfelelően a dugók egymástól való központi távolsága 89 mm-re

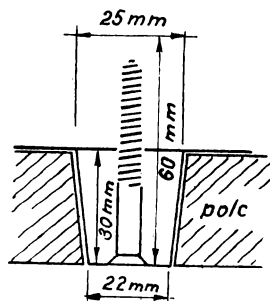
4. ábra

kerül. Fémállványok esetében a következő, igen jó megoldást ajánlhatjuk a felerősítésre: a fadugók helyett a doboz keretén 5

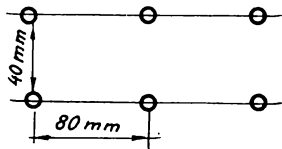
5. ábra

mm-es furatot készítünk, ezen azonos keresztmetszetű csavart bújtatunk át, és az egész szerkezetet a polc alja felől szárnyas anyával

6. ábra

szorítjuk fel. E megoldást a 8. ábra oldalnézetből mutatja. Természetesen ennél a megoldásnál csak egy sor 5 mm-es furatot készí-

7. ábra

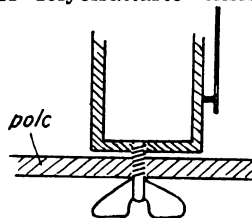
tünk a polcon. Vigyázzunk, hogy a szárnyas anyák éleit lecsiszoljuk, nehogy véletlenül megsértsék valakinek a kezét.

A folyóirattartó dobozo-

kat különböző nagyságban készíthetjük, többnyire azonban két fajta nagyság elegendő. A periodikákat ezután a könyvtár gyakorlatának megfelelően helyezhetjük el bennük. Ott, ahol az egyes folyóiratok teljes évfolyama nem fér el egy dobozban, egymás mellett gyűjthetjük a negyedév, vagy félév számait. A hírlapokat félbehajtvva csúsztassuk az átlátszó lemez és a doboz közé. Ajánlatos a folyóirattartó mellő oldalára a folyóirat címfeliratát felragasztani, mert így akkor is megismerhető a

doboz tartalma, ha a kurrens számot az olvasó kiemelte.

A folyóirattartó elkészí-

8. ábra

tése egyszerű, olcsó és ami a lényeg, gazdaságos helykihasználást, látványos elhelyezést biztosít.

Pethes Iván

MOHAMMED DIB, francia nyelvű algériai író, aki nemrég az egyik legelőkelőbb francia irodalmi díjat nyerte el regényeiért, nyilatkozott a sajtónak a függetlenné vált ország irodalmáról, művelődésügyéről. Elmondotta, hogy az arabok legszívesebben egy könyvet olvasnak. Évszázadokon át megszokták, hogy csak egy léteztek számukra: a Korán. A vallásos nevelés beidegzettségét ma is sokan őrzik, azzal a különbséggel, hogy a könyv, melyet egy egész életre szóló olvasmányul kiválasztanak s újra és újra elővesznek, esetleg már nem a muzulmán szentkönyv, hanem valamely más mű. Megesik, hogy a kedvenc könyv apáról fiúra száll, s nemzedékek sora azt olvassa. Ez a hagyomány természetesen nem kedvez az irodalom szélesebb körű hatásának. Nehéz dolguk lehet az algériai könyvtárosoknak!

*

SPANYOLORSZÁGBAN közzétették a könyvtárügy statisztikai adatait. A könyvtárak száma 3275, a teljes könyvvállomány 18 és fél millió kötet. A legtöbb könyvtár Madridban van (271), utána Barcelona (204), Valencia (125) és Oviedo (101) következik. A legnagyobb a madridi Nemzeti Könyvtár, több mint kétfélmillió könyvvel, 800 000 kézirattal, valamint 48 000 ós-, illetve régi és ritka nyomtatvánnyal. Huszonöt könyvtárat még a XV. században alapítottak, ötvennégyet a XVI-ban, a XX. században 939-et. Az egyetemi könyvtárak száma 12, a közművelődésieké 2083, a munkáskönyvtáraké feltűnően csekély (152), a börtönkönyvtáraké feltűnően nagy (77).

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK közkönyvtárainak olvasóforgalma az elmúlt esztendőben 29 százalékos növekedést mutatott a megelőző évihez képest. A legnépszerűbb szépirodalmi könyvek Hemingway, Frank Slaughter, Irwing Stare, Leon Urís és James Michner művei.

A DÁNIAI állami könyvtárak nemrégiben elhunyt főigazgatója, Svend Dahl, összefoglaló művet írt a könyv történetéről, a legrégebb időtől napjainkig. Munkája nemcsak a könyv előállításának, díszítésének stb. történetét foglalja magában, hanem a könyvtárügyét is. Külön fejezetben foglalkozik Mátyás király híres corvináival. A hasznos kézikönyvet, amelyet 170 képmelléklet díszít, francia nyelven is kiadták. A francia kiadáshoz Julien Cain, a Bibliothèque Nationale főigazgatója írt előszót. (Ez a kiadás Budapesten is megtalálható, az Országos Széchényi Könyvtárban és az Egyetemi Könyvtárban.) (L.)

A KÖNYVTÁRKÖZI KÖLCSÖNZÉSRŐL

A termelés, tudományos kutatás és oktatás feladatai megvalósításának könyvtári szolgáltatásokkal való előmozdítása érdekében, az olvasók igényeinek jobb kielégítése céljából a könyvtárközi kölcsönzést — az 1018/1956. (III. 9.) Mt. h. számú minisztertanácsi határozat 34. pontjában kapott felhatalmazás alapján — az érdekeltektől miniszterekkel és országos hatáskörű szervek vezetőivel, valamint a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben a következők szerint szabályozom.

1. §

(1) Az utasítás hatálya kiterjed a közkönyvtárak (1956. évi 5. tvr. 1. § [3] bek.) közül az állami szervek és vállalatok, valamint a szakszervezetek könyvtáira, továbbá a jogi személyek tulajdonában álló, közkönyvtárnak nem minősülő könyvtárakra (a továbbiakban: könyvtár).

(2) Az utasítás hatálya nem terjed ki a fegyveres erők, továbbá a fegyveres, illetve rendészeti testületek könyvtáira.

2. §

(1) Az olvasó által igényelt olyan művet, amely a könyvtár állományában nincs meg, a könyvtár megkeresésére más könyvtár köteles — a jelen utasítás rendelkezései szerint — a megkereső könyvtárnak kölcsönadni (könyvtárközi kölcsönzés).

(2) A könyvtárközi kölcsönzést a könyvtár — a (3) bekezdésben foglalt kivétellel — csak abban az esetben veheti igénybe, ha a keresett művet az olvasó, a könyvtár székhelyén működő más könyvtárban nem tudja megszerezni.

(3) Könyvtárközi kölcsönzésnek helye van azonos helységben működő könyvtárak között is abban az esetben, ha a keresett mű az adott helységben nem nyilvános jelleggel működő (üzemi, vállalati, intézeti stb.) könyvtár állományában található.

3. §

(1) A könyvtárközi kölcsönzés országos központja az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK).

(2) A Magyarországon megjelent kiadványok tekintetében a könyvtárközi kölcsönzés területi központjai:

a) az OSZK: Budapest fővárosra, továbbá Pest, Bács-Kiskun és Csongrád megyére, valamint Szeged megyei jogú városra kiterjedő illetékességgel;

b) a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára: Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves, Nógrád, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megyére, valamint Debrecen és Miskolc megyei jogú városra kiterjedő illetékességgel;

c) a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára: a többi — Dunántúlon levő — megyére, valamint Pécs megyei jogú városra kiterjedő illetékességgel.

4. §

(1) A könyvtárközi kölcsönzés keretében a könyvtári gyűjtőkörbe tartozó minden kiadványt (könyv, folyóirat, híriap, zenemű stb. — a továbbiakban: kiadvány) kölcsön kell adni.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés nem vonatkozik

a) a könyvtárak tájékoztató szolgálatához szükséges alapvető forrásmunkákra, kézikönyvekre, lexikonokra, szótárakra;

b) azokra a kiadványokra, amelyek a könyvtár kölcsönzési szabályzata szerint kölcsönzésre nem kerülhetnek, illetőleg csak olvasótermi használatra adhatók ki;

c) a könyvritkaságokra és kéziratokra, valamint az OSZK muzeális (archivális) példányaira;

d) a nagyságuk vagy súlyuk miatt nehezen szállítható kiadványokra;

e) a könyvtár állományában csak egy példányban meglévő időszerű kiadványokra.

(3) A könyvtárak — helyi adottságaitól függően — a csak egy példányban meglévő időszerű kiadványokat is kölcsönzési forgalomba bocsáthatják.

(4) Ha a kért kiadvány a (2) bekezdés alapján nem kerül könyvtárközi kölcsönzésre, a megkeresett könyvtár — az igénylő könyvtár kívánságára és költségére — lehetőleg gondoskodik a kiadvány reprodukciójának (mikrofilm, fénymásolat, mikrokártya) elkészítéséről. Ilyen esetben a reprodukció az igénylő könyvtár állományába kerül.

5. §

(1) A Magyarországon megjelent kiadványok könyvtárközi kölcsönzését a (2)—(5) bekezdésekben meghatározott módon kell lebonyolítani.

(2) Ha az olvasó olyan kiadványt igényel, amely a könyvtárban nincs meg, a könyvtárnak a kiadványt hálózati központjától kell kölcsön kérnie. Amennyiben az igényt a hálózati központ sem tudja kielégíteni, a kérést a központ a hálózatába tartozó más könyvtárba, illetőleg — ha a kiadvány a hálózaton belül nem található — az illetékes területi központhoz továbbítja. Ha a kiadvány a területi központnál sincs meg, a területi központ a kérést az OSZK-hoz juttatja el.

(3) Hálózatba nem tartozó könyvtárak a könyvtárközi kölcsönzést az illetékes területi központhoz bonyolítják le. Közvetlenül a területi központhoz fordulhatnak hálózatba tartozó könyvtárak is abban az esetben, ha tudomásuk van arról, hogy a keresett kiadvány sem a hálózati központ, sem a hálózatba tartozó más könyvtár állományában nincs meg.

(4) A Szegedi Tudományegyetem vagy a Pécsi Tudományegyetem központi könyvtárában található kiadványok kölcsönzése céljából közvetlenül e könyvtárakhoz fordulhatnak azok a könyvtárak, amelyekre vonatkozólag a közvetlen kölcsönzési kapcsolatra nézve az említett egyetemi könyvtárak az illetékes területi központhoz megállapodtak.

(5) A kölcsönadó könyvtár a kiadványt abban az esetben is, ha a kölcsönzés a (2) bekezdés alapján más könyvtár közvetítésével bonyolódik le, közvetlenül ahhoz a könyvtárhoz juttatja el, amelynél a kiadványt az olvasó kereste, s a kölcsönnevelő könyvtár ugyancsak közvetlenül küldi vissza ahhoz a könyvtárhoz, amelynek állományából a kölcsönzés történt.

6. §

(1) Ha a könyvtár külföldön megjelent kiadványt (a továbbiakban: külföldi kiadvány) kíván más könyvtárból kölcsönvenni,

a) amennyiben tudomása van arról, hogy a kiadvány melyik belföldi könyvtárban található, közvetlenül e könyvtárhoz,

b) egyéb esetekben az OSZK-hoz fordul kölcsönzési igényével.

(2) Az OSZK olyan esetben, ha a keresett külföldi kiadvány sem a saját állományában, sem más belföldi könyvtárban nincs meg, a kölcsönzési igényt a megfelelő külföldi könyvtárhoz továbbítja, és erről az igénylő könyvtárat értesíti.

7. §

Ha az 5., illetőleg a 6. § rendelkezései szerint megkeresett könyvtár az állományában meglévő kiadványt azért nem tudja az igénylő könyvtárnak kölcsönadni, mert a kiadvány más kölcsönvevőnél van, a kérést elő kell jeleznie, és erről az igénylő könyvtárat — a teljesítés várható időpontjának megjelölése mellett — értesítenie kell.

8. §

(1) Külföldi könyvtáraknak mind a Magyarországon megjelent kiadványok, mind a Magyarországon található külföldi kiadványok kölcsönzésére vonatkozó kéréseit az OSZK teljesíti. Ha a külföldi könyvtár más belföldi könyvtárhoz fordul, a megkeresett könyvtár — a (2) bekezdésben foglalt kivétellel — a kérést meg és a kért kiadványt az OSZK-nak küldi meg.

(2) Általános gyűjtőkörű országos jellegű tudományos könyvtárak, valamint országos jellegű tudományos szakkönyvtárak közvetlenül bonyolíthatnak le külföldi kölcsönzést azokkal a külföldi könyvtárakkal, amelyekkel a kölcsönzési kapcsolatra vonatkozólag megállapodást kötnek. A megállapodásban a belföldi könyvtár — a kiadványok külföldre szállításának költségein kívül — devizakiadással járó kötelezettséget nem vállalhat.

(3) Külföldi könyvtárral folytatott könyvtárközi kölcsönzéshez a Magyar Nemzeti Bank Devizaigazgatóságának általános engedélye szükséges. Az engedélyt a könyvtárnak a Művelődésügyi Minisztérium útján kell a Devizaigazgatóságtól kérnie.

(4) Azok a könyvtárak, amelyek a devizahatóságtól a 101/1960. (M. K. 1.) M. M. számú utasítás értelmében nemzetközi kiadványcserére általános engedélyt kaptak, ennek alapján folytathatnak — a (2) bekezdésben foglalt rendelkezések szerint — külföldi könyvtárral könyvtárközi kölcsönzést.

9. §

(1) A könyvtárközi kölcsönzés során a kiadvány szállítási költségeit — ideértve a repro-

dukció [4. § (4) bek.] szállítási költségeit is — a küldő könyvtár viseli.

(2) A könyvtárközi kölcsönzés időtartama a kiadvány postára adásától számított egy hónap, időszaki kiadvány esetében két hét, a kölcsönadó könyvtár azonban — kivételesen indokolt esetben — rövidebb kölcsönzési időt is kiköthet.

10. §

(1) A könyvtárközi kölcsönzés keretében, a megkeresett könyvtár az utasítás rendelkezései szerint reá háruló intézkedést (a kiadvány megküldését, az előjegyzésre vonatkozó értesítést, illetőleg a kérésnek az illetékes könyvtárhoz való továbbítását) a kérés beérkezésétől számított három nap alatt köteles megtenni.

(2) A könyvtárközi kölcsönzésben résztvevő könyvtáraknak különös gondot kell fordítaniuk a kölcsönvett kiadványok épségére, valamint a kölcsönzési határidő és a kölcsönadó könyvtár kikötéseinek megtartására. Fokozott figyelemmel kell lenni a kölcsönzési határidő megtartására külföldi könyvtártól kölcsönzött kiadvány esetében, mert késedelmi díj címén deviza nem igényelhető.

(3) Ha a kölcsönvett kiadvány elvész, vagy megrongálódik, a kölcsönvevő könyvtár köteles a kiadványból másik példányt szolgáltatni a kölcsönadó könyvtárnak, amennyiben pedig a kiadvány nem szerezhető be, fénymásolattal pótolni. A kölcsönzött kiadvány késedelmes visszaadása esetén késedelmi díj számítható fel.

11. §

(1) A könyvtárak kötelesek a könyvtárközi kölcsönzésről nyilvántartást (1. sz. melléklet) vezetni, s az ennek alapján készített statisztikai jelentést (2. sz. melléklet) a tárgyévet követő január hó 31. napjáig — első ízben 1965. január hó 31. napjáig — az OSZK-nak megküldeni.

(2) A könyvtárközi kölcsönzéssel kapcsolatban felmerülő dologi kiadásokat a könyvtáraknak költségvetési keretükből kell fedezniük. Az utasítás végrehajtása a könyvtáraknál létszámigénnyel nem járhat.

(3) A könyvtárközi kölcsönzés lebonyolításának módját részletesen az OSZK határozza meg, és erről a könyvtárakat közvetlenül tájékoztatja.

(4) Ez az utasítás közzétételének napján lép hatályba.

Dr. Hadnagy László s. k.
miniszterhelyettes

AZ UNESCO fordítás-statisztikája, az Index translationum tizenharmadszor jelent meg. Az új kötet az 1960. évi fordítások adatait tartalmazza, összesen 31 238 tételt. Ez a szám 29 százalékkal nagyobb az öt évvel korábbinál. A legtöbb fordítás a Szovjetunióban jelent meg, a teljes mennyiség 17 százaléka. Utána Németország, Csehszlovákia és Japán következik. Olaszországban 1513 fordítás látott napvilágot, Franciaországban 1426, az Egyesült Államokban 1294. A lista végén Kolumbiát, Kongót, Honduras, Luxemburgot és Új-Zélandot találjuk, egy-egy fordítással. A Szovjetunióban készült fordítások zöme szépirodalmi mű, az angliai fordítások nagy része vallási tárgyú.

*

FRANCIAORSZÁGBAN 1820 óta működik a Bibliofil Szövetség. A társulat értékes könyvtárral rendelkezik, s ezt most, levéltárával együtt, az egyik legnagyobb párizsi könyvtármenyénél, az Arsenal Könyvtárban letétbe helyezte, hogy a kutatók könnyebben hozzáférhessenek. (L.)

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Műveltség nélkül nincs igazi demokratizmus

Könyvtárosok beszélgetése Simon Istvánnal

A könyvtáros szerkesztősége baráti beszélgetést hívott össze a Szabó Ervin Könyvtár 22. számú Kertész utcai szép, új könyvtárba. A vendég *Simon István* volt, a költő, akit szülőföldje a nemrég lezajlott választásokon képviselői megbízatással küldött az országgyűlésbe, a házigazdák a könyvtárosok, a beszélgetés pedig elsősorban arról folyt, ami egy költő képviselő és a könyvtárosok gondjában és munkájában közös lehet: az irodalom népszerűsítése, terjesztése, s ennek a tevékenységnek támogatása a társadalom kis sejtjeitől fel a törvényhozássig.

Simon István a népi kollégiumokból indult költő-nemzedékhez tartozik: *Juhász Ferenc*cel és *Nagy László*val együtt csiszolgatták első, megjelenésre szánt verseiket és érlelték hazulról hozott élményeiket. Egy dunántúli falu, *Bazsi*, s egy hatholdas parasztcsalád bocsátotta szárnyra, amint írja: „...összel születtem, anyám az, eke mellől rohant szegény haza”. Gyermekfővel, nehéz paraszti munkában formálgatta első, népdal-ihletésű verseit, s festegetett, nem tudván még, melyik művészetben is fejezze ki a tudatába torlódó képeket. Fiatal életét a háború tépázta, de útjából az akadályokat a felszabadulás söpörte el; alig hagyja el az egyetem padjait, már sorra jelennek meg kötetei, s az 1955-ben, 26 éves fővel elért *Kosuth-díj* már kiforrott, egyéni hangú, határozott mondanivalójú költőt jutalmaz.

Költői élményvilágának alapját a szülőföld, s a hazai nép adja. A táj derűje sugározza be harmóniával gondolati líráját is. A népi kifejezésmódból ered sajátos egyszerűsége és tömörsége, lírájában világos megfogalmazást nyernek a legbonyolultabb gondolatok is.

A beszélgetés során a résztvevők a költő életének és műveinek ismeretében tették fel kérdéseiket. Az alábbiakban részleteket közlünk a beszélgetésből.

— A könyvtárosok általában népművelő alkatú költőként tartják számon *Simon Istvánt*. Olyannyira, hogy még a tréfás rigmus is így emlegeti: „megállék a megyei könyvtárnál...”. Milyennek látja a könyvtárügynek — az irodalmi közvéleménytől

nem eléggé méltányolt — szerepét az olvasók irodalmi tájékoztatása, írók és olvasók kapcsolatának megteremtése terén?

— Minden író a legigényesebb olvasóra számít, mikor alkot, s ezzel én sem vagyok másképp. De legigényesebb olvasónak azt tartom, aki az élményért, s nem az irodalomért olvas; akiben saját érzése lesz a vers. Nem a tudóskodó hozzáértőket, hanem a még talán hangosan olvasó természetes embereket. Ezért izgatott mindig legjobban, s ma is, az a szűz terület, melyet az új olvasók jelentenek, kik először vesznek kezükbe könyvet. S ezeket elsősorban a könyvtárak toborozzák. A könyvtáros hivatásos olvasó: irodalomszeretete szuggesztív erővel sugárzik azokra, kiket a polcok közt kalauzol. Legtöbbször az írókat, olvasókat is ő hozza össze: csaknem minden ilyen találkozót könyvtárak rendeznek. Azt mondhatjuk, a könyvtáros az összekötő láncszem író és olvasó között. Ő ismeri az olvasó igényét, s az író akaratát, szándékát.

— Véleménye szerint hogyan kell elindítani, segíteni a kezdő olvasó tájékozódását?

— Gimnazista koromból emlékszem rá, hogy az elemiben rossz helyesírással megrögzött szavakat később milyen nehezen tanultam meg jól írni. Az első benyomások maradandók, görcsös erővel kapaszkodnak meg az emlékezetben. Így van ez az olvasással is: vigyázzunk, hogy az első könyvvel merre indítunk valakit! Ha rossz felé vette útját, később ezerszer nehezebb rákapatni a jóra. Aki a bestseller levegőjét magába szívta, azon már nehezen segít az irodalmi elvonókúra!

— Pedig van egy réteg — különösen a középkorú és idősebb nemzedék —, amelyek ízlésbeli átnevelése olyan fontos lenne, s amely a meglévő magánkönyvtárakból még megszerzi azokat a könyveket, melyek eszmei, művészi szempontból egyaránt károsak. Mit tegyünk ez ellen?

— Irodalom ellen csak irodalommal vehetjük fel a harcot. A rossz ellen a jóval, s a jóból a legérdekesebbel. De számunkra nem ez a már elrontott réteg a legfontosabb, hanem az új, a fehér lappal közelítő, amelyből, rajtunk is áll, mi lesz. Ezeket a klasszikusokkal indítsuk, s a népmesétől vezessük fokozatosan mai irodalmunkig. Jó könyvek értő olvasása szélesíti a látókört, gyarapítja a műveltséget, már pedig a

Számunkra a legnagyobb gond, mit szűr le az olvasó a könyvből...

tömeg emelkedése a legnagyobb eredmény egy ország életében: nagyobb, mint akárhány kiváló egyéniség felbukkanása.

— Mint képviselő, közelről ismeri választóit. Milyen hatást gyakorol közéleti ténykedésükre az olvasás?

— *Az anyagi egyenlőség fejlődésével együtt kell járnia a szelleminek is. Bízom abban, hogy éppen a könyvtárosok segítségével érjük ezt el. Műveltség nélkül ugyanis nincs igazi demokratizmus: kultúra, olvasmányélmények nélkül senki sem tud a közéletben mozogni, s csak a művelt emberek közössége képes élni jogaival, s tudja ellenőrizni és bírálni azokat, kiket tisztségekkel megbízott. Nemrégiben — Tihanyban járva — politikai beszámolót tartottam. Nem is gondoltam arra, hogy hallgatóim irodalmi előadást várnak, s még hozzá milyet: olyan irodalmi művekről akartak hallani, melyekben a demokratizmus kérdése, annak megnyilvánulása kap helyet. Más alkalommal egy Heves megyei kocsmában esteledett rám, mikor hallgatóim, utólagos megbeszélésre gyűlve, az írók szemére vetették, miért nem róluk, gondjukról, bajukról szól a mű? A tipikusat, az általánost akarjuk megragadni, s abban mindenki benne van — védekeztem. Igen — így ők —, de mikor akad időnk, hogy a sok könyv sok tipikus esete között megkeressük a magunkét?! Valóban nem jut erre idejük: de ha bíznak könyvtárosukban, s becsülik őt, megkérik erre, hiszen ő hivatott ismerője a könyvek sokaságának: igazítsa útba a keresőt a saját könyve, a saját kérdése, a saját válasza felé.*

— Tudja-e az író előre kinek ír? S különösen a költő, ki műfajából eredően szubjektív, el tudja-e előre határozni, hogy a benne verssé vált élményt — melyben szükség szerinti összefonódik tartalom és forma — kinek, hogy mondja el? És Simon elvtárs költői kifejezésének egyszerűsége, világos közérthetősége tudatos, vagy ösztönös-e?

— *Nem tudom kinek írok, ha társadalmi rétegekként nézem az olvasókat. De arisztokratikusan nem fejezhetem ki magam, mert a dolgozó emberek élményei vannak bennem. Egy vagyok közülük, nem mondhatom el amit ők is, én is érzek úgy, hogy ők ne értsék. A egyszerűsége nem törekedem: ha ez tudatos lenne, már meszterként volna. A stílus a gyermekkortól kezdve megszeretett olvasmányok hatása alatt alakul. Én a magyar klasszikusokon nőttem, belőlük táplálkoztam. Altaluk lettem ami vagyok, s mást nem adhatok, csak önmagamat. Nem azért írok egyszerűen, mert így akarok írni, hanem azért, mert csak így tudok. A tudatosságot számomra az jelenti, hogy előttem, mint első olvasó előtt hiteles-e a vers.*

— Simon elvtársról azt tartják, nem kísérletező költő. Hogyan vélekedik erről?

— *Ez nincs így. Kísérletező költő vagyok, de csak olyan irányba haladhatok, amit szeretek. Ha az ember egyszer megtalálta saját hangját, csak a maga útján mehet tovább. Példa erre József Attila is, aki kezdeti szürrealista próbálkozásai után a népszerűbből vett, egyszerű, realista eszközökhöz nyúlt. Adyt is gyakran emlegetjük úgy, mint nehezen érthető, bonyolult szimbolikájú költőt. Pedig Ady legfontosabb verseit egy kanász is megérti. Eppen Ady és a Nyugat nemzedék példája int: bármennyit tanultak is idegen irodalmak stílustörekvéseiből, a 700 éves népi hagyomány szervesen élt bennünk tovább. Nekünk is a hazai hagyományokhoz kapcsolódva kell megteremtelnünk a korszerű, szocialista, európai szintű irodalmat. A kor legmagasabbrendű életérzése a tömegekben van: hiába veszünk át idegen irányzatokat, ha a mi érzéseinkhez nem illenek, csak a sznobok kedvét keressük vele, az pedig nem célunk.*

— Ha hangját, útját már megtalálta, miben kísérletezik mégis?

— *Témában. A legfontosabb, megörökítésre váró gondolatokat keresem. Oly fontos dolgok történnék ma nálunk és velünk, melyeket, ha mi kortársak meg nem fogalmazunk, akkor nem fogalmaz meg soha, senki. Nagy a felelősségünk, és nemcsak a jövőnek: tömegek hallgatják ma a költőket, várnak tőlük valamit, s nem keveset.*

— Tudjuk, hogy több író-olvasó találkozáson vett részt. Milyen e találkozó szerepe az alkotásban?

— *Igen nagy. Sok okos megjegyzést, indítást, ötletet, őszinte kritikát kapunk ilyenkor, s meglátjuk melyik mű lesz népszerű. Több találkozó világos képet ad az olvasói igényekről.*

Kísérletező költő vagyok...

— Mi könyvtárosok figyelemmel kísérjük, mi történik az olvasó és a könyv között. Számunkra a legizgalmasabb kérdés, hogy az olvasó azt szűri-e le a műből, amit az író mondani akar, s nevelő munkánk azt célozza, hogy erre tegyük figyelmessé. Ez azonban nem mindig sikerül. Néha épp ez a könyv válik népszerűvé, amelyik nem érdelmi, s fordítva: egy-egy kitűnő írásmű értékeit olykor nem veszik észre, s még ajánló munkánk is nehezen hozza forgásba. Az író személyes megjelenése azonban mindig felkelti az olvasók érdeklődését.

— *Ez valóban így van. Ahol az író emberközébe kerül, ott fokozott figyelemmel forgatják könyveit. Az irodalom, s különösen a költészet, intim művészet. Ha magában az olvasatás tényében fontos szerepet is játszik a propaganda — az, hogy ki mit olvas, egyéni rokonszenven működik. Van aztán egy más oldala is az érdeklődésnek; a mi tömegeinkben mély politikai érdeklődés él, ha úgy érzik, egy könyv választ tud adni problémáikra, az akkor is terjed, ha irodalmi értéke csekély. Nem egy példát láttunk erre.*

— Mi könyvtárosok azt is tapasztaljuk olykor, hogy az olvasók között több író megfordulván, mindegyik más-más irodalmi nézetet képvisel, s ezzel megzavarja az ilyen kérdésekben járatlan olvasót.

— *Bizony ez is előfordul, hiszen irodalmunk sokszínű, vitákban edződő, és ez zavart is kelt olykor. Másrészt előnye is akad: hiszen nem képviselünk szöges ellentéteket, mindannyian egy cél felé megyünk, s a részletekben felbukkanó különbségek épp a vita szabadságát, lehetőségét bizonyítják.*

Még sok mindenről szó esett. A beszélgetés a főkérdések részletei felé is elkalandozott: az egybegyűlték örömmel vették, hogy írók és könyvtárosok közös dolgainak megvitatására ezúttal is alkalom nyílt, s hogy *Simon István* személyében igazi *népművelő alkatú költőt* ismertek meg, akire bizvást számíthatnak, mert törvényhozóként is ugyanazzal a szenvedéllyel munkálja népünk szellemi emelkedését, mint alkotóként.

Bozóky Éva

VLAGYIMIR MAJAKOVSZKIJ

1893 — 1930

Gyűlölték és szerették. Szavalóestjein tomboló tapsok fogadták és dühös közbekiáltások. Műveit a kiadók visszadobták, a közönség elkapkodta. Az egyikről maga mesélte, hogy a felháborodott gépirónó nem volt hajlandó lemásolni, a nyomdász kinyomtatni; a költő személyesen szedte ki, rakta a sajtógépbe, szállította szét — s a vers megtette hatását a polgárháborús frontokon: gyűjtött, mint a Marseillaise. Életét gúny, intrikák, féltékenységek keserítették meg, siettetve halálát, melyet a maga kezével mért magára; koporsóját fél Moszkva elkísérte utolsó útjára, roszszul öltözött, megdőbrent, elszánt és komor forradalmi tömeg.

Csak nem mindennapi egyéniség tud ennyi fenekedést és rajongást felidézni. Csak az övéhez hasonló gyökeres újító tehetség tud ilyen szenvedélyeket kavarni.

Majakovszkij a XX. század egyik legnagyobb költője, forradalmi költője és költő-forradalmára volt. Egy grúziai falucskában született, pontosabban a falutól is távol, vad rengeteg mélyén, egy erdészházban — mint a mi Vajda Jánosunk. Még csak tizenkét éves kisdíák, amikor — 1905-ben — eljegyződik a forradalommal, haláláig hűségesen. Egy-két esztendő múlva már a bolsevik párt tagja, kétszeresen börtönviselt és — futurista költő. Néhány ifjú társával kiáltványt szerkeszt, *Pofonütjük a közízlést* a címe. Lázad, minden ellen, ami ósdi vagy akár csak tegnapi, izlésben, művészetben, nyelvhasználatban, politikában.

Mama!

Dalolni nem bírok.

Láng lepte szívem szentélyének kórú-sát.

*Mint gyermekhad kigyulladt épületből,
menekül agyamból
szavak és számok hamvadó raja.*

Ilyen vad, lázas, rakoncátlan és tolongó sorokkal hökkentette meg olvasóit.

*Mindenható, ki feltaláltál két kacsót,
s szavadra elrendeltetett,
hogy mindenkinek külön fej essék —
miért nem volt olyan ötleted,
hogy a csók, a csók, a csók
kinok nélkül szülessék?*

Az idézetek a *Nadrágban járó felhőből*, első remekművéből valók (1915). Toporzékoló, türelmetlen nyugtalanság harsog belőle, a költő elégedetlensége a hagyományokkal, a szerelemmel, társadalommal, istennel. Parttalan lázadás.

A forradalom célját, medret kínált indulatainak. Október napjaiban a Szmolnij folyosóin látjuk, aztán mindenütt, ahol egy forradalmi költőre szükség lehet. Zsúfolt kávéházban: „Mindenkinek áll. A dobogóról, mint a Kreml harangszava, Majakovszkij szavalata zúg...” Felvevőgép előtt: filmszerepet játszik. Színházban: darabjainak előadásáért verekszik. Könyvkiadóknál: tervezeteket nyújt be, asztalt csapkod, ellenségeket szerez magának. A Távirati Iroda helyiségében: rajzos-verses plakátokat készít, szám szerint ötezret. Íróasztalánál: tizenhat-tizennyolc órát dolgozik egy huzamban. Minden idejét, erejét, tehetsége lángját, lobogását a forradalomnak, a proletariátusnak szenteli.

Használni, megértetni, szeretettetni akar, de nem olcsón. Marad tovább, mi volt: költő-forradalmár, a formák újítója. Ha Victor Hugo jakobinus sapkát csapott a szótár fejébe, Majakovszkij kalapáccsal esik neki a szavaknak, szenvedélye vegyszereivel maratja a nyelvtani szabályokat, ódon ciradákat tördös, új költői alakzatokat, lihegő ritmusokat formál. Nyersen és megszállottan.

Köpjetek

*a halk rímek
szépségére, az áriákra,
a rózsafákra
meg a művészet arzenálja
sok porlepett
kellékére és kacatára...
Új formát adjatok!...
Eltársak,
új művészetet,*

az igazából,
olyat,
amely utat
mutat
a köztársaságnak a sárból.

A szótár csikorogva engedelmeskedik. Egymást követik nagylélegzetű költői alkotásai: 150 000 000 (1920), *Vlagyimir Iljics Lenin* (1924), *Csudajó!* (1927); látványos-bukfences-fantasztikus-szatirikus-cirkuszi-poétikus színdarabjai: a *Buffomisztérium* (1918), a *Poloska* (1928), a *Gőzfürdő* (1929); versek tömege, a szovjet útleveletről, az öngyónülésezőkről, a III. Internacionáléről, a párizsi nőkről és az angol munkásokról, Blok haláláról és a brooklyni hídról, a sárcipő-viselésről és arról, hogy Ivan Kozirev vasöntő új lakásba költözött...

A sok lármás, harsogó, buzdító, gúnyoló, oktató és követelő vers közt, egy féktelen emberi és költői indulat meg-

annyi indulatszava közt van néhány csendes, befelé forduló, tünődő költemény is. Az egyiket a meggyilkolt szovjet diplomata, Nette halálára írta.

*Én élni szeretnék,
csak élni a rohanó éveken át.
De nem vágyom semmire úgy,
mint erre az egyre:
hogy úgy tudjam fogadni
végül a halált,
ahogy elvtársam
fogadta,
Nette.*

E szavak őszintesége, halkan kibugygyanó lirizmusa — mohó életvágy és áldozatra elkötelezett forradalmi hűség rímpendülése — vonja be költői fény-sugarakkal Majakovszkij egész művészetét.

— y — r

Egy ihletett művész

Áprilisban megnyílt kiállítása óta sokat beszélnek Szántó Piroska festményeiről. Különösen virágcsendéletei keltettek feltűnést, bár valójában jobb volna másképp nevezni szokatlan virágalakzatait, annyira elűtnek a csendélet egy kicsit merevvé, rutinosá vált hagyományától: rózsák, nárciszok, szegfűk szabvány-pompája helyett a természet mélyebb igazságát mutatják, a látvány kúsza szépsége mögött felsejlő szigorú rendet, megszerkesztett formavilágot, mely egyszerre törvény és játék, szemnek öröme és beszédes értelem.

Az olvasó, ha nem látta is a kiállítást, régi ismerőse Szántó Piroska művészetének: számtalanszor találkozhatott vele illusztrált könyvek lapjain. Mesék tucatjait vagy százait, ógörög elbeszélők, Boccaccio, Jókai stb. műveit — ki tudná felsorolni, hányat — díszítik ihletett kezevonásai. Művészi felfogásának rangtartó komolyságáról leginkább gyermekeknek szánt munkái vallanak: sehol semmi leereszkedő gügyögés, sehol egy édeskés vonal vagy színfolt; ez a művész azzal becsüli meg a legfiatalabb korosztályt, hogy a legmagasabb rendű, modern formanyelven szól hozzá. Amivel megkedvelteti magát, az kifogyhatatlan humora, vonalritmusának, élénk színezésének gyermeki üdesége, naiv bája, olykor játékos pajzánsága. Ha felnőttek számára alkot, humora csípőssé válik, a formatorzító mókázás veséző satírívá, mint például Suetónius császár-életrajzaihoz készített könyvdíszekben, de még ezeken is valami elpusztíthatatlan vidámság derűje táncol, csintalan gyerekek nyelvöltögető dévajtsága.

Nincs módunk végigélemezni Szántó Piroska műveinek hosszú sorát, csak a két legújabbra hívjuk fel a figyelmet. Férje, Vas István minapi versköteteiben találhatóak ezek. A Római rablás kék tintarajzai nem pusztá illusztrációk: egy közös olaszországi utazásnak a versekkel egyenrangú, párhuzamos emlékei. Antik márványfejek és piaci jelenetek, nagykalapú papok és magányosan szomorkodó oszlopok, zengő kupola-tömegek és kávéházi üldögélők váltakoznak rajtuk; az alakokat groteszk játékossággal indázó, végtelenül friss vonalak formálják meg. Vas István Összegyűjtött verseihez halványkék és rózsaszín kísérezőenét komponált Szántó Piroska; ezek a művei sem szájbarágós magyarázatok, hanem önálló képköltemények, egy fuvolahangú, tiszta, egy kicsit bánatos, egy kicsit derűs vizuális muzsika lírai ütemei...

L. S.

Az új József Attila-díjasok könyvei

Felszabadulásunk évfordulóján idén is kiosztották a József Attila-díjat.

I. fokozat
GARAI GÁBOR

Mediterrán ősz c. kötetével nyerte el a kitüntetést. A méltán népszerű fiatal költőt széles műveltség, nagy formakultúra, színes, változatos tematika és korszerű, szocialista mondanivaló jellemzi.

Zsúfolt napok Szépirodalmi, 1956. 51 old.
Ének gyógyulásért Magvető, 1958. 128 old.
Emberi szertartás (műfordítások) Magvető, 1960. 178 old.
Mediterrán ősz Szépirodalmi, 1962. 95 old.

FEJES ENDRE

a fiatal prózaíró nemzedék egyik legeredetibb és legtöbbit ígérő tehetsége. Már novelláskötetében feltűnt jellemábrázoló ereje, tömör, kimunkált, csak a lényeg felvillantó stílusa. Nagyszerű *Rozsdatemető* c. regényében a kispolgári életforma veszélyére irányította a figyelmet. Munkásíró, hősei általában olyan munkások, kik osztályuk peremén élve a szocialista erkölcsiség normáival viaskodnak.

A hazudós (elbeszélések) Magvető, 1958. 178 old.
Rozsdatemető (regény) Magvető, 1962. 332 old.

RÁKOS SÁNDOR

költészete ősi mitoszok nyers bazaltkövekre emlékeztető, súlyos nyelvén szólal meg. Másfél évtizede jelennek meg verseskötetei. Gilgames fordítása bizonyítja, hogy különös tehetséggel rendelkezik az idők távolába tűnt korok felidézésére is. Álom és valóság találkozik az ősi énekmondás hangját sejtető verseiben.

Az eb válaszol Egyetemi Nyomda, 1949. 41 old.
A tűz udvarában Szépirodalmi, 1957. 94 old.
Szegények vonulása Magvető, 1959. 141 old.
Fák, viharban Szépirodalmi, 1962. 324 old.

KÁLNOKY LÁSZLÓ

a keserűség és magány, a groteszk ironia költője, s ugyanakkor az egyik legtermékenyebb, legkiegyensúlyozottabb fordítóművész. Klasszikus ízlés jellemzi: Horatiustól Victor Hugóig igen sok költőt és prózaíró fordított, s a modernek közül Trakl, Auden, Eliot, verseit. Mondatépítése, képalkotása, s a nyelv zenéje mindig egyenletes erővel idézi az eredeti alkotást.

Lázus csillagok (válogatott versek) Magvető, 1957. 143 old.
Goethe: Faust Új Magyar, 1956. 357 old.
Szeszélyes szüret (válogatott műfordítások) Szépirodalmi, 1958. 437 old.
Ögörög kardalok Európa, 1960. 179 old.

RÉNYI PÉTER

a marxista irodalomkritika pedagógus érzékű, értő és elemző művelője. Puritán kritikus: logikus, közérthető írásaival a széles olvasó, színházba és moziba járó közönség tájékoztató-sát szolgálja.

„Szabad földről üzenk” (disszidáltakról, határőrökről) Kossuth, 1957. 157 old.

II. fokozat FEKETE GYULA

másodszor kapott József Attila-díjat. 1954-ben Eszmélet című novelláskötetéért tüntették ki. Korunk krónikása, a mai életből veszi témáit, egyaránt otthonos a paraszti-, a munkás-, s az értelmiségi környezetben, problémákban. Az ifjúságnak is kedvelt írója. Nem tartozik a legfiatalabbak közé: annak idején a Művelt Nép szerkesztőjeként több mai írónkat már ő mutatta be.

Májusfa (elbeszélés) Népszava, 1952. 98 old.

Eszmélet (elbeszélések) Szépirodalmi, 1953. 224 old.

Kati (regény) Szépirodalmi, 1953. 119 old.

Vér és korom (történetek) Szépirodalmi, 1954. 290 old.

Ismerősök (novellák) Magvető, 1956. 298 old.

A kék sziget (ifjúsági regény) Móra, 1959. 422 old.

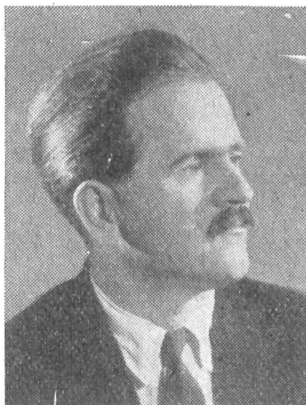
A fiatalasszony (regény) Szépirodalmi, 1960. 607 old.

A falu szépe (regény) Magvető, 1961. 280 old.

Kíncskereső Pipitér (ifjúsági regény) Móra, 1962. 251 old.

Az orvos halála (regény) Szépirodalmi, 1963. 161 old.

JOB B Á G Y K Á R O L Y

az élet minden rezdülését mohó kíváncsisággal figyelő költő. Szenvedély és hevület jellemzi, érzékenyen és gyorsan reagál minden benyomásra. Alkattából eredően közéleti érdeklődésű: nemcsak verseiben, de életmódjában is. Sokat jár az olvasók között, mai líránk lelkes propagálója.

Feltámadás Szépirodalmi, 1955. 178 old.

Hajnali viadal Magvető, 1956. 139 old.

Hó és nap Magvető, 1962. 206 old.

III. fokozat

LADÁNYI MIHÁLY

vándorlókedvű, nyugtalan lélek: az élet apró eseményei, a hétköznapok formálódnak pártos eszmei-

ségű, közérthető, chanson jellegű versekké lírájában.

Az út kezdete Magvető, 1959. 69 old.

Öklök és tenyerek Magvető, 1961. 159 old.

PÁKOLITZ ISTVÁN

életének sok évét — és éppen a verseket termő ifjú esztendőket — rabolta el a háború. Költészete ezért is érlelődött oly soká. Másrészt aggodalmaskodó, vívódó költő, ki tiszta logikájú, bensőséges verseit műgonddal formálgatva, nehezen lép velük nyilvánosság elé.

Szüret Magvető, 1958. 190 old.

Altató Jelenkor, 1961. 83 old.

Fény és árnyék Magvető, 1962. 132 old.

RAB ZSUZSA

neve több mint 90 műfordítás kötetben szerepel. Legtöbbet orosz nyelvből fordított, a verseken kívül prózáit is (Tolsztojt, Csehovot, Jeszényint, Prisvint, Tyihonovot, Bazsovot, Gajdart —, hogy csak a legjobbakat említsük); de ezen kívül németeket, (Ril-

két, s a középkori német lovagköltőket), spanyolokat, s a Khálidasza kötet több darabját. Egyik legkedvesebb területe a népköltészet, s a népmese; Andersen kötete, s az orosz népköltés gyűjteménye tanúskodik arról, hogy a magyar népnyelv kifejezései-

vel milyen sajátos, az illető nép érzésvilágát, életmódját tükröző léggört tud teremteni.

Jeszenyin válogatott verset
Móra, 1957. 162 old.
Kormos István—Rab Zsuzsa:
Ékes fejér hattyú (orosz népköltés) Európa, 1962. 302 old.

ESEMÉNYNAPTÁR

1883. JÚLIUS 3-ÁN (80 ÉVE) SZÜLETETT FRANZ KAFKA

Franz Kafka: Az ítélet (elbeszélések) Európa, 1957. 265 old. Mihályi Gábor: — — vilásképe. Filológiai Közlemények 1959. 351—378. old.

1888. JÚLIUS 4-ÉN (75 ÉVE) HALT MEG THEODOR STORM

Theodor Storm: A viharlovás — Heinz a matróz (kisregények) Szépirodalmi, 1958. 291 old.
— —: Erdel tó (novellák) Helikon, 1962. 716 old.

1893. JÚLIUS 6-ÁN (70 ÉVE) HALT MEG GUY DE MAUPASSANT

Guy de Maupassant: Milon apó (elbeszélések) Ifjúsági, 1952. 120 old. — —: A szépfiú (regény) Szépirodalmi, 1952. 316 old. — —: Az ékszerek I—II. (válogatott novellák) Európa, 1957. — —: Gömböc és más elbeszélések Európa, 1957. 343 old. Péter és János (regény) Corvina, 1958. 379 old. — —: Versek Szépirodalmi, 1957. 80 old. — —: Erős mint a halál (regény) Európa, 1960. 222 old. — —: Egy asszony élete (regény) Európa, 1961. 253 old.

1838. JÚLIUS 8-ÁN (125 ÉVE) SZÜLETETT FERDINAND ZEPPELIN, A LÉGHAJÓ FELTALÁLÓJA

1888. JÚLIUS 17-ÉN (75 ÉVE) SZÜLETETT FÜST MILÁN

Füst Milán: Ószi vadászat (elbeszélések) Magvető, 1955. 267 old. — —: Emlékezések és tanulmányok Magvető, 1956. 539 old. — —: Ez mind én voltam egykor (önéletrajz) Bibliotheca, 1957. 258 old. — —: A feleségem története (regény) Magvető, 1957. 460 old. — —: Konstantin úrfi fiatalasága (elbeszélések) Móra, 1958. 195 old. — — összes versei Magvető, 1958. 203 old. — —: Boldogtalanok — Negyedik Henrik (drámák) Helikon, 1959. 214 old. A Parnasszus felé (regény) Magvető, 1961. 478 old. — —: Öröktűzek (elbeszélések) Magvető, 1961. 721. old. — —: Látomás és indulat a művészetben Akadémiai, 1963. 518 old.

1893. JÚLIUS 19-ÉN (70 ÉVE) SZÜLETETT VLAGYIMIR MAJAKOVSKIJ

Vlagyimir Majakovszkij válogatott versei Kossuth, 1960. 374 old. — — válogatott művei I—IV Európa, 1947. — —: Feledezem Amerikát (útinapló) Új Magyar, 1949. 165 old. — —: Csudajó (összegyűjtött versei) Új Magyar, 1950. 183 old. — —: Allatkert (gyermekversek) Ifjúsági, 1952. 161 old. — —: Elbeszélő költemények Új Magyar, 1953. 274 old. — —: Neki a tollal (szatirikus versek) Új Magyar, 1954. 69 old. — —: Poloska — Gőzfürdő (színművek) Európa, 1959. 119 old. — —: Vlagyimir Iljics Lenin (elbeszélő költemény) Helikon, 1962. 93 old. Krajevskij: — — Hungária, 1950. 95 old. Kuczka Péter: — — Művelt Nép, 1953. 83 old.

1893. JÚLIUS 20-ÁN (70 ÉVE) SZÜLETETT HANS FALLADA

Hans Fallada: Mi lesz veled emberke (regény) Európa, 1957. 311 old. — —: Halálodra magad maradsz (regény) Magvető, 1961. 620 old. — —: Fridolin a pimasz borz (ifjúsági regény) Móra, 1962. 183 old.

1848. JÚLIUS 27-ÉN (115 ÉVE) SZÜLETETT EÖTVÖS LORÁND FIZIKUS

Hatvany József: Eötvös Loránd. Művelt Nép, 1951. 95 old. Horváth Árpád: A varázsinga (Eötvös Loránd életregénye) Ifjúsági, 1954. 108 old.

ÚJABB VERSESKÖTETEK

A versszerető olvasó nem panaszkothat: a könyvkiadás igazán szép versesköteteket kínált fel számára az utóbbi időben. Illyés Gyula, Fodor József, Nádass József, vagy az ismét felfedezett Barta Sándor válogatott verseinek kötete az egész életműről ad áttekintést, ezek a könyvek így szinte irodalomtörténeti tettek is számítanak. Am számos bizonyítékot említhetünk mai költészetünk eleven lüktetésére is: hogy csak a legjelentősebbeket soroljuk fel, Benjámín László, Vas István, Horváth Béla, Mátyás Ferenc, Csoóri Sándor, Garai Gábor új könyve ad képet erről. Fontos szerephez jutottak a fiatalok is: több mint tíz ifjú költő (köztük Csanády János, Györe Imre, Székely Magda) sorakozik fel verseivel.

Ha szétnézünk az utóbbi időben megjelent vagy harminc verseskötet között, az igényesség és a változatosság tűnik fel a leginkább. Témában, írói indulatban, hangvételben, költői eszközökben rendkívül változatos a mai magyar líra, egyaránt szót kap benne a közéleti érdeklődés és az idill, az alkotó legrajtettebb titkaira irányuló önvizsgálat és az „atomkor” kozmikus távlatainak megidézése. Általában helyes kiadói politikát tükröz mindez: minden olvasó találhat egyéniségének, érdeklődésének megfelelő verset. Ezt a változatosságot egészíti ki az igényesség elve, mely egyaránt figyelemmel van a művészi, világnézeti és erkölcsi színvonal követelményeire.

Külön meg kell említeni versesköteink külső megjelenésének javulását. A magyar könyvkiadás többnyire ebben is kiválót alkot, elég ha csak Vas István és Gereblyés László kötetének gazdag, Szántó Piroska, illetve Bartha László illusztrálta kiállítására hivatkozunk.

Miután Illyés Gyula válogatott verseit már ismertettük, elsőnek Barta Sándor válogatott verseinek (*Ki vagy?*) kiadásáról kell szólnunk. Barta Kassák oldalán nevelkedett, s az izmusok, az avantgarde táborából jutott el a szocializmus szolgálatáig. Versei — akárcsak alkotójuk — őszinte forradalmiságuk ellenére váltak a dogmatikus önkény áldozataivá; megjelentetésük így egyszerre szolgált elégítélt a tehetséges és becsületos kommunista költő emlékének, s világít rá a magyar költői hagyomány egy kissé elhallgatott szakaszára, mely a húszas évek modern törekvéseit igyekezett a forradalom szolgálatába állítani.

Ugyancsak teljes életműből válogat Fodor József és Nádass József köteté is. Fodor *Szertelen ünnep* címmel összegyűjtött versei a költő négy évtizedes pályájának termését adják. Költői útja a polgári radikalizmus lázadásától jutott pesszimizmuson, kiábrándultságon, magányon keresztül a szocializmus eszméinek vállalásáig. Költészetét egyaránt jellemzi az indulat, mely olykor ódai magasságokba emeli hangját, és az intellektuális szemlélődés, mely a világ jelenségeinek és az emberi lélek titkainak magyarázatára törekszik. Nádass *Vallomás alkonyatkor* c. könyve negyven esztendő termését, öt kötet anyagát egyesíti. A költő hosszú pályája korántsem volt zavartalan: üldöztetéssel, száműzetéssel, közönnyel kellett megbirkóznia, s csak öregkorára jutott számára megbecsülés és népszerűség. Nádass hangja azonban a fiatalság tüzevel írt szabadversek óta sem lett fáradtabb, sőt éppen újabb verseiben talált rá sajátos költői tartására: a máig is őrzött ifjúkori indulatoknak és az „öregkori” líra bölcs emberszeretetének egyensúlyára.

A következő nemzedéket Benjámín László, Vas István, Gereblyés László és Horváth Béla egymástól ugyancsak eltérő színezetű költészete képviseli. Közülük vitathatatlanul Benjámín László és Vas István új könyvének megjelenése volt az elmúlt időszak legnagyobb vissz-

hangot kiváltó költői eseménye. Benjámin *Ötödik évszak* c. verseskötetét már ismertettük; Vas István újabb verseit (*Római rablás*) két olaszországi utazás: egy 1948-as és egy tavalyi ihlette. Itália földje nem először lobbantja fel költőink alkotókedvét. Vas versei is elmerengenek az olasz táj és művészet szépségein, ám nem csupán impressziókat, hangulatokat formál meg bennük az élmény: Vas István minden idegszálával gondolkodó, intellektuális költő, és így számára az Itália-élmény is gondolati tanulsággal szolgál. Róma nála az európai múltnak és jelennek, a kultúra hagyományának és jövőendő feladatainak mérlege; Itália pedig a korfordulók, válások, világnézetek és kultúrák összecsapásának történelmi színtere; a költő számára ma mindkettő az európai kulturális örökség és a szocializmus egymásra utaltságának eszméjét sugallja. Szántó Piroska rajzai a verseket nem csupán illusztrálják, hanem ki is egészítik, mondanivalójukat egy másfajta művészet közegébe ültetik át.

Ugyancsak egy idegen ország ihlete: hosszas párizsi tartózkodásának élményei formálták meg Gereblyés László: *Túl a határon* c. kötetének anyagát. Gereblyés határozott kommunista meggyőződéssel tekint szét a francia valóságban, nemcsak leírja a hétköznapi élet eseményeit, hanem magyarázza is őket. Meleg ragaszkodás fűzi Párizshoz, a haladás és a művészet történelmi fellegvárát látja a francia fővárosban. Verseit modern francia költőkből készült műfordításai egészítik ki.

Nagy érdeklődés fogadta Horváth Bélának, az emigrációból nemrégén hazatért költőnek *A végkor* c. kötetét is. Ebben főként utolsó, külföldi, Olaszországban és Nyugat-Németországban töltött éveinek termését gyűjtötte össze. Versei izgatott sorokban vallanak elszakadásáról a nyugati életformától, a katolikus egyház világképétől és arról az útról, melyen az egykori emigráns végül is visszatalált hazájába.

Ugyanehhez a nemzedékhez tartozik Hegedüs Géza, Mátyás Ferenc, Keszthelyi Zoltán, Vasvári István, Fekete Lajos, Vér Andor és Várkonyi Nagy Béla is. Keszthelyi (*Nyár volt*) és Vasvári (*Izzó őszben*) új versei szenvedélyes társadalmi mondanivalójukkal tűnnek ki. Fekete Lajos *Szárnyaló idő* c. könyve a jugoszláviai magyar irodalmi életben indult költő meghitt líraiságú, főként családi, szerelmi és természeti témákat megszólaltató verseiből ad válogatást.

Hegedüs Géza: *Összhang és zűrzavar* c. gyűjteményes köteté elsőként fogja

össze egy kétévtizedes írói pálya lírai darabjait. Hegedüs regényei és hangjátékai rendkívül népszerűek, nagy műveltségéről tanúskodó versei szintén megszerezhetik majd az olvasók rokonszenvét. Különösen a művészek, zeneszerzők arcképet felvillantók és az utazási élményből születettek számíthatnak erre.

Szintén gyűjteményes kötetel (*Alföldi iris*) jelentkezett Mátyás Ferenc is, egyaránt válogatva felszabadulás előtti és újabb terméséből. A költő a „falu küldötte”, az alföldi zsellérek indulatait és elkeseredését szólaltatta meg a harmincas évek közepétől, s a paraszti gondok szószólója volt a személyi kultusz éveiben is. A rákényszerített hallgatás után 1957-ben kapcsolódott be az irodalmi életbe, s költészete azóta szinte megújult, ha felelősségben, a parasztság iránti hűségben a régi is maradt. Újabb versei erőteljesen fejezik ki a parasztság történelmi sorsfordulójának élményeit.

Vér Andor és Várkonyi Nagy Béla költészetének érdekessége az idegenbe szakadt magyar költő hazaszeretetének, honvágyának kifejezése és magának a távoli világnak bemutatása. Vér Andor versei (*A Dunától a La Platáig*) Argentína földjén, Várkonyié (*Ének az Óceánról*) pedig egy még különösebb tájon: a déltengeri szigetek legendás világában születtek.

Szántó Piroska rajza Vas István *Római rablás* c. kötetéhez

Nagyjából egy nemzedéket képvisel Jobbágy Károly, Polgár István, Vihar Béla (*Őnarckép* c. kötetéről külön ismertetésünk számolt be) és a nemrégiben fiatalon meghalt Reményi Béla neve. Mind a négyük költészete a felszabadulás után bontakozott ki, s általában hasonló válságokkal is kellett megküzdeniük. Jobbágy: *Hó és nap*, Polgár: *A lehetetlen próbája* és Reményi: *A hetedik nap* c. könyve abban is rokon, hogy mindhárom költőnél a válságszakasz lezárását jelentik. Mindhármán sokat gyöttrődtek, míg alkotókedvüket, hitüket visszaszereztek, de emberi-költői világuk éppen a válság leküzdése folytán vált szilárdabbá, viharállóbbá. Költészetük határozott valóságigénnyel született, verseikből az élet sűrűjében, az eleven valóság ígézetében élő ember érzései hallatszanak ki. Simonyi Imre lírája is az övékével rokon: *Önéletrajz helyett* c. kötete férfias, határozott költői alkatot mutat.

A fiatalok közül Csoóri Sándor: *Menekülés a magányból* c. könyve nyújtja a legérdekesebb teljesítményt. Újabb versei olvasztán bírálói Eluard példáját emlegették, s valóban: a lírai elragadtatás, a hevülő indulatok, s a racionalista gondolkodás szintézisére való törekvésében a klasszikusan modern francia költőt idézi emlékezetünkbe. Nemzedékének több tagjához hasonlóan, ő is kínzó válságokon ment át az utóbbi években, s új könyve éppen a válság, a magány, a

késérőség eltasztásáról beszél. Előző kötetéhez képest szinte egész költői világa átalakult: napfényesebbé, mondhatjuk, mámorosabbá lett. A természettel, a szerelemmel, a közösséggel való harmónikus kapcsolat újjávarázsolta Csoóri életkedvét, s néhány verse azt is bizonyítja, hogy ez az élet- és alkotókedv ma már a szocialista költészet feladataira is vállalkozik.

A fiatalok derékhadához Garai Gábor, Csanády János, Görgey Gábor és Györe Imre tartozik. Garai Gábor: *Mediterrán ős* c. verseskötete legutóbbi kötetének lírai világát építi tovább: közösségi élmény, erkölcsi felelősségtudat és egyfajta emelkedett ódaiság ennek a világnak a pillérei. Különösen a szocialista társadalom erkölcsi arculatát óvó, a kicsinyes, önző érdekek ellen fellépő versek (pl. *Tiszta szigorúságot*) avatják fontossá Garai könyvét.

Jelentős kötetet vesz kézbe az olvasó Görgey Gábor könyvével (*Délkör*) is. Versei széleskörű érdeklődésről tanúskodnak, fő erényük, hogy nem hangulatok lekottázására, hanem a valóság: a külső világ és a lélek törvényeinek minél pontosabb, meggondoltabb megismerésére töreksznek.

Az üzemi élet hétköznapjainak érzéletes és lírai ábrázolásával tűnik ki Csanády János: *Hegyélen* c. kötete. A hajdani munkahelyére írószövetségi ösztöndíjjal visszatérő fiatal költő lelkesen veszi szemügyre a gyár, a munkások világát. Ez az életmód persze Csanády világképén, életérzésén is alakított: a munkás élet napi örömei szólalnak meg verseiben.

Költői pályájának bizonyos fordulóját jelenti Györe Imre *Utazás* c. verseskötete. Györét eddig mint szenvedélyes politikai költőt ismertük, újabb versei élményvilágának kitágulását tanúsítják. A továbbra is vállalt harcos közéletiség mellett egyre gyakrabban jelennek meg verseiben a család, a szerelem, a tündés szelídebb indulatai is.

A legfiatalabb, jórészt még első kötetes nemzedéket Simor András (*Tereld a felhőket*), Kiss Dénes (*Porba rajzolt szobafalak*), Polner Zoltán (*A lehetetlen próbája*), László Ibolya (*Köznapi lobogás*), Bede Anna (*Szigorú tavasz*) és Székely Magda (*Kötőábla*) képviselik. Többségükben a népi származású fiatal értelmiség útkeresését, élményvilágát szóvaltatják meg. A legnagyobb ígéret közülük Székely Magda, aki egy életre szólóan tragikus élményt: magára maradását, a fasizmus, a háború ütötte gyógyíthatatlan sebet teszi feltűnően érett, biztos kézzel formált költészete kiinduló pontjává.

P o m o g á t s B é l a

- Bede Anna: Szigorú tavasz (Magvető).
 Benjámin László: Ötödik évszak (Szépirodalmi).
 Barta Sándor: Ki vagy? (Szépirodalmi).
 Csanády János: Hegyélen ősz (Szépirodalmi).
 Csoóri Sándor: Menekülés a magányból (Magvető).
 Fekete Lajos: Szárnyaló idő (Magvető).
 Fodor József: Szeretlen ünnep (Szépirodalmi).
 Garai Gábor: Mediterrán ősz (Szépirodalmi).
 Gereblyés László: Túl a határon (Magvető).
 Görgey Gábor: Délkör (Szépirodalmi).
 Györe Imre: Utazás (Magvető).
 Hegedüs Géza: Összhang és zürzavar (Szépirodalmi).
 Horváth Béla: A végkor (Szépirodalmi).
 Illyés Gyula: Nem elég (Szépirodalmi).
 Jobbágy Károly: Hő és nap (Magvető).
 Keszthelyi Zoltán: Nyár volt (Magvető).
 Kiss Dénes: Porba rajzolt szobafalak (Magvető).
 László Ibolya: Köznapl lobogás (Magvető).
 Mátyás Ferenc: Alföldi irlisz (Szépirodalmi).
 Nádass József: Vallomás alkonyatkor (Magvető).
 Polgár István: A lehetetlen próbája (Magvető).
 Polner Zoltán: Szigorú vallomás (Tiszatáj).
 Reményi Béla: A hetedik nap (Magvető).
 Simonyi Imre: Ünéletrajz helyett (Szépirodalmi).
 Simor András: Tereld a felhőket (Magvető).
 Székely Magda: Kötábla (Magvető).
 Várkonyi Nagy Béla: Ének az óceánról (Szépirodalmi).
 Vas István: Római rablás (Magvető).
 Vasvári István: Izzó őszben (Magvető).
 Vér Andor: A Dunától a La Platáig (Magvető).
 Vihar Béla: Ünarckép (Magvető).

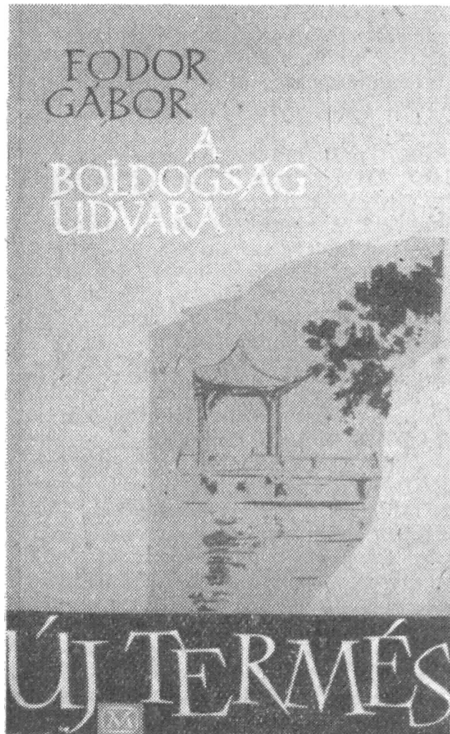
A fiatal írók könyvsorozata

1961-ben indult a Magvető Könyvkiadó *Új Termés* című sorozata. Köteteinek száma már a két tucat felé közeledik. Az újszerű vállalkozás célja: nyilvánosság-hoz juttatni a kezdő írók műveit, felhívni rájuk a közönség figyelmét. Erre kétség-

kívül a sorozat a legalkalmasabb: az egyforma (és csinos) külső már messziről jelenti az érdeklődőnek, hogy valamiféle összetartozásról van szó, s az első zsengek mintegy kézenfogva, egymást támogatva lépnek az olvasó elé. Jó ötlet, és a fiatal arcokkal, nevekkkel való ismerkedést kitűnően szolgálja az, hogy a kiadó a könyvborító hajtókáján közli a szerző fényképét és néhány soros életrajzát, önvallomását. Nagy vonzóerő a sorozat olcsósága: nem kis dolog az, hogy egy verseskönyvet három-négy, egy novella-gyűjteményt hat-nyolc forintért megvásárolhatunk, mégpedig nagyon jó papíron; a tapasztalat szerint e könyvecskék nem is maradnak raktáron. Az is jó, hogy az illusztrációkat nem sajnálják a kezdők írásaitól; ami pedig a legjobb: a példányszám sem csekély, versnél ezer vagy több, prózánál három-négyezer, de akadt már ötezernyolcszáz példányban kiadott is (*Solymár József: Megöltek egy leányt*; ez esetben persze a már korábban elkészült film hírére is számíthatott a kiadó).

A sorozat nemcsak a novella és a kisregény népszerű műfajait mutatja be, hanem az ifjú költők és drámaírók próbálkozásait is. Teljes akkor volna a kép, ha a tehetséges ifjú kritikusok, esszéisták is kapnának egy-egy kötetet. De így is: aki a legfiatalabb nemzedék művészi törekvéseivel akar megismerkedni, a rendszeres folyóiratolvasás mellett leginkább az *Új Termés* füzetéből tájékozódhatik.

Izgalmas stúdium! A sorozat darabjait olvasva a jövő irodalmának hangját véljük hallani, rekedt, kamaszos elcsuklásokkal még, de máris harsányan, s oly-

kor már az erősebb írógyéniség megkülönböztethető lejtésével.

A fiatal írók legtöbbje ifjú kora ellenére változatos életpályát futott be. „Tályán születtem — írja Solymár József — Miskolcon és Mezőkövesden voltam diák, Budapesten bölcsészhallgató, Vácott, Keszthelyen, Tapolcán katona, Szolnokon újságíró, Svájcban tehenészfiú, Németországban és Görögországban turista.” „Az érettségi után pályamunkás, népművelési előadó és banktisztviselő voltam. 1959-ben UNESCO-meghívással Franciaországba mentem, hetekig csatangoltam Párizs és a Pireneusok között. Utolsóéves bölcsészhallgató vagyok” — olvassuk Baranyi Ferenc önvallomásában. Háromi Ottó így számol be élete állomásairól: „Voltam autószerelő és újságíró, esztergályos és tanár, diákkoromban még kerékpárversenyző is, és ez idő szerint színházi kritikus. Megjártam Párizst, Moszkvát, utaztam a svájci hegyek között, hajóztam a tengeren török partok felé.” „Életem során elég sok foglalkozással megpróbálkoztam — mondja Szakonyi Károly — voltam segédmunkás és kocsi-kísérő; dolgoztam gyárakban — faipari gépeken és kötöttáru-üzemben — jártam az országot; egy ideig irodalmi munkát is végeztem. Nos, ezek az élmények szolgáltatják novelláim cselekményét...” Igen, élményekben nem szenved hiányt az ifjú nemzedék, s írásaik egyik közös vonása — amennyiben illet már felismerhetünk — a friss, életszerű hang; jó nyersanyagból építkeznek.

Szerencsésebbek is az előttük járónál: indulásuk lendületét nem kötik meg merev előírások, mondva csinált esztétikai szabályok, szabadabban kísérletezhetnek, válogathatnak a formák, módszerek, példaképek között. Háromi Ottó a *Meredek utcában* ideges tómondatokból, apró, zifált emlékek képe töredékeiből építi fel a

történetet, egy kicsit Koeppen és Böll modorában, de figyelemre méltó tehetőséggel. Gyurkó László az antifasiszta ellenállás hősiességét egy katolikus pap szemszögéből, ájtatos szokászetével ábrázolja, a francia esszé-regények szándékoltan szikár vonalaival. Szakonyi Károly novelláinak erkölcsi mondanivalóját, visszatartott, szűkszavú kifejezőmódját forró személyes líra hevíti. Papp Lajos sokféle költői hanggal, modern dalformával, zoltáros prózaverssel, litániás recitálással, rímjátékokkal egyaránt kísérletezik, Baranyi Ferenc versei inkább a hagyományos formákba öltöznek.

A fiatal arcok az irodalomban egy kicsit mindig elmosódtak; kik fognak az *Új Termés* írói közül magasabb művészi rangot, irodalomtörténeti nevet kivívni maguknak, ma még nehéz volna megjósolni. Baranyi Ferenc verseskötete, úgy hírlik, kapós portéka a könyvesboltokban; Szakonyi Károlyt máris a fiatal novellista-nemzedék legtöbbet ígérő tehetőségének tartják, mégpedig erős versenytársak között, mert míg évszázadokon át mindig a líra vitte előbbre irodalmunkat, ma az elbeszélő próza mutat élénkebb pezsgést, nagyobb vállalkozó kedvet. Megjelennek gyengébb írások is az *Új Termés*-sorozatban (Sándor Iván drámája Kölcseyről nem ad történelmi levegőt, Csongor Rózsa regénye, a *Hétköznapi emberek*, inkább csak jószándékú kísérlet, Imre Gábor és Bojcsuk Vladimir *Mairelandi veszedelem* című szatírája nemigen éri el az irodalmi színvonalat); fiatal írók sorozatáról lévén szó, nem hibáztatjuk, hogy a kiadó merészebben kísérletezik, de olykor a mércét magasabbra kellene helyezni. Az *Új Termés*-sorozat akkor tölti be igazán hivatását, ha a benne való megjelenés rangot ad, íróvá avatásnak számít.

L. K.

EDDIG MEGJELENT MŰVEK

Baranyi Ferenc: Villámok balladája (versek)
Baráth Lajos: Ember fehér bottal (novellák)
Berkes Péter: Hajnal előtt (versek)
Csongor Rózsa: Hétköznapi emberek (regény)
Fodor Gábor: A boldogság udvara (r riportok)
Gáll István: Patkánylyuk (kisregény)
Gerelyes Endre: Kövek között (elbeszélések)
Gyurkó László: Bűnösök (kisregény)
Háromi Ottó: Meredek utca (kisregény)
Havas Ervin: Sorok a feledés ellen (versek)
Imre Gábor — Bojcsuk Vladimir: Mairelandi veszedelem (regény)
Jávör Ottó: Rossz káderek (novellák)

Kiss Dénes: Porbarajzolt szobafalak (versek)
Papp Lajos: Friss szében (versek)
Sándor Iván: Az R-34-es repülőjárat (tragikus játék)
Kölcsey (történelmi dráma)
Simai Mihály: A virradat vitorlái (versek)
Simor András: Tereld a felhőket (versek)
Solymár József: Megölték egy lányt, A kanadás, A hadiözveggy (filmmovellák)
Szakonyi Károly: Középtűt vannak a felhők (elbeszélések)
Varga Imre: Bicegő próféta (kisregény)
Zágoni Ferenc: Boldog nyár (kisregény)

Írók a könyvről

A tudósok mindig fítogatják a tudományukat és mindenütt ott hagyogatják a könyveiket.

Montaigne

Némely könyvet meg kell ízelelni, másokat le kell nyelni, egynéhányat pedig meg kell rágni és emészteni.

Bacon

Egy könyvet csak akkor lehet megbocsátani, ha tanulni lehet belőle valamit.

Voltaire

Sose adjatok kölcsön könyvet, mert a kölcsönkaptott könyvet senki sem hozza vissza. Az én könyvtáramban csak olyan könyvek vannak, amelyeket másoktól kaptam kölcsön.

Anatole France

Óvakodj attól, akinek csak egy könyve van.

Disraeli

Csak divatos könyvek mennek ki a divatból.

Wilde

Sokan csak azért olvasnak, hogy ne kelljen gondolkodniuk

Lichtenberg

A könyv az az embernek, ami a szárny a madárnak.

Bonus

A könyv olyan szemüveg, amelyen át a világot szemlélhetjük.

Feuchtersleben

A könyv — korunk élete.

Bjelinszkij

A könyvre kiadott pénz, látszólag eldobott pénz. Mint a vetőmag.

Gárdonyi

AZ ÚJ LENIN-DÍJASOK

Lenin születésének évfordulóján idén is számos tudóst, író, művészt, technikai szakembert tüntetett ki Lenin-díjjal a Szovjetunió kormánya. A kitüntetettek között van *Varga Jenő*, a kiváló marxista közgazdász, a kapitalizmus mai problémáinak és különösen a gazdasági válságok elméletének elmélyült kutatója, a *Magyar Tanácsköztársaság* egykori népbiztosa. *Varga Jenő* munkái széles körben ismertek nálunk, első írásait 1912—1919 között a *Népszava* adta ki, a felszabadulás után pedig legfontosabb művei (*A tőkés gazdaság a második világháború után* Szikra, 1947. *Az imperializmus gazdaságának és politikájának fő kérdései* Kossuth, 1958. *A XX. század kapitalizmusa* Kossuth, 1962.) a magyar közgazdászok nélkülözhetetlen kézikönyvei lettek. A 84 éves tudós — kinek munkásságát már Lenin is igen sokra becsülte — ma is fáradhatatlanul dolgozik.

A Lenin-díjjal kitüntetett írók közül a 76 esztendő *Szamuil Marsak* a legismertebb nálunk. A gyermek- és ifjúsági irodalomnak is kiváló művelője, könyvein és mesedrámaiban nemzedékek nőttek fel. Műfordítóként is az elsők közé tartozik, ő ültette át orosz nyelvre az angol irodalom klasszikusainak egész sorát, a népbaladaktól *Shakespeare*-ig; a magyar költők közül *Petőfi* avatott tollú fordítója.

Lenin-díjat kapott még *Raszul Gamzatov*, a kis kaukázusi avar néptörzs költője. Az avar irodalom eddig csak népi énekmondók zenével kísért epikus dalaiban élt, *Gamzatov* nemzedéke az első, amely elhagyja a szóbeliséget és az írás útjára lép, s *Gamzatov* érdeme, hogy az orosz líra hatásaival ötvözve, a népi hagyományokból újfajta avar költészetet hoz létre.

Csingiz Ajmatov a harmadik, és legfiatalabb kitüntetett. *Dzsamila szerelme* c. regénye nálunk is sikert aratott. *Ajmatov* kirgiz író: népének csodálatos hőseposza, gazdag hagyománya van, de modern irodalmi nyelvre csak most születik. *Ajmatov* nemcsak nyelvújító és új irodalmat alapozó író, hanem időszerű mondanivalóktól fűtött fiatal alkotó, kit a szocialista építési problémái, s az etikai kérdések egyaránt foglalkoztatnak, miközben elsősorban Kirgizia átalakuló életének krónikása.

A **VERSOLVASÁS** népszerűsítésére megindult hazánkban a **Versbarátok Körének szervezése**. Hasonló rendeltetésű szervezet Csehszlovákiában már régebb óta működik: A **Költészet Barátainak Klubja**, mely jelenleg 22 250 tagot számlál. A Klub sorozatosan ad ki olcsó versesköteteket, átlagosan 11 000 példányban. Külön szervezetet alakítottak ki fiatal olvasók számára, ebbe több mint 115 000-en léptek be. A fiatalok klubja nemcsak a verskedvelőket foglalja magában. Tagjainak legnépszerűbb olvasmánya **Stendhal Vörös és feketéje**, mely százezer példányban kelt el. (L.)

KRÚDY VILÁGA

Harminc éve távozott közülünk Krúdy Gyula, és 85 éve látta meg 9 gyermekes nyírségi család elsőszülöttjeként a napvilágot: e kettős évforduló alkalmából Krúdy világa címmel 500 oldalas emlékkönyvet ad ki a Szabó Ervin Könyvtár, melynek melléktermékeként szép és gazdag kiállítás nyílt meg a könyvtár előcsarnokában. Az emlékkönyv egyik fejezete — Kései beszélgetések Krúdy Gyuláról — érdekes, új módszerrel készült. Tóbiás Aron (az emlékkönyv szerkesztője) kis magnetofonjával végiglátogatta az író 80 kortársát — hozzátartozókat, barátokat, köztük első, podolini szerelmét is —, s emlékezéseiket több száz kilométernyi szalagra rögzítve az élőszó közvetlenségével szólaltatta meg. A kiállításon láthatók a szalagról diktált vallo-mások kefelevonatai, de meglevenedik Krúdy messze-túnt élete és kora is. Fényképek sora beszél a család-ról, látjuk a 48-as honvédkapitány nagyapát, a honvéd menház későbbi parancsnokát nagyszakállú öreg har-cosai között, kiknek emlékei oly termékenyítően hatot-tak a kisfiúra; életre kel a „Boldogult úrfi kor” a po-dolini diákélet; aztán a munka esztendei jönnek: a régi hírlapok serege Krúdy cikkeivel, s a róla szóló kriti-kákkal; külön szekrényben könyvei első kiadásai, má-sikban a felszabadulás óta újra megjelentek; köztük az íróasztal, melyen csodálatos álomszerű világa szü-letett, a toll, mellyel megformálta Szindbádöt, jellegze-tes színéivel életre keltette a népünk emlékezetében élő múltat, s megörökítette korának, a század első har-madának figuráit, érzéseit és hangulatait. Látjuk őt gyermekei körében, s családi ebéden az óbudai udvar diófája alatt, s végül a sírját; olvassuk fia emlékező-sét utolsó napjáról, s búcsúzóul Móricz Zsigmond meg-rendítő nekrológiáját. Fényből és aranyfüstből szőtt írá-sokat teremtő élete tárul fel a képek, újságok, könyvek és gyűjteményéből, mely kis terjedelmében is oly gaz-dag, hogy a látogatók — a vendégkönyv tanúsága sze-rint — kéri: bár kapna e kiállítás állandó jelleggel helyet az irodalmi múzeumban. (B. É.)

KRITIKAI KIADÁS készül Juhász Gyula teljes élet-művérő az Akadémiai Kiadó vállalkozásában. A sorozat első három kötete, mely a költő verseit tartalmazza s azoknak első hiánytalanul teljes kiadása (71 ismeretlen és 298 elfelejtett verset is közöl) már megjelent, ezt követik majd a szépprózát, publicisztikát és naplóját magukba foglaló kötetek. A kritikai kiadás Szegeden, a költő szülővárosában készül: Péter László, a Szegedi Somogyi Könyvtár munkatársa és Ilia Mihály szer-keszti. A versek igen szép kivitelben megjelent gyű-jteménye új időrendi beosztást ad: nyomon követi az életrajzi adatokat; feltárja a mű születésének körül-ményeit; s a közölt kézirat változatokkal alkotáslélek-tani szempontból is érdekes képet nyújt, megmutatva az egyes versek formálódásának útját végleges alak-jukig.

Közmondások

Ha nem volna a köny-vekben tévedés, nem talál-nánk bennük igazságot sem.

(kinai)

A piac zsvijában talál-hatsz pénzt, — de a cse-resznye fa árnyékában, jó könyvvel a kezeden: békét!

(japán)

Ketten nem laknak jól sohasem: a könyvekben kutató tudós és a kincske-reső.

(arab)

Ha olvasol — táplálkozol.

(török)

A könyvvadász — gyöngyhalász.

(vietnami)

Ha a tudós csak ezrelékét pénzre váltaná annak, amit életében olvasott — azon-nal milliommossá válnék.

(örmény)

Szemelvények Tiszay Andor sajtó alatt levő „A könyv dí-cséréte” c. mondásgyűjtemé-nyéből.

A VÁCI JÁRÁSBAN emelkedik a könyvtárak könyveszerzésére fordít-ható összeg. Vácra tőten a községi tanács tervén felül 2000 forintot juttat község-fejlesztésből a könyvtár-nak. Első eset ez, hogy a községben ilyen hozzájá-rulást megszavaztak. A termelőszövetkezetek Vác-bottyánban 500, Pencen 300, Püspökszilágyon 380, Vácukán 200 forinttal járulnak hozzá a könyvtá-ruk állományának javítá-sához. A földművesszövet-kezetek nyereségrészesedé-sükből 16 000 forintot jut-tatnak a községi könyvtá-rukra.

Könyvismertetések

Szépirodalmi művek

Kosztolányi Dezső

**ÖSSZEGYŰJTÖTT VERSEI
I—II.**

Szépirodalmi, 60 Ft (Ajánlott)

Kosztolányi életműve, világnézete és közszereplése vitákat s nem egyszer elutasító gesztusokat váltott ki az utóbbi esztendőkből. Sokszor hangzóztatott felfogása az irodalom öncélúságáról, erkölcsi elve, mely a homo aestheticust, a művésztételező és művészetteremtő embert az erkölcsi kötöttségek fölé helyezte, hirdeti cikke, mely a halotti Adytól elvitatta vitathatatlan nagyságát, politikai kilengései az ellenforradalom első éveiben, melyek sajnálatos erkölcsi gyöngeségitől árulkodnak, bizalmatlan légkört vontak a költő köré. Bizonyos, hogy Kosztolányi nem igényelhet helyet magának irodalmunk eszményképei között, s nemcsak Ady, de Juhász Gyula és Babits erkölcsi súlyával sem rendelkezik, költészetének klasszikus rangját, nyelvművészetének páratlan tökéletességét azonban mindez nem teheti kétségessé.

Méltányos megítéléséről tanúskodik művei új kiadásának mind gazdagabbá váló sorozata. Novellái, fontosabb regényei, irodalmi cikkei, fiatalkori levelezésének egy része, számos műfordítása és válogatott költeményei után összegyűjtött versei is napvilágot láttak. Ez a kiadás teljesebb minden eddiginél. A régebbiek a korai verseket, a költő szándéka szerint, rostálva közölték, most csaknem hiánytalan gyűjteményt kaptunk, melyből csupán néhány sértő politikai hangzat maradt ki. (Ezeket a szerkesztő, Vargha Balázs, az utószóban cím szerint felsorolja.) Nem csekély a száma azoknak a verseknek, melyek ezúttal jelennek meg először kötetbe sorolva, részint a viszontagságos években sajnálatosan megcsappant kézirati hagyatékból, részint régi újságok lapjairól. Helyet kaptak a gyűjteményben a költő zsengei, töredékei is (a *Szeptemberi áhítat* című posthumus kötet tartalma), továbbá négy verses színjáték (*A kékruhás*, *A szörny*, *A lovag meg a kegyese*, *Csoda*). A közölt új anyag nemcsak teljesebb teszi Kosztolányi költői arcképét, hanem új vonásokkal is gazdagítja. Az *Egy forradalomhírré* című verse

például, mely a *Bácskai Hírlap* 1906. évfolyamából kerül elő, azt mutatja, hogy nem csupán Ady és Kiss József köszöntötte versben az orosz forradalmat, de Kosztolányi is.

Ideje volna már, hogy az irodalomtörténet kidolgozza Kosztolányi hiteles portréját, elemezze költészetének marandó értékeit. Addig is, az olvasó igyekezzék behatolni ebbe a szeszélyes, olykor egy kicsit sápadt vagy szenvelgő, de mindig poétikus, mindig virtuóz és sokszor meghökkentően mély költői világba.

— *U*

Tóth Béla

ATYA, FIÚ, SZENTLÉLEK I—II.

Tiszatáj—Magvető, 24,50 Ft (Ajánlott)

A magyar parasztság életének forradalmi átalakulásáról, a közös gazdaságok első éveiről írni minden alkotó számára súlyos erőpróba. Úgy érezzük, hogy még mindig nagyon kevés író mert erre vállalkozni, s akik megtették, azok sem alkották meg ennek a nagy kornak igazán marandó ábrázolását. Tóth Béla, a kisebb írásaival már feltűnt szegedi író első regényével ezt a feladatot kívánja szolgálni. Amit ebből a nagy célból elért, az talán több is, de kevesebb is, mint amire vállalkozott Úgy tűnik ugyanis, hogy lendületes, forradalmi alkotóvágását szublimálta a regényben és ez az őszinte építő törekvés magával ragadja mindazokat, akiknek nem közömbös a magyar parasztság életének alakulása. Írói eszközei ugyanekkor nem elég erősek ahhoz, hogy szándékait valóra válthassa.

A regény cselekménye a Szeged környéki tanyavilágban játszódik, a nagy átalakulás idején. A tanyák lakosai lassan belátják, hogy számukra sincs más út, mint a közös gazdálkodás. Nem várják be a szervezők érkezését, hanem maguk kezdeményezik a termelősövetkezet megalakítását. Elnöknek földijüket, Kaszás István újságíróat hívják haza, aki éveken keresztül írt a termelősövetkezetek életéről. Cselekvőkészségük ezzel ki is merül s a tanyák népen egyre jobban erőt vesz az átalakulás lelki válsága. Kaszás, aki nagy felelősségtudattal vállalta földije megbízását, egyre inkább magára marad. A regény tulajdonképpen tárgya az, hogyan sikerül mégis magával ragadnia a tagság lassan, mégis biztosan szélesülő körét. A cselekmény indítása rendkívül szerencsés. Az író legerősebb oldala itt

mutatkozik meg: kitűnően ábrázolja a nagy lelki válsággal küzdő parasztság belső tusakodását, az aláírás síró-nevető perceit, a vagyonösszeírás gyötrelmét, majd a megkövülő magukbazarálkozást. Kár, hogy ennek a mélyen átértett ábrázolásnak a hitelét olyan rosszízű motívumok zavarják, mint a tanyai, villany nélküli parasztk állítólagos televízió-, hűtőszekrény-vásárlása. Magával ragadó Kaszás igyekezete a munka elindítására. Az író őszinte alkotóvágya itt átüt a sorokon és néha azt is elfeledteti, hogy milyen véletlenszerűségeket, esetlegességeket vesz igénybe a problémák megoldására.

Nehezebb megbocsátani a mű számos szerkezeti gyengéjét. A történet túlságosan szerkeztéző, az író számos motívumot vesz fel, hogy mindjárt el is ejtse. A párbeszédnek néha erőltetettek, akadozók. Zavarják a szerkezet egységét a néha izlés-telen anekdoták. Sok minden kimaradhatott volna a regényből, úgy többet nyújtott volna.

(u—y)

Sólyom József

H Ū S É G

Kossuth, 322 old. 20 Ft

Igaz történetek kelnek életre a kötet lapjain. Emberi sorsok tárulnak fel az olvasó előtt, jellemek formálódnak, alakulnak a szocializmus építésének nehézségekkkel teli, de hősi éveiben.

A történetek hősei egyszerű emberek, akik a maguk helyén emberségből, hűségéből adnak példát. Alakuló, fejlődő emberek, akik kiállják a szocializmus építésének és védelmének nagy próbáit, mert az épülő gyáróriásokkal, városokkal, az újjászülető falvakkal maguk is új emberré lesznek.

Az egyén és a közösség viszonya, a közösség és az érte végzett munka embert formáló ereje vissza-visszatérő motívuma a különböző témájú történeteknek.

Mind témáiban, mind problémáiban igen sokrétű, változatos ez az irodalmi riportsorozat. A város és a falu, a munkásság, parasztság és az értelmiség élete, a párttagok és párton kívüliek gondjai: mind helyet kapnak a kötetben. A szemünk előtt nő ki az alföldi síkságból Dunaújváros, s az épülő város falaival együtt nőnek jellemben a város építői is. A falura küldött pártmunkás levélsorozata nagyon őszintén tárja fel a szocializáló falu nehézségeit. Nincs fiatal munkaerő a földeken, a tsz-tagok átlagos életkora ötven év. Ez a jelen, s mi lesz a jövő? — égető, fájdalmas probléma még ma. Az agyakkal és a szívekkel kell megvívni a harcot, hiszen a mezőgazdaság

szocialista átszervezése nemcsak gazdasági feladat, hanem a tudat átfőrmálásának nehéz, fáradságos munkája is. Az értelmiség helytállásának szép példája Széphegyi László mérnök, aki az őt körülvevő bizalmatlanság ellenére is hű marad a szocializmus eszméihez, s hűségét az ellenforradalom napjaiban bizonyítja be. Ugyancsak ezekben a válságos napokban talál a pártra Kertész doktor is, a proletárnegyed körzeti orvosa, mert úgy érzi, hogy segítenie kell: „Kinek mi telik az erejéből; mert tétlen senki sem maradhat.”

Nagy érdeme az írónak a problémákkal való becsületes szembenézés, az őszinte eszmélés, az eredményeken és hibákon átütő optimizmus. Nemcsak a maga véleményét fogalmazza meg egyik története hősének szavaival: „A nagy per a fejekben, a gondolatokban és érzésekben pereg le. De ha egyszer mégis elem állnának és megkérdőznék: érdemes volt? Azt felelém: nehéz volt, sokszor nagyon nehéz, de ha kellene, újra kezdeném...”

R ó z s a J ó z s e f

A T Ū Z V I R Á G A I

A Nagy Honvédő Háború költészetéből

Zrínyi, 252 old. 19,50 Ft (Ajánlott)

Tudtuk, hogy a Nagy Honvédő Háború maradandó nyomokat hagyott a szovjet költészetben, de hogy milyen kimagasló versekre kényszerítette a költőket, arról csak „A tüz virágai” című kötet elolvasása után győződhetünk meg igazán.

Az ötvenes években bemutatott sematikus csatadalok és háborús balladák teremtetten közönyt törli meg a könyv verseinek változatossága, igényessége. Ilyen környezetben a személyi kultusz idején unalomig ismert hang is magasabbra értékelődik, helyére kerül e sokszólamú kórusban. Mennyivel igazabb a hősiesség, ha látjuk, miért szükségyszerű hősnek lenni! Ahogy a borzalmakból vágyódik a lélek a béke után, ahogy egy kúsó katona így sóhajt: „Csupán fél pillanatig éljek, száz évet élek azalatt”, ahogy az anya várja halott fiát, úgy kell nekünk átélni a háborút versben, hogy megérthessük a hősiességet, a sachsenhauseni ismeretlen költő sorát is: „Megvetem, ki féli a halált!”, vagy Szurkov „A bosszúállók parancsolata” című versét.

A háborús költészet mindig az élettel magyarul: Jevtusenko egy lakodalomra festi rá a háború árnyát, Szimonov a hűségére, Tvardovszkij a mező bőségére.

A kötet szerkesztője, Havas Ervin, a háború időrendjét vette alapul, így mintegy lírai krónikát adva az olvasó kezébe, az első puskalövéstől a rekviemig. Ezért lírai dokumentumgyűjtemény is egyben.

De a szerkesztő jó válogatása és a fordító gárda teljesítménye az antológiának ezen túlmutatató jelentőséget is biztosít: fontos tett a szovjet költészet újrafelfedezése érdekében. Új virágzás tanúi vagyunk, de éppen ez a kötet bizonyítja, hogy a megújulás egy alig ismert költői hagyomány következménye, azé a kapcsolaté, amely Jevtusenko, Vinokurov, Voznyeszenszkij és az idősek, vagy halott kortársak között fennáll: a halk, orosz tájakat sejtető Ahmatovára, a racionális szenvedélyű Antokolszkijra, a nálunk már népszerű Martinovra s a nagy tehetséget sejtető Troickojra gondolunk itt elsősorban.

Nagy István

Szimonov

HÍD A VÍZ ALATT

Zrínyi, 298 old. 21 Ft (Ajánlott)

Szimonov életművének jelentős részét a Nagy Honvédő Háborúban szerzett élményei ihlették. Írásaira, legyen az dráma vagy regény, a riportszerűség, a közvetlen élményszerű a jellemző. Ez fokozottan érvényes e kötet elbeszéléseire. Riportszerűek ezek az írások, mert a haditudósító frissességével, azon melegében írta meg azokat, hogy másnap már a Krasznaja Zvezda, vagy a Pravda közölhesse. Az író csak annyit tett, hogy a valóság, a véletlen teremtette sok eseményből a novellaszerűeket; a szereplőkből az irodalmi hősöknek alkalmas figurákat választotta ki. Engedte, hogy maga az élet — jelen esetben maga a front, a háború „írja meg műveit” — ő a riporter gyorsaságával reagált rájuk, és az író szemével szelektált.

Hősei közkatonák, tisztek, tábornokok. Rendkívüli korszak formálta emberek. Békés múltjuk lefoszlott róluk, talán kolhozparasztkok, talán munkások, talán művészek voltak, de a fejetetejére állított világban, srappnelltűz és tankcsata hevében csak katonák lehetnek, jók és rosszszak, gyávák és bátrak. Orosz sorkatonák, norvég vagy jugoszláv partizánok. Az emberség mércéje a bátorság. Ki mennyire tartja saját életét: ha semmire sem, ha a győzelmet többre becsüli mindennél, akkor jó katona. Szimonov hősei végletesek: vakmerőek, szívósak, az ellenséggel szemben könyörtelenek. Életükben a harc furcsa logikája uralkodik, amelyet csak a civil nevezhet véletlennek, sorsnak.

A mai olvasó — tizennyolc évvel a háború után — talán furcsának találhatja Szimonov nyers őszinteségét. A háború könyörtelensége, a mindent mellőző győzőni akarás, az egyéni élet megvetése a közös cél érdekében: ez a novellák mon-

danivalója. De éppen ezért izgalmas olvasmány ez a könyv, mert ilyen, mert nem szépít, nem idealizál, csak rögzít. Dokumentum egy heroikus harc idejéről.

Emlékeztetőül érdekes a felnőttek és tanulságul a serdülőknek.

Szalay Károly

W. Steinberg

A FÉNY SZERELMESE

Kossuth, 479 old. 32 Ft (Ajánlott)

A köztudat szereti a nagy sémákat: Goethe- és Schiller-képünket Rietschel weimari szobra egyszerűsítette le, s Aranyt is legkönnyebb a Nemzeti Múzeum előtt álló szobor pózában elképzelnünk. A leegyszerűsítés veszélye fokozottan áll fenn Heine esetében, aki bőven adott alkalmat arra, hogy a gúny és ironia megtestesítőjeként őrizze az emlékezetet. W. Steinberg regénye ki is használja ezt a köztudatba ivódott képet: Heinéje örökkön gúnyolódik, s bármilyen jelentéktelen közhelyet mondhat vele, „ajka gúnyos mosolyra rándul”. Pedig Heine életműve sokkal több és szövevényesebb, minthogy ebbe az örökös „gúnyos mosolyba” beleférne. De a nagybácsi Salomon Heinéről is csak az elfogultság mondathatja, hogy érzéketlen pénzeszsák volt, hisz — ha voltak is ellenvéleményei unokaöccse irodalmi működéséről — Heinét élete végéig segítette, sőt özvegyének is évjáradékot fizetett.

A szerző szerkesztésmódja szándékosan kerül ki a pontos jellemzés, impresszionista képekben villan fel Heine életének minden fontosabb epizódja, s díszletként a korabeli Németország és Franciaország élete és irodalma. Legtöbb alakja elmosódott (egyenestől bántó a sematikus rajzolt Grabbe), néhányan viszont éles fényt kapnak, mint Schlegel, vagy Immermann. Legkevésbé érezzük hitelesnek Heine feleségének alakját: Mathilde Mirat-ról minden kézikönyv feljegyzi, hogy fogalma sem volt férje költői nagyságáról, az irodalom iránt tökéletes közönnnyel viseltetett, s németül is csak ennyit tudott megtanulni: meine Frau. Heine pedig éppen ezért szerette, mert meg volt győződve arról, hogy Mathilde férfiszepe miatt ragaszkodik hozzá. Azt pedig, amit szerzőnk alkotás-lélektani kérdésekről, egy-egy vers keletkezéséről mond, végképp naivnak érezzük.

Steinberg könyve nem tartozik a maradandó életrajzok közé, mégis jó szolgálatot tesz azzal, hogy Heine életének regényes szakaszait meséli el, s helyenként a patetikus párbeszéd ellenére is mindvégig érdekes, s minimális irodalomtörténeti járatossággal is egy gazdag,

változatos élet, s az európai irodalomnak egy fontos szakasza bontakozik ki az olvasó előtt. Könyvtárosaink olyanoknak ajánlják a könyvet, akik kedvelik az életrajzokat s némileg az irodalomban már járatosak.

Erdődi József fordítása egyenletes, szép munka, bár a címmel zavarba hoz bennünket, mert az eredeti a fény szerelmének épp az ellenkezőjét jelenti.

Csányi László

Iffjúsági és gyermekirodalom

Kántor Zsuzsa

**CSALÁNBA NEM ÜT
A MENNYKŐ**

Móra, 178 old. 12 Ft (Ajánlott)

Kántor Zsuzsa a legnépszerűbb iffjúsági íróink egyike. Figyelme a nagy nevelési problémák felé irányul, ezeknek ága-bogát bontja írásaiban. A „Feledhetetlen iffjúság”-ban Braun Éva példaadó életét írja meg; a „Jó utat VII/b”-ben egy osztály jó útra tértét ábrázolja naplószerűen; a „Rügyecske”-ben azt mutatja meg, hogyan hat erjesztő kovászként, a példa erejével egy tanuló társaira.

Legfrissebb kötete, a „Csalánba nem üt a mennykő” három kisregényt tartalmaz. A címadót, „A csúnyaherceg”-et és a „Szerződés Bogárkával” címűt. A címadó a legsikerültebb. Mindhárom témájában és feldolgozási módjában azonos tartalmi és formai elemeket vonulhat fel.

Mondanivalójának lényege mindháromban a közösségi érzés kialakítása és fejlesztése: fiatalok, csak a közösségben és a közösség által élhettek igazi életet! A keret, ahol ez a nevelés kibontakozik az iskola legkisebb sejtje, az órs. Az elbeszélések formája pedig az emlékezés.

A pedagógia berkeiben sok vita folyik még napjainkban is a közösségi nevelés kereteiről. A szerző meggyőző erővel tesz hitet amellett, hogy az órs — közösségfejlesztő erő. A címadó kisregényben az órsi és közösségi becsületet Marci menti meg, miközben a közösség ereje meg őt magát szedi rendbe.

A szerző jól ismeri az iffjúság életét. De jól ismeri az előre mutató nevelési elveket, tendenciákat is. Nincs is egyetlen helyzet vagy elszólás se, amelyikben letérne a szocialista nevelés igaz mesgyéjéről. Egyetlen sor, ahol ne lenne határozott és következetes.

Előadásmódja a tíz éven felüliek fejlődési szintjéhez mért. Mondatai rövidiek. Ahol lehet, a fő- és egyszerű bővített mondatokat megközelítők. Előadásmódja olvasmányos, párbeszéd. Szerkesztése gördülékeny, s nem nélkülözi a tíz év körülieknek annyira tetsző romantikus elemeket.

A könyvet Rogán Miklós modern, mozgalmal, a tevékenység lázát tükröző illusztrációi díszítik.

Fonay Tibor

Dala László—Kocsis Ferenc

AZ ÉLET ÚTJA A FÖLDÖN

Móra, 93 old. 30 Ft (Törzsanyag)

A gyermekenciklopédia harmadik kötete. A korábbiakhoz hasonlóan vonzó kiállítású — és érdekes tartalmú — könyv. Először az ábrái ragadják meg az embert, nyilván a gyerekeket is, akiknek szánták. Réber László és Würtz Ádám sokszínű rajzai és akvarelljei ötletesek, kifejezőek és — ami egyáltalán nem mellékes — szépek. Nem úgynevezett ábrák, hanem képek, az esztétikai érzék nevelésére is alkalmasak; sokszor mulatságosak is. Felirataik többnyire szintén jók; azért is, mert rövidek, s nem akarnak felmenteni a szöveg elolvasása alól. Néha azonban nem elég pontosak. Például: *A Földön mindenütt állatok élnek* táblán az emlősöket néven nevezik — így: rozmár, róka stb. — az egyetlen rovar, egy lepke is, a hal azonban csak hal maradt. *Az Ezerféle állat él körülöttünk* c. tábla is mostohán bánt a halakkal, nyolc különféle ábrázol ugyan, de egyetlen egyet sem nevez meg. S ez bizony baj, mert az átlagműveltségű szülő sem igen tudja a gyerekének megmondani, hogy melyik milyen fajta. A következő képfelirattal sem érthetünk egyet: *Az óriás állatok megsokasodásának idején alakult ki a virágok színes pompája*. Ez igaz, de mégis hibás képzetet kelt — hisz mint a szövegből kiderül: a virágok színpompája a rovarvilág fejlődésével volt szoros összefüggésben és nem az óriás állatokéval. Ezek apróságok, de meg kell gondolnunk, hogy a gyermekre sokkal erősebb hatást gyakorol a kép, mint a szöveg, s erősebben is rögződik meg az emlékezetében.

A könyv hatalmas anyagát jól osztja be, előbb az élő és élettelenlennel foglalkozik, az eredettel, majd az élőlények elterjedésével, az őslényekkel, Földünk kialakulásával, az élőlények fejlődésével, az életért való küzdelem alakító hatásával, az emberré válással, végül a természetnek az ember által való meghódításával, és szükségleteihez való alakításával.

val. A hangot is — amellyel a gyerekhez szólni lehet — jól eltalálták a szerzők. Nem gügyögnek feleslegesen és nem mondanak semmi olyasmit, ami megemészt-hetetlen lenne a hét-nyolc éves számára. Könyvüket nemcsak hasznosnak, de egészében jónak, a célnak megfelelő-nek tartjuk, s azt hisszük, hogy a gyerekek örömeiket is fogják lelteni benne.

Zolnay Vilmos

Tudományos és ismeretterjesztő művek

Dr. Hencz Aurél

A MŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEK ÉS A MŰVELŐDÉSIGAZGATÁS FEJLŐDÉSE 1945—1961

Közgazdasági és Jogi, 515 old. 45 Ft

Nálunk ritkaság számba megy a kulturális élet jogi, szervezeti fejlődésével foglalkozó igényesebb írás. Összefoglaló, nagyobb áttekintést, több eligazítást is adó művek helyett inkább alkalmi, legfeljebb egy-egy részkérdést vizsgáló tanulmánnyal rendelkezünk. Nem a kissé kései recenzens udvariassága diktálja tehát az első megállapítást szerzőnk könyvére; hézagpótló művel gazdagodtunk. Hencz Aurél kötetét nemcsak intézményeink munkásai, hanem leendő könyvtárosaink, népművelőink is haszonnal forgathatják a főiskolák, egyetemek padjaiban, hiszen éppen azokban a kérdésekben tájékozódhatnak, amelyekről tanterveink művelődéspolitikai fejezetei is hézagosan beszélnek.

A fenti megállapítás természetesen nem jelentheti azt, hogy Hencz könyve akár rendszerezésében, akár lényeges mondanivalójában teljesen vitathatatlan lenne. S ez jórészt nem a szerző szubjektív szándékán múlik, hanem a művelődési intézmények jogrendszerünkben betöltött, többektől vitatott *helyén* és *szerepén* — illetve megítélésén —, hiszen ezek kétségtelenül olyan „intézetek”, melyek bizonyos vonatkozásban „közhatalmi aktusokat” is végeznek.

Hencz kísérlete ugyanis — ahogy a művelődésigazgatás helyét kijelöli a jogrendszerben — a közművelődés munkáisaiból nyilván megértést és helyeslést vált ki, több jogászunkból viszont bizonyos ellenkezést.

Hasonló a helyzet a művelődésigazgatási ágazat taglalásával. Itt azonban velem együtt a mi munkatársaink tiltakozhatnak. Mert Hencz Aurél „a művelődési

viszonyokból” s a „belső összefüggésekből” kiindulva a következő (egyébként valóban könnyen áttekinthető, de éppen a belső összefüggéseket nem mindig tiszteltben tartó) csoportosításhoz jut:

- oktatási-nevelési igazgatás,
- népművelési igazgatás,
- közgyűjteményi igazgatás,
- tudományos igazgatás,
- nemzetközi kulturális ügyek igazgatása,
- a szellemi alkotásokkal, a könyvkiadással és a könyvkereskedelemmel kapcsolatos kulturális igazgatás,
- testnevelési igazgatás.

Mit tükröz ez a tagolás? Kimondva, vagy kimondatlanul olyan szemléletet, amely ellen gyakran s nem is alap nélkül hadakozunk. Ez a csoportosítás a népművelést elválasztja a közgyűjteményektől — többek között a könyvtáraktól —, a könyvkiadástól és terjesztéstől (érdekes viszont, s csak helyeselhető, hogy a Magyar Rádiót és Televíziót ott említi, de már a sajtóról alig szól). Milyen belső összefüggések indokolják ezt a tagolást, vagy a művelődési viszonyok melyik nézőpontja? A művészeti intézmények és szervezetek odakerülését ezek után mi magyarázza? — Semmivel sem több, mint a közgyűjtemények külön való emlegetését.

Éppen a párt művelődéspolitikai irányelvei megjelenése óta hangsúlyozzuk erőteljesebben a kulturális élet olyan tagolását, amely kidomborítja a két nagy „alkotó” terület — a *tudomány* és *művészetek* — sajátos helyzetét, az egyre magasabb szinten kötelező *közoktatás* szerepét, végül a *népművelés* társadalmi jellegének erősödésével egyre bővülő jelentőségét. E három fő terület alapul vétele valóban alkalmas a kulturális élet belső összefüggéseinek ábrázolására, a művelődési viszonyok alakulásának szemléletesebb tárgyalására, illetve jogi, szervezeti fejlődésük bemutatására.

Hencz Aurélnak igaza van. A művelődésügy jogi, szervezeti rendjéről, intézményeink történelmi kialakulásáról, funkcióik módosulásáról nem lehet úgy írni, hogy közben kulturális forradalmunk lényegéről — tartalmáról — ne beszéljünk. Ilyen szempontból a kötet két legsikerültebb fejezete, a „Reformok megvalósításának útján” és a „Befejezés”. Ezeket a pontokon szerencsésen szakad el magaformálta, kissé leszűkített szándékától: ő ugyanis elsősorban jogászoknak ír. Kötete így is tanulságos minden népművelő, pedagógus számára, s hasznos ösztönzés összefoglaló jellegű művelődéspolitikai tanulmányok írására.

Dr. Ibos Ferenc

Lukin László—Merényi Zsuzsa

MŰVÉSZETRE NEVELÉS
A CSALÁDBAN

Magyar Nők Országos Tanácsa, 116 old. 20 Ft
(Törzsanyag)

A művészet kiszakíthatatlan része a gyermek világának, tevékenységének; a legtöbb gyerek olvas, ösztönösen rajzol, filmet, televíziót néz, esetleg művészi, zenei különórákra jár. Nem akarunk mindenkiből alkotó művészt nevelni, de a tehetség kibontakozását vagy egyszerűen az ízlés helyes fejlődését megkönnyíti, ha a gyermek környezete, mindenekelőtt a család, törődik a kicsinyek művészi nevelésével, egyfelől élményekhez segíti, okosan irányítja, másfelől nem szegi kedvét túlzott követelményekkel, oktalan beavatkozással. Mindehhez sok pedagógiai tapintat szükséges, erre igyekszik ránevelni a felnőtteket a Magyar Nők Országos Tanácsának nagyfontosságú sorozata.

A sorozat új darabja a zenei nevelés, valamint a mozgáskultúra, a tánc problémáival foglalkozik. Sajnos, nem egészen úgy, ahogyan szeretnők. Lukin László *A gyerek és a zene* című részben sok hasznos tudnivalót, megszívlelendő tanácsot nyújt, de nem eléggé rendszeresen. Már a fejezetek sorrendje is furcsa: előbb ír „a muzsikáló család”-ról, (milyen kamaraműveket ajánlatos házilag előadni stb.) és csak azután az olyan elemi kérdésekről, hogy van-e „botfűlű gyerek”. Legfőbb kifogásunk az, hogy nem ad a szülőnek vezérfonalat, gyakorlati munkatervet ahhoz, hogyan indítsa el — tehetséges vagy átlagos — gyermekét a zenei művelődés útján. Az persze jó, hogy felsorolja a gyermekek zenehallgatásának fontosabb formáit, alkalmait, megismerteti a zeneoktató intézményekkel, megmagyarázza, mire való a szolmizálás (amiről mi felnőttek nemigen hallottunk gyerekkorunkban), de mindezt csapongva, ötletszerűen teszi. Hogy mik lehetnek a gyerek első zenei olvasmányai, arról nem beszél.

A *gyerek és a mozgás* című rész rövidebb és — talán ezért is — összetettebb. Summáit a szerző, Merényi Zsuzsa így foglalja össze: A mozgásnevelésben az otthon feladata elsősorban abban áll, hogy irányítsa a gyermek érdeklődését, elősegítse egészséges fizikai fejlődését, ... hogy ideálja az erős, figyelmeztett, a szép és ügyes mozgású ember legyen.”

— nd —

Nagy Ernő

AZ ŪRREPŪLÉS JŪVŪJE

Gondolat, 243 old. 21 Ft (Törzsanyag)

„A Föld az emberiség bölcsője, de nem lehet örökké bölcsőben élni!” — írja Cialkovszkij a rakétaszervezés és rakétarepülés nagy úttörője. A hajdani elképzelés ma már valósággá vált és a bölcső elhagyását az űrrepülés tudománya szolgálja.

Kevés problémája van korunknak, mely oly sok ember érdeklődésére tarthat számot, mint éppen az űrrepülés. Ezt az érdeklődést hivatott kielégíteni Nagy Ernő műve. A könyv természetesen nem csak az űrrepülés jövőjével foglalkozik, hanem mindenekelőtt az eddigi eredményeket foglalja össze, ennek keretében az 1962. év január elsejéig felbocsátott mesterséges égitestek felsorolását adja.

A szerző rámutat arra a rengeteg új tudományos felismerésre és tudományos adatra, amelyeket a mesterséges holdaknak és az űrutasoknak köszönhetünk. Egyik főcéljának tekinti annak érzékeltetését, hogy mennyire komplex, mennyire átfogó tudományággal van dolgunk. Az átütő sikert csak az összes alkalmazott és elméleti tudományok szoros együttműködése hozhatja meg. Felhívja a figyelmet arra a páratlan együttműködésre, ami orvos és mérnök között az ember űrrepülésének előkészítése során megnyilvánult. Megtudjuk, hogy a hatvanas évtized lesz a Naprendszer széleskörű felkutatásának igazi kezdete. Az ember meghódítja a holdat, automata laboratóriumai eljutnak a Venus és Mars közelébe. A szerző szellemesen rámutat arra, hogy a kispolgári „józan ész” mérlegelése az űrrepülés lehetőségeinél nem vezethet célra, hiszen a porosz tudományos akadémia 1870-ben a repülésről jelentette ki, hogy lehetetlen, céltalan, értelmetlen.

A jövő egyik legfontosabb feladata, hogy egyes újabb rakétahajtóműveket fejlesszenek ki. Ezek már nem a kémiai reakciók forró égéstermékait lövellik ki, hanem a maghasadáskor keletkező hőenergiát használják fel a hajtóközeg hevítésére, vagy elektromos árammal gyorsítják fel a tolóerő termeléséhez használt részecskéket. Csak ezeknek az újszerű hajtóműveknek a kialakításával képzelhető el a Naprendszer elhagyása, ez azonban még nem látszik kivitelezhetőnek századunkban. Mindamellet az űrkutatás a modern ember műszaki tevékenységének olyan hihetetlen sebességgel fejlődő ága, ahol minden jóslat szükségképpen kudarca iránt.

Nagy Ernő könyvének talán legfőbb erénye, hogy korunk legbonyolultabb tudományát mindenki számára érthetően, olvasmányosan tárgyalja és hozzásegíti az olvasót az emberiség legizgalmasabb tudományos kísérletsorozatának jobb megértéséhez. A szép kiállításban megjelent könyvet szemléltető ábrákkal és jó fényképfelvételekkel látták el, a könyv végén függeléként az 1962. január 1-ig végrehajtott úrkísérletek jegyzéke található.

Batári Gyula

A NAGYÜZEMI ZÖLDSÉG- TERMESZTÉS SZERVEZÉSE

Mezőgazdasági, 146 old. 10 Ft (Törzsanyag)

A kertészeti kultúra egyik fontos ága a zöldségtermesztés, amelynek területe a felszabadulás óta egyre nagyobb mértékben növekszik.

A zöldségtermesztés fellendülésének okát nemcsak a lakosság fokozottabb zöldségfogyasztásával lehet magyarázni, hanem a megnövekedett export-lehetőségekkel is — amely mind a friss, mind a konzerváru iránti keresletben mutatkozik meg.

A megnövekedett feladatok a termelés biztonságosabbá tétele érdekében nagyobb szakértelmet kívánnak meg, amelynek elsajátításához nyújt segítséget a közelmúltban megjelent kiváló szakkönyv. Egyik nagy értéke, hogy a nagyüzemi zöldségtermesztés szervezését a jelenleg kialakult helyzetből kiindulva mutatja be gyakorlati példák alapján, a hazai tapasztalatok felhasználásával, ugyanakkor a külföldi eredmények hasznosításának lehetőségeit is feltárja és ezzel a jövő fejlődéséhez mutat utat.

A könyv két nagy részre oszlik: az üveg alatti, és a szántóföldi korai zöldségtermesztésre. Az üveg alatti zöldségtermesztési részben a jelenleg használatos legkorszerűbb eljárásokat ismertetik a szerzők. olyan eljárásokat, melyek nagyobb beruházások nélkül is megvalósíthatók. Részletesen ismertetik az egyes munkaműveletek szervezését, s a munkák díjazásához is adnak útmutatást.

A szántóföldi korai zöldségtermesztésben a megfelelő termesztési módszerek kialakítása és a természeti adottságokkal való összehangolása a döntő tényező. Ez magas fokú szervező munkát igényel. Ehhez a munkához a könyv részletes és értékes tájékoztatást nyújt mind a termelőszövetkezetek, mind az állami gazdaságok vezetői és a kertészeti szakemberek számára, akik kézikönyvként használhatják ezt az értékes összeállítást.

Bakonyi Andrea

Vargha Kálmán

MÓRICZ ZSIGMOND ÉS AZ IRODALOM

Akadémiai, 402 old. 55 Ft (Ajánlott)

A nagy alkotók vallomásai, megjegyzései művészetükről két okból is különös figyelemre tarthatnak igényt: egyrészt megismerhetjük belőlük művészi törekvéseik elméleti alapját, műhelytitkait, s ezáltal kulcsot kapunk egyéniségük, műveik megértéséhez, másrészt nélkülözhetetlen szempontokat találunk bennük az általános esztétikai vizsgáladásokhoz.

Móricz Zsigmond sokszor és sokat írt írókról, könyvekről, színházról, művészkollégákról; életművének fontos része, élményt adó, izgalmas darabja az a két kötet, melyet Szabó Ferenc állított össze tanulmányaiból, kritikáiból, emlékezéseiből (Móricz Zsigmond: *Irodalomról, művészetéről*, 1959).

Vargha Kálmán nemcsak ezekből a forrásokból merít; feldolgozza a nagy író legkülönfélébb megnyilatkozásait, magánlevelezését is, és így ad teljes áttekintést Móricz Zsigmond irodalomszemléletéről.

A kezdő fejezetek e szemlélet kialakulását kísérik nyomon (*Első könyvek, első mesterek, Fiatalkori tanulmányok 1899—1908*); itt Móricz Zsigmond olvasmányairól, írói példaképeiről, az útját kereső tehetség becses irodalomtörténeti értekezéseiről esik szó. A könyv nagyobb része az érett alkotó kisebb-nagyobb írásokban szétszórt esztétikai világképét állítja össze. Elemzi Móricz Zsigmond nézeteit a magyar irodalmi múltrol, vívódását Jókai örökségével, fölfedező és népszerűsítő hajlamát, mely Kemény Zsigmond és Tolnai Lajos műveinek nyelvi megújításához Bornemisza *Elektrájának* színreviteléhez adta az ötletet, és a *Magvető* című szöveggyűjtemény összeállítására indította; részletesen megtárgyalja Ady-ról szóló számos írását, kortársairól írt bírálatait, lelkesítő örömét, mellyel egy-egy remekmű megjelenését (pl. Kaffka Margit: *Színek és évek*), egy-egy népi tehetség (pl. Szabó Pál) indulását fogadta. Külön fejezet foglalkozik Móricz Zsigmond színházi íásaival (főként Tolsztoj hatásának tulajdonítja lázadozását Shakespeare — számára nyomasztónak érzett — tekintélye ellen).

Vargha Kálmán könyve alapos munka, nyeresége a szakirodalomnak, pedagógusok, diákok is hasznát veszik.

— cs —

Újfalussy József

A VALÓSÁG ZENEI KÉPE

Zeneműkiadó, 174 old. 34 Ft

A zenéről, a zene jelentéséről, mondanivalójáról, esztétikájáról a szavak nyelvén szólni nagyon nehéz feladat. Sokan talán feleslegesnek is tartják, hivatkozással arra, hogy a műveknek önmagukért kell beszélniük. Az az érdeklődés azonban, amit a közönség a zenéről szóló könyvek iránt tanúsít, azt bizonyítja, hogy a zene formáinak és jelentésüknek fogalmi úton való megközelítése mégis szükséges, ez fogékonyabbá teszi az embert a művészet befogadására, a zenész számára pedig megkönnyíti a tájékozódást.

Újfalussy József igen jól oldja meg feladatát. Minden során érződik, hogy aki írta, annak magának is anyanyelve és alapvető élménye a zene, s képes arra is, hogy ezt a belső élményt kívülről is megvizsgálja. A belülről és kívülről való szemléletnek ez az egysége teszi lehetővé, hogy a zeneesztétikának alapos és sokoldalú kifejtését adja. Műve így egyszerre nehéz és élvezetes olvasmány. Nehéz, mert a zenével a filozófiai általánosítás szintjén foglalkozik, de ugyanakkor mégis élvezetes, nemcsak a gondolkodás tisztasága és következetessége, de stílusának kifejezőereje folytán is. Tárgyalásmódjának ez a szabotossága, s ugyanakkor szépsége teszi lehetővé, hogy a vékony kötet a zeneesztétika problémáinak viszonylag széles körét megértesse az olvasóval.

A könyv újszerű módon veti fel a zeneesztétika problémáit és kiérlelt, tudományos hitelességgel kidolgozott feleletet ad rájuk. Foglalkozik a zene eredetével, a zenei hang művészi hatásának tényezőivel, a zenei valóságtükrözéssel, a dallam és az összhang fejlődésével és jelentésével, a zene idő- és térszemléletével, a zeneesztétika történetével, pszichológiai problémákkal stb. Már ez a vázlatos felsorolás is mutatja a könyv gazdagságát. Ilyen sokrétűséget csak nagyvonalú koncepcióval lehet egységbe fogni, s Újfalussy rendelkezik ezzel a koncepcióval.

A könyv a marxista esztétika szemszögéből világítja meg a zene problémáit, nyugodtan mondhatjuk, hogy első igazán jelentős megnyilvánulása a magyar marxista zeneesztétikának. Hasznos gondolatokat tartalmaz a csupán zeneélvezők számára is, és jó példát ad az egyes művészeti ágaknak a művészet gyakorlatán alapuló marxista elemzéséhez.

Feuer Mária

Irving Stone

VAN GOGH ÉLETE

Képzőművészeti, 382 old. 55 Ft

Irving Stone életrajzi regénye élénk eleveníti Van Gogh alakját, pályáját, jellemét, festői temperamentumát, melyet idővel a tudathasadásos és mániás betegség torzított végletessé. A holland származású Van Gogh színei, formái, kompozíciói mindig ennek a temperamentumnak megnyilatkozásai a tárgyias ábrázolástól a deliráló látomásig. Az angol író műve főként Vincent Van Goghnak testvérével, Theoval folytatott levelezésén épül föl. Bőven merít ebből az anyagból és színesen, de valóságúen adja elő a tragikus művész életét.

Az 1853-tól 1890-ig gyorsan megfutott életúton volt Van Gogh műkereskedő, tanító és lelkész is. A modern szociális viszonyok gyötrő ihletése benne végül is a festészetben nyilatkozott meg, először Millet, majd Pissarro és Seurat hatása alatt. Csakhamar azonban rátalált egyéni stílusára. Van Gogh a tünemények, az érzékileg fölismerhető fölszín mögött a dolgok mélyebb, rejtett életét kereste, mely jobbára látomásos képekben nyilatkozott meg előtte. Ezekben a képekben a világ titkai és önmaga benső életének állandó örvénylései nyugtalanító erővel kaptak alakot. Tájak, házak, fák, emberek igen egyszerű, de annál mélyebben és megdöbbentően ható eszközökkel, határozott formákkal és színösszetétellel jelennek meg képein és árasztják magukból azt a titokzatos, kísérteties hangulatot, melyet Van Gogh számára minden látható tárgy, még a legegyszerűbb dolog is — mint például egy krumplirakás — rejtett.

Van Gogh rengeteget dolgozott, kísérletezett, alkotott, de soha egyetlen művét sem vásárolták meg. Bármibe fogott, kudarc érte, bárkit szeretett meg, mindig csak újabb gyötrelmet várt rá. Ilyen életnek szinte természetes végösszege az örvület és öngyilkosság. Halála után alig múlik el pár év, nevét a legnagyobbak között kezdik emlegetni, s művei a leghíresebb múzeumok keresett büszkeségeivé lesznek.

A gazdagon illusztrált kötet a nagy művész 25 képét tartalmazza, nyolcat színes nyomatban. A fordítás Máthé Elek gondos, szabatos munkája. A könyvtárosok a művészet iránt érdeklődő, érett gondolkodású olvasóknak ajánlhatják.

—o—

Békés István

ÚJ MAGYAR

ANEKDOTAKINCSE

Gondolat, 821 old. 68 Ft (Ajánlott)

Volt idő, amikor az anekdotában ünnepezték a legnagyobb műfajt, s Tóth Béla Magyar Anekdotalakincse nem hiányozhatott egyetlen családjú könyvespolcáról sem. A vidáman adomázó világ aztán elmúlt, de anekdoták, tréfás történetek továbbra is születtek. Egy-egy művészkávéház, irodalmi kártyaparti, színházi öltöző bőséges anyagot teremtett; a lapok tárcarovata, meg a kortársi emlékezet számtalan kedveskedő vagy éppen csipős történetet örözött meg az elmúlt félévszázad fő- és mellékszereplőiről egyaránt. Ezeket az „új magyar anekdotákat” kutatja fel és gyűjti össze Békés István könyve, Tóth Béla klasszikusnak számító gyűjteményének örökös- és folytatójaként.

A századfordulótól a felszabadulásig terjedő kor jelenik meg Békés anekdotáinak görbe, ám mindig igazat mutató tükrében. Politikusok (Tisza Istvántól Bajcsy-Zsilinszky Andráig), írók (a legfőbb anekdotázó — egyben maga is anekdota-hős — Mikszáth Kálmántól Karinthy Frigyesig), színészek (Ujházi Edétől Major Tamásig), a közélet, a művészet és a botránykrónika legnevesebb szereplői tűnnek fel a lapokon. Ez még Tóth Béla öröksége: a „klub és folyosó” életének anekdotikus lekottázása. Merőben új jellemény viszont a munkásmozgalmak, a forradalmak humorának felidézése, a szerző ezzel a témával új területeket fedezett fel a magyar anekdotakincs birodalmában.

Ám Békés István művét nem csupán az új témák különböztetik meg Tóth Bélától. A klasszikus anekdota és az új magyar anekdotakincs között szemléletben és megformálásban is van különbség. A századvég adomái fehér asztalnál vagy kártyapartik kényelmes klubfoteljeiben hangzottak el, akik elmondták, megfontolt, lassú epikával adták elő mondanóikat. A huszadik század anekdotái sietősebben születnek: két színházi felvonás között, egy feketekávénál, vagy éppen a villamoson. Fogantatásának körülményei így a vicc közelébe hozták az anekdotát: tömörebb és racionalistább lett, a sajátos „pesti humor” töltötte fel villamos szikráival. Ez a villamosság pattog — és üt a megfelelő helyre — Békés István adomáiban is.

A század anekdotakincsének összegyűjtése hatalmas munkát jelentett. Békés István gyűjtőszendélyéről és témaszeretéről a könyv függelékeiktől köztöltés ol-dalas bibliográfia tanúskodik, ez árulja

el, hogy a szerzőnek egy félévszázad sajtóját és számtalan kiadványát kellett műve elkészítésekor átböngésznie. A gyűjtés azonban csak egyik része Békés munkájának. A fontosabb az anekdoták írói megformálása, mely hangvételben egységessé, szellemességben korszerűvé alakította a könyvet, mely a régi újságlapokon porosodó történetekből eleven olvasmányt varázsolt elő.

Külön meg kell említeni a kötet illusztrációit, melyeket a kor legnevesebb rajzolóinak és karikatúristáinak (Pólya Tibor, Feiks Jenő, Major Henrik, Gáspár Antal stb.) műveiből szintén Békés István válogatott össze. *Pomogáts Béla*

G. H. R. von Koenigswald

TALÁLKOZÁS

AZ ŐSEMBERREL

Gondolat, 215 old. 23 Ft (Ajánlott)

Az ember származásának problémája ma is világnézeti viták tárgya, a tudományos szakemberek közül azonban már senki sem vonja kétségbe, hogy fajunk a felsőbbrendű emlősök közül vált ki sok-sok évezredek, lassú fejlődés során. Ezt számos ősi csontlelet bizonyítja, azoké az átmeneti lényeké, melyek a fejlődés láncolatában az emberszabású majmokat az emberrel összekötik. Annak a tudománynak a története, mely ezeknek a leleteknek a feldolgozásával foglalkozik, a paleontológia, bővelkedik izgalmas fejezetekben; ezekkel ismerteti meg az olvasót Koenigswald, az őslénytan egyik legismertebb világtekintélye, az utrechti egyetem professzora.

Jáva szigetén, Trinil falu közelében, a Solo folyó partján egy emlékkő áll, felirata arról tudósít, hogy ezen a helyen találta 1891-ben egy fiatal holland orvos, Eugene Dubois, az első Pithecanthropus-leletet, vagyis a majomember koponyamaradványát. Koenigswald a fölfedezés és a körülötte kialakult tudományos viták ismertetésével kezdi könyvét, majd népszerű modorban beszámol az egymást követő újabb leletek, a pekingi ember, az ún. modjokertői gyermek, a meganthropusnak elkeresztelt jávai óriás-ősember, a különböző délafrikai félemler-csontmaradványok fölfedezéséről, beavatja az olvasót koruk és jellegük meghatározásának nehézségeibe, s mintegy az olvasó szemé láttára vonja le belőlük a tudományos következtetéseket. Előadását gyakran élénkíti személyes emlékekkel; erre bőséges alkalmak van, mivel a jávai ásatások egy részét ő irányította, továbbá az ő fáradozásának eredménye volt, hogy a kínai gyógyszerértárból, melyek ősi csontkővületeket árusítottak orvosi célra,

számos értékes lelet került elő. Szakvéleményeiben Koenigswaldot rendkívüli óvatosság, igazi tudóshoz méltó felelősségtudat jellemzi: nem ítélt elhamarkodottan, minden apró körülményt gondosan mérlegel, könyve ezért megbízható kalauz egy érdekes és nagy világnézeti fontosságú tudományágban. Előzetes szakmai képzettség nélkül is érthető olvasmány. A fordítás Pusztai Jánosné munkája.

—r

Maximilian Scheer

UTAZÁS ARAB FÖLDÖN

Gondolat, 234 old. 27 Ft (Ajánlott)

A könyv a Világjárók című sorozatban jelent meg. Címe kissé túlzott, mert nagyrészt csak Egyiptomról esik benne szó, holott első olvasásra az egész arab világgal való találkozásra számítunk. Egyiptomon kívül éppen csak érinti Szíriát és Libanont.

Az események a világtörténelem 1956-os válságos hónapjaiban játszódnak le: a szuezi csatorna államosításának körülményei s az azt követő október végi megtorlás véres jelenetei kerülnek előadásra. Tulajdonképpen azok a részek a legdrámaibbak, ahol a távirati irodák jelentéseit sorakoztatja fel. Az író ezeken a hasábokon köti le leginkább az olvasó figyelmét, mivel egyben azt is megmondottuk, hogy nem mindenütt elég vonzó, sőt helyenként egyenesen unalmas az előadása. Nem minden esetben képes a lényegesebbet megragadni s azt kellő súllyal kifejezni.

A könyv gyengeségeiért kárpótol az egyiptomi nép mai életének bemutatása. Évezredek előítéletekkel kell megküzdeni, s kiegyenlítést teremteni több évezredek elmaradottság és az ultramodern mai életforma között. Ez valóban heroikus munkát igényel s a könyv alapján nem is kétséges, hogy az eredmények máris mutatkoznak. Telepes falvakat ismerünk meg, ahol korszerű gazdálkodásra, egészséges életmódra, írásra, olvasásra tanítják a tudatlan néprétegeket, hogy majd megállják helyüket azon a földön, amelyet a kormányzat juttat nekik. Az egyiptomi földreform egy és negyedmillió nincstelen juttatott földhöz, de a kérdés ezzel nem zárult le. Hozzá kell segíteni a népet ahhoz, hogy a kapott földön gyökeret is tudjon eresztetni. Meg kell szelídíteni a sivatagot s látjuk a könyvből, miként formálódik a homoktenger helyén termőföld a tervszerű emberi munka nyomán. — Az iparfejlesztésre is gondolt a kormányzat: 16 ezer munkást foglalkoztató — sőt ennél is nagyobb — üzemek (textilkombinát) adnak fogalmat az or-

szág fejlődő iparáról. — Az ország lakosságának 25%-át gyötörő borzalmas népbetegség ellen tervszerű és eredményes küzdelem folyik. S mindez ott, ahol 30 évvel ezelőtt az egyiptominak, ha még oly előkelő embernek számított is, ha angol jött szembe, le kellett lépnie a járdáról. Ahol a nőket még ma is pénzben veszik feleségnek s ahol a női egyenjogúsítás hirdetése kockázatos vállalkozás. Ahol — Kairóban — a legmodernebb üzletek tulajdonosai még ma is füstöléssel újízik a gonosz szellemeket.

Libanonra, Szíriára nem sok hely marad a könyvben, mely gyengeségei ellenére is hasznos és tanulságos bepillantást enged az arab föld egy részének gazdasági, politikai és vallási ellentmondásokkal terhes társadalmi életébe.

Szj Rezső

Helmut Lindner

AZ ATOM- ÉS MAGFIZIKA ALAPJAI

Műszaki, 274 old. 31 Ft (Ajánlott)

A korszerű műveltség megköveteli, hogy a nem szakember olvasó is tájékozódjék természettudományos és műszaki kérdésekben. A könyvtáros ilyen irányú nevelő munkájában Helmut Lindner könyve jó segítséget ad.

A szerző művében rámutat, hogy az utóbbi néhány évben az atomtudomány a fizika más részterületéhez képest páratlan fejlődésen ment keresztül. Az atom- és magfizikai kérdéseknek a tudomány és a technika legkülönbözőbb ágaiiban egyre nagyobb szerep jut. Ezeket nem hagyhatja figyelmen kívül sem az orvos, sem a mérnök, sem a vegyész, sem a geológus, de az energiagazdálkodó és a politikus sem. Az atom egyszerűen bevonult a világ érdeklődésének gyújtópontjába. Az emberiség reménykedve tekint a titokzatos, és az eddig ismertek között leghatalmasabb energiaforrásra.

Lindner, feltételezve, hogy az olvasó nem rendelkezik alapos matematikai tudással, szemléletes bemutatással igyekszik a megértést könnyíteni. Hangsúlyozza, hogy ábrái csak a megközelítést elősegítő modell, tehát segédalképzések és semmiképpen sem a valóságos viszonyok természetű, nagyított ábrázolásai. A fejtetések zöme a magfizika területén marad, ezzel szemben a könyv az atomhéj fizikájával rövidebben foglalkozik. A magfizikának ez az ismertetése sem tart azonban teljességre igényt. A fejlődés — különösen a magenergia-termelés területén — még javában tart, úgyhogy elsie-

tett dolog volna belebocsátkozni például olyan különböző típusú teljesítményreaktorok technológiai részleteibe, amelyeknek csak ezután kell a gyakorlatban bevélniük.

A könyv szerzője művével elsősorban a szakiskolák tanulóinak, a nem fizika szakos főiskolai hallgatóknak és az összes, csupán elemi matematikai ismeretekkel rendelkező laikusoknak kíván segítséget nyújtani.

A művet irodalomjegyzék egészíti ki. A szerző jegyzéket állított össze a tárgykör iránt behatóbban érdeklődők részére az atom- és magfizikával foglalkozó fontosabb folyóiratokról és a speciális kérdésekkel foglalkozó művekről is.

B. Gy.

Bibliográfiák

KURRENS PERIODIKÁK JEGYZÉKEI

A legutóbbi időben a periodikus kiadványokról három rendkívül hasznos összeállítás látott napvilágot.

Minden elismerést megérdemlő, gondos munka, a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában megjelent *Kurrens külföldi periodikus kiadványok jegyzéke. Supplementum 1.* (211 old.) Ez a kiegészítő kötet annak a kb. 1250-féle külföldi folyóiratnak és sorozatnak címét regisztrálja, amelyek az előző (alap) jegyzék anyaggyűjtésének lezárása (1960. ápr. 30.) óta rendszeresen érkeznek az MTA könyvtárába. A periodikák címanyagát nemcsak betűrendben, hanem szakrendben is felsorolja; a szakmutató 23 főcsoportot tartalmaz. A periodikák címléírása csak a legfontosabb bibliográfiai adatok közlésére szorítkozik.

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ összeállítása *Az 1963. évre előfizetett kurrens külföldi periodikus kiadványok jegyzéke* (39 old.) címmel jelent meg. Ez a mintegy 1600 folyóiratcímet tartalmazó, kurrens katalógusként is használható szerzeményezési jegyzék betűrendben közli anyagát. Az egyes periodikák címléírásában feltünteteti az azonosításhoz feltétlenül szükséges adatokat, és rövidített formában jelöli a megjelenés országát (az országnév-rövidítések feloldását az „Országjel-magyarázat” tartalmazza.) Utal az egyes folyóiratok közötti kapcsolatokra is.

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának gondozásában megjelent *Folyóirat-katalógus* (III. 166 old.) című jegyzék feltárja az egyetem könyvtárának teljes — nemcsak külföldi, hanem hazai — folyóirat- és hírlapanyagát is. Az 1960. év megnyitásával rögzíti az állományt, feltünteteti azonban az 1961. és 1962. évben beszerzett és állományba vett új folyóiratok címét is. A tételek száma megközelíti a 2900-at. Az összeállítás a periodikák bibliográfiai adatai közül csak a legfontosabbakat közli. Utal a címváltozásokra, a folyóiratok egymás közötti kapcsolataira és megjelöli a hiányos évfolyamokat. A katalógus betűrendben sorolja fel a periodikák címanyagát. Szakmutatót nem ad.

Mindhárom kiadvány kitűnő segédeszköze a tudományos kutatásnak, valamint a könyvtári tájékoztató munkának.

Tuszkau Antónia

Pálffy Ilona—Pálffy Miklós

BIBLIOGRAPHIA BOLYAIANA 1831—1960.

Műszaki Egyetem Könyvtára, 65 old, 8 Ft

Bibliographia Bolyaiana címmel Pálffy Ilona és Pálffy Miklós összeállította a Bolyai geometria 1831 és 1960 közt megjelent szakirodalmának jegyzékét. Az izléses, bibliofil kiállítású könyvecske — az Új bibliográfiai füzetek című sorozat 5. száma — 203 könyv és 144 folyóiratcikket tartalmaz a megjelenési év szerinti sorrendben. Címleírásai teljesekek, pontosak, csupán az érthetetlen, hogy az összeállítók a szerzők keresztnevének miatt csupán a kezdőbetűjét közlik.

Legnagyobb matematikusunk neve az egész világban közzismert, s ezért fokozott mértékben fontos a rá vonatkozó irodalom közreadása. A várható nemzetközi érdeklődésre való tekintettel a füzet bevezető tájékoztatója négynyelvű (magyar, német, angol, orosz). V. M.

AZ IDEGEN NEVEK KIEJTÉSE

W. Steinberg	= V. Stájnberg
Irving Stone	= Örvin Sztón
Van Gogh	= Van Gog
G. H. R. von Koenigswald	= G. H. R. fon Königszáld
Maximilian Scheer	= Maximilian Ser
Montaigne	= Monteny
Bacon	= Békn
Voltaire	= Volter
Anatole France	= Anatol Fransz
Disraeli	= Dizraeli
Wilde	= Vájd
Guy de Maupassant	= Gi dö Mopaszán
Ferdinand Zeppelin	= Ferdinánd Ceppelin

— KITÜNTETÉSEK. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa hazánk felszabadulásának 18. évfordulója alkalmából kiemelkedő munkája elismerésül *Horváth Viktornak*, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos osztályvezetőjének a *Munka Erdemérem* kitüntetését adományozta.

A művelődésügyi miniszter munkásságuk elismerésül *Pusztaházi Istvánnak*, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtár főkönyvtárosának a *Szocialista Kultúraért*, *Bócs Lászlónak*, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára raktárosának a *Kiváló Dolgozó*, *Köpöczi Jolánnak*, a Farkaslyuki Művelődési Otthon könyvtárosának a *Miniszteri Dicséző Oklevél* kitüntetését adományozta.

*

SZÉKESFEHÉRVÁROTT új olvasószolgálati helyiségeket avatott a megyei könyvtár. A Fejér megyei Tanács művelődésügyi osztálya és a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár áprilisban tartották meg a kibővített és átépített könyvtárrészleg megnyitó ünnepségét. A megnyitó beszédet Juhász János, az MSZMP Fejér megyei bizottságának első titkára, a Központi Bizottság tagja mondta. Utána az Írószövetség nevében Jankovich Ferenc költő mondott beszédet. Végül dr. Csongcr Endréné, a megyei könyvtár igazgatója vette át a szép, modernül berendezett részleget.

*

A SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAK használatára adott ki állománygyarapítási útmutatót és törzsanyag jegyzéket a KMK. Az önálló szakszervezeti könyvtárak állománygyarapításának szervezett támogatására ez az első alapjegyzék,

Hírek

A SZABÓ ERVIN KÖR tevékenysége újra megindult. Dr. Mátrai László elnök és dr. Székely Sándor, a kör új titkára körlevelében tájékoztatták a könyvtárosokat az egyesület terveiről és működésének programjáról. A baráti kör tájékoztatni kívánja tagjait a szakma és a művelődésügy időszerű kérdéseiről, vitafóruma kíván lenni a rendezésre váró szakmai problémáknak, e célból munkabizottságokat szervez, hazai és külföldi társasutazások rendezését tervezi, és több hasonló kezdeményezéssel kívánja szolgálni a könyvtárosok társadalmi összefogását.

*

A TUDOMÁNYOS MINŐSÍTŐ BIZOTTSÁG április 3-án tartotta Szalatnai Rezső irodalomtörténetész nyomtatásban már megjelent tanulmányának — Juhász Gyula hatszáz napja — vitáját. Baróti Dezső és Kispéter András opponensi véleményének felolvasása, valamint több hozzászólás után a bizottság elfogadta az értekezést, és Szalatnait méltónak ítélte a tudományok kandidátusa címre. Az új kandidátust, lapunk régi munkatársát szeretettel üdvözljük.

IRODALMI KLUB működik Mórón a járási könyvtár mellett. A klub tagjai ankétokat, egyes művekből vitákat rendeztek. Élénk volt Fejes Endre, illetve Szolzsenyicin ismert könyvének vitája. Májusban „Nagy írók — nagy filmek” címmel ankét sorozatot kezdtek, amelyek egybekapcsolják az elolvasott könyvek és a megtekintett filmek megbeszélését.

AZ ORSZÁGOS KÖNYVTÁRÜGYI és DOKUMENTÁCIÓS TANÁCS elnöksége áprilisi ülésén megvitatta a tanács ügyrendjét, mely meghatározza a tanács tisztségeit és a tisztségviselők feladatkörét, elosztja a plénum és az elnökség elé kerülő ügyeket. Az elnökség az ügyrendet kisebb módosítással elfogadta és határozatot hozott, hogy a jövőben az egyes szakbizottságok munkájának megvitatását a szakbizottságok jelentése és javaslatai alapján folyamatosan napirendre tűzi. Elsőnek a képzési és továbbképzési, valamint a könyvtárigazgatási szakbizottság munkája kerül megvitatásra.

A napirend második pontjaként a tanács jóváhagyta a „Könyvtári Minerva” tervezetét és határozatot hozott a munkálatok minél előbbi megkezdésére. A „Könyvtári Minerva” ismertetésére visszatérünk.

ANKÉTOT rendezett Szegeден a könyvtári szakasztó időszerű kérdéseinek megvitatására. A könyvtáros és a Könyvtári Figyelő szerkesztősége. A tanácskozáson az Egyetemi Könyvtár, a Somogyi Könyvtár, a megyei könyvtárhálózat és az SZMT könyvtár munkatársai vettek részt. Élénk eszmecsere fejlődött ki a résztvevő könyvtárosok és a szerkesztőségek munkatársai között. A könyvtárosok elmondották véleményüket, értékelésüket a könyvtári szakajtóról, és kifejezték kívánságaikat. A hasznos tanácskozás egy részét a szerkesztőségek, másrészt a könyvtárosok jobb tájékoztatását, a sajtó és a könyvtári dolgozók kapcsolatának erősödését szolgálta.

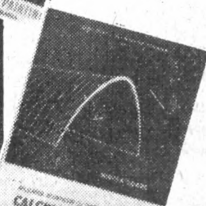
ROMÁN KLASSZIKUS ÉS KORTÁRS IRODALMI MŰVEK

Fordítások a világirodalom műveiből

CARTIMEX

Theodor Aman

TUDOR
ARGHEZI
Gedichte
Auswahl und
deutsche Nachdichtung
von
Alfred Margul-Sperber

ALGEBRA
CALCUL PLAGHOR
CURBE SUBTIRI

*Tudományos könyvek
Szépirodalmi művek
Műszaki könyvek
Könyvek gyermekek részére
Művészeti albumok
Mindenfajta újságok és
folyóiratok több nyelven*

Rendeléseit az alábbi
címre küldje:

„CARTIMEX”

Bukarest — Románia
Aristide Briand u.
14-18
Postafiók: 134-135
Telex: 226

*Az újságokat és folyó-
iratokat az előfizetők
gyorsan megkapják.
Kívánságra kataló-
gusokat küldünk*

Cartimex
România

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- ДОБОШ Пирошка*: Новые пути обучения взрослых и библиотеки (313);
- ГЕРГЕЙ Иштван*: Работа одной провинциальной заводской библиотеки (315);
- ТОТ Арпад*: Упростить библиотечную администрацию (317);
- ФАРКАШ Йожеф*: Сфера влияния детской библиотеки в селе Матесалька (333);
- Д-р ШОЛЬТЕС Зольтанне*: Йожефу Фицу 75 лет (335);
- СИТА Ференц*: Библиотека и книжная торговля (338);
- КИШШ Дерьдне*: Средства пропаганды в детской библиотеке (339);
- Инструкция министра культуры о межбиблиотечном абонементе (346).

FROM THE CONTENTS

- Miss Piroska Dobos*: New Ways in Adult Education and the Libraries (313);
- István Gergely*: Library Activities in a Provincial Factory (315);
- Árpád Tóth*: The Rationalization of Library Administration (317);
- József Farkas*: The Range of Effect of the Children's Library at Mátészalka (333);
- Mrs. Z. Soltész*: József Fitz's 75. Birthday (335);
- Ferenc Szita*: The Libraries and Book Distribution (338);
- Mrs. György Kiss*: Some Means of Propaganda in the Library Work with Children (339);
- Instruction of the Minister of Culture about Inter-Library Lending (346).

AUS DEM INHALT

- Piroska Dobos*: Neue Wege zur Erwachsenenbildung — und die Bibliotheken (313);
- István Gergely*: Über die Bibliotheksarbeit eines Betriebes auf dem Lande (315);
- Árpád Tóth*: Vereinfachte Geschäftsordnung in den Bibliotheken (317);
- József Farkas*: Der Wirkungsbereich der Kinderbibliothek in Mátészalka (333);
- Frau Dr. Z. Soltész*: József Fitz zum 75. Geburtstag (335);
- Ferenc Szita*: Bibliothek und Buchvertrieb (338);
- Frau Gy. Kiss*: Einige Werbemittel der Kinderbibliothek (339);
- Die Anordnung des Minister für Bildungswesen über den Leihverkehr zwischen Bibliotheken (346).

KÖNYVTÁRI SZAKCIKKEINK SZERZŐI:

Arató Antal, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 27. sz. kerületi könyvtárának munkatársa; *Dobos Piroska*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár osztályvezetője; *Egresi István*, a Ganz-MÁVAG gyár szakszervezeti könyvtárának munkatársa; *Farkas József*, a Mátészalkai Járási Könyvtár igazgatója; *Galgóczy Jenő*, a Békés megyei SZMT könyvtár vezetője; *Gergely István*, a Vas megyei SZMT könyvtár vezetője; *Józsa Dénes Piroska*, a Pécsi Megyei

Könyvtár munkatársa; *dr. Kiss Györgyné*, a Veszprémi Megyei Könyvtár munkatársa; *Mónus Imre*, a Győr-Sopron megyei SZMT könyvtár vezetője; *Pethes Iván*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *Soltész Zoltánné*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője; *Szita Ferenc*, a Kaposvári Megyei Könyvtár h. igazgatója; *Tóth Árpád*, a Művelődésügyi Minisztérium könyvtári osztályának munkatársa; *Tóth Gyula*, a Szombathelyi Megyei Könyvtár h. igazgatója.

Ára: 4,— Ft

*A nemrég megnyílt Csepel-Csillagtelep-i 46. sz. Szabó Ervin Könyvtár
(Jánosi Ferenc felv.)*

